cijena 30 d

broj 63

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

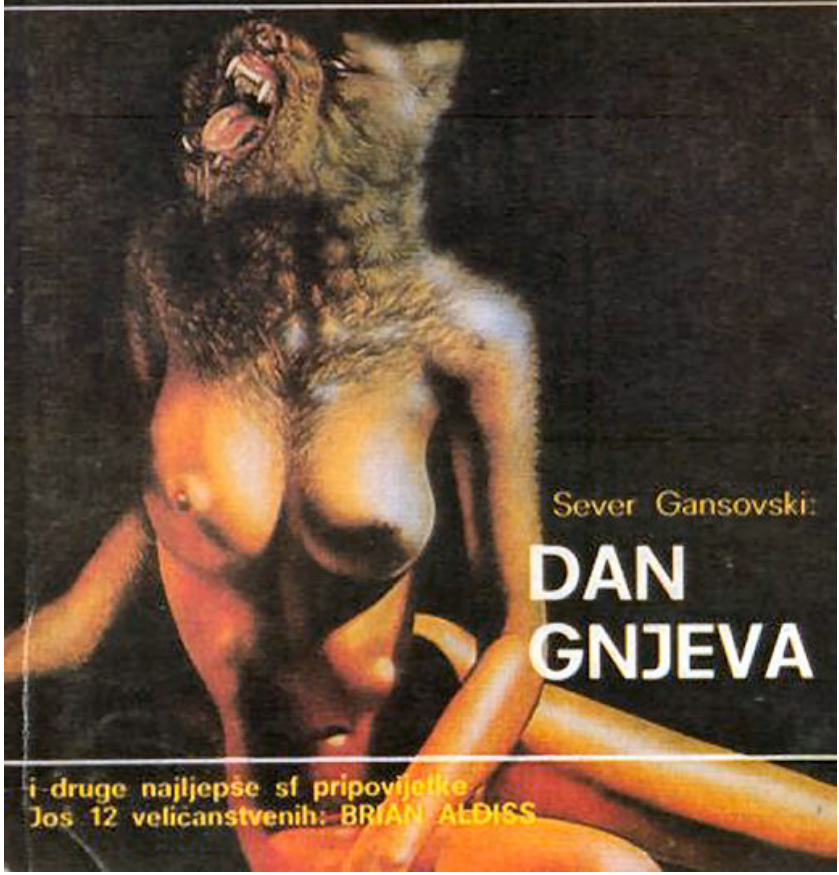

Sever Gansovski:

DAN GNJEVA

i druge najljepše sf pripovijetke
Još 12 veličanstvenih: BRIAN ALDISS

Sever Gansovski: Dan gnjeva

Djenj gnjeva

Prevela Jadranka Vrbnjak-Ferenčak

P r e d s j e d n i k k o m i s i j e : — Služite se s nekoliko jezika, poznata vam je viša matematika i možete obavljati različite poslove. Smatrate li da vas to čini čovjekom?
O t a r k : — Da, svakako. Pa zar ljudi znaju još nešto?
(Iz preslušavanja Otarka: Materijal Državne komisije)

Dva jahača pojavila su se iz doline obrasle gustom travom i usmjerila svoje konje prema planini. Naprijed na šarcu šumar Miller, a iza njega na riđoj kobili Donald Betli. Na kamenoj stazi kobila se spotakla i poklekla. Zadubljen u misli Betli je umalo pao, a englesko skakačko sedlo s jednim kolanom skliznulo je konju na šiju. Šumar ga je pričekao na uzvišenju.
— Nemojte dopustiti da spušta glavu — reče. — Spotiče se.
Betli ga pogleda zlovoljno ugrizavši se za usnu. »Vrag ga odnio, mogao me je upozoriti i ranije.« Bio je ljut što ga je obmanula kobila. Dok ju je sedlao, nadula je trbuh tako da je sada kolan bio potpuno slobodan. Snažno je pritegao uzde, pa je kobila zatoptala na mjestu i propela se.
Staza je opet bila ravna. Jahali su po visoravni, a ispred njih uzdizali su se planinski vrhunci pokriveni crnogoričnom šumom.
Konji su grabili dugim koracima, mjestimice sami prelazili u kas želeći prestići jedan drugog. Kada bi se kobila probila naprijed, Betli je jasno razabirao svježe izbrijane mršave šumareve obraze i mračne oči usmjerene na stazu. Kao da nije zapažao svoga suputnika.
»Previše sam neposredan«, pomislio je Betli. »To mi smeta. Počinjao sam razgovor s njim već nekoliko puta a on mi odgovara ili

jednosložno ili jednostavno šuti... Ne znam kako ću s njim. Vjerojatno smatra pričljive ljude budalama na koje se ne treba obazirati. Kao da ljudi u ovoj pustoši ne znaju vrijednost stvari. Misle da to nije nikakav posao — raditi kao novinar. Pogotovo takav novinar kao... U redu. Ni ja se neću njemu obraćati. Vidjet ćemo!... « Polako mu se vraćalo dobro raspoloženje. Betli je bio sretan čovjek i smatrao je da se i svim drugim ljudima život mora sviđati kao i njemu. Šumareva zatvorenost ga je čudila, ali ga nije zbog toga prezirao.
Razvedrilo se, oblaci su se polako razilazili. Goleme sjene vukle su se nad tamnim vrhovima šuma i klancima a to je još više isticalo divlji i nekako slobodan karakter krajolika.
Betli je potapšao kobilu po šiji vlažnoj od znoja.
— Očito su ti vezivali noge kada su te puštali noću pa se zbog toga spotičeš. Fino, još ćemo se mi sprijateljiti.
Podbode kobilu i sustigne šumara.
— Milleru, vi ste se rodili u ovom kraju?
— Nisam — odgovori šumar i ne okrećući se.
— Nego gdje?
— Daleko.
— A ovdje ste odavno?
— Odavno. — Miller se okrene prema novinaru. —Bolje bi bilo da ste tiši. Mogli bi nas čuti.
— Tko?
— Otarci, dakako. Jedan je dovoljan da nas čuje i prenese to ostalima. A ovdje im je jednostavno da nas presretnu, zaskoče i rastrgaju... I bit će uopće bolje ako ne doznaju zašto smo ovdje.
— Pa zar često napadaju? U novinama je pisalo da se to gotovo uopće ne događa.
Šumar je ušutio.
— Zar napadaju sami? — Betli se nevoljko ogledao. — Ili imaju i oružje! Zar znaju i pucati?
— Pucaju vrlo rijetko. Nemaju tako građene ruke... Fuj, ne ruke već šape! Nespretno im je rukovati oružjem.
— Šape — ponovio je Betli. — Znaci da ih vi ovdje ne smatrate ljudima?
— Tko? Mi?

— Da, vi. Mjesni stanovnici. Šumar je pljunuo.
— Dakako da ne smatramo. Ovdje nijedan čovjek ne misli o njima kao o ljudima.
Govorio je odrješito, ali je Betli već zaboravio svoju odluku da se drži suzdržano.
— Recite, jeste li s njima razgovarali? Je li istina da govore sasvim dobro? v
— Stariji govore dobro. Oni koji su još bili u laboratoriju... A mlađi lošije. Ali svejedno, mlađi su još opasniji. Pametniji su, a i glave su im dvaput veće. — Šumar je iznenada zaustavio konja. Glas mu je drhtao. — Slušajte, uzalud o tome raspravljamo. Sve je uzalud. Već sam najmanje deset puta odgovarao na takva pitanja.
— Što je uzaludno?
— Pa ovaj naš put. Ništa neće izmijeniti. Sve će ostati po starom.
— Zašto bi ostalo? Mene šalje poznata novinska kuća. Imamo, tako reći, slobodne ruke. Materijal se sprema za Senatsku komisiju. Ako se pokaže da otarci zaista predstavljaju takvu opasnost, poduzet će se nešto. Vi znate da se ovaj put spremaju na njih poslati vojsku.
— Svejedno. Ništa neće postići — uzdahne šumar. — Vi niste prvi koji je došao ovamo. Dolaze nam tu i tamo u toku godine i svi se raspituju o otarcima. Ali ne i o ljudima koji su prisiljeni živjeti s njima. Svi pitate: »Da li je stvarno istina da mogu naučiti geometriju?... Zar zaista postoje otarci koji poznaju teoriju relativiteta?« Kao da to nešto znači! Kao da ih se zbog toga ne smije uništiti!
— Pa uprayo sam zbog toga i došao — počne Betli — da spremim materijal za Komisiju. I tako će cijela zemlja saznati...
— Zar mislite da i drugi nisu spremali materijale? — prekine ga Miller. — Osim toga... Osim toga kako ćete shvatiti ovdašnji život? Ovdje treba živjeti da bi se shvatile neke stvari. Jedna je stvar proputovati, a druga živjeti ovdje sve vrijeme. Ah!... Čemu pričati? Krenimo. — Okrenuo je konja. — Evo ovdje počinje kraj u koji oni dolaze. Od ove doline.

Šumar i novinar nalazili su se sada na strmini. Stazica je vrludala ispod konjskih kopita sve dublje u nizinu. Daleko ispred njih nalazila se dolina obrasla grmljem. Presijecala ju je bistra, uska rječica. Iza

nje se oštro uzdizala šuma a nad njom u daljini bijeljeli su se, pokriveni snijegom, vrhunci glavnog hrpta.
Betli je s ovog mjesta vidio na desetine kilometara krajolika, ali nigdje ni najmanjeg znaka života — ni dima, ni dimnjaka, ni stoga sijena. Činilo se kao da je sve mrtvo.
Sunce je zašlo za oblak i odmah je zahladnjelo. Betli osjeti nelagodu i najradije se ne bi spustio dolje za šumarom. Strese se. Sjeti se toplog, zagrijanog zraka svoga stana, svijetle i isto tako tople sobe u redakciji. Pribere se. »Besmislica! Bio sam i u gorim predjelima. Čega da se bojim? Izvrstan sam strijelac, brzo reagiram. Koga su mogli poslati osim mene?« Spazio je Millera kako uzima svoju pušku i on učini isto.
Kobila je oprezno gazila uskom stazicom.
Kada su se spustili, Miller reče:
— Nastojat ćemo jahati usporedo. Bolje je ne razgovarati. Do osam sati moramo se dokopati Steglikove farme. Tamo ćemo prenoćiti.
Probijali su se jašući oko dva sata u potpunoj tišini. Popeli su se na vrh i zaobišli Mount Bear tako da im je s desne strane uvijek bila šuma a s lijeve provalija obrasla grmljem, ali tako rijetkim da se u njemu nitko nije mogao skrivati. Spustili su se do rijeke i preko nje izbili na asfaltiranu, zapuštenu cestu na kojoj je prvi sloj već sasvim propao tako da je na njemu rasla trava.
Miller se odjednom zaustavi i oslušne. Sišao je s konja, sagnuo se i prislonio uho na cestu.
— Nešto nije u redu. Nešto se nalazi na cesti iza nas. Skrenut ćemo s nje.
Betli siđe s kobile i krene za šumarom u jarak zarastao zovom.
Nakon dvije-tri minute novinar začuje topot konja. Približavao se. Osjećalo se da jahač goni životinju.
Zatim su kroz lišće ugledali sivog konja koji je galopirao. Jahač je bio muškarac u žutim jahaćim hlačama i kišnoj kabanici. Prošao je tako blizu da mu je Betli mogao dobro vidjeti lice i shvatiti da je već vidio toga čovjeka. Čak se sjetio i gdje. Uvečer je u gradiću uz bar stajalo društvance. Pet-šest plećatih muškaraca kričavo odjevenih. I svi su imali iste oči.
Lijene, poluotvorene, drske. Novinar je poznavao te oči — oči gangstera.

Tek što je jahač prošao, Miller iskoči iz zaklona.
— Hej!
Muškarac je zaustavio konja.
— Hej, čekaj.
Jahač se okrenuo i očito prepoznao šumara. Nekoliko su se trenutaka promatrali. Zatim je muškarac mahnuo, okrenuo konja i odjurio dalje.
Šumar je gledao za njim sve dok topot konja nije potpuno iščezao.
— Sada nećemo ništa postići. Bit će zla.
— Zašto? — upita Betli. I on se izvukao iz zaklona.
— Ništa... Samo sada će svi saznati za nas.
— Ali zašto? — Novinar pogleda šumara i sa čuđenjem spazi u njegovim očima suze.
— Sada je sve svršeno — reče Miller, okrene se i obriše suze. — Gadovi! Prokleti gadovi!
— Slušajte! — Betli je gubio strpljenje. — Ako budete ovako histerizirali bolje da ne idemo dalje.
— Histerizirati! — usklikne šumar. — Po vama ja sam histeričan? Evo, pogledajte!
Zamahne rukom i pokaže na jelovu grančicu sa crvenim šišarkama što se spuštala nad cestu.
Betli još nije ni shvatio što sve to znači kada odjekne pucanj i lice mu zapahne dim, a šišarka bliže cesti pade.
— Evo vam histerije. — Miller krene u jarak za konjem.
Stigli su na farmu upravo kada se smrkavalo. Iz drvene, nedovršene kuće izišao je visok bradat čovjek razbarušene kose i bez riječi promatrao kako šumar i Betli rasedlavaju konje. Zatim se na vratima pojavila žena, crvenokosa, sa spljoštenim, neizražajnim licem, isto tako neočešljana. A iza nje — troje djece. Dva mališana od osam ili devet godina i djevojčica od jedno trinaest, tanka kao nacrtana jednom linijom.
Nitko se od njih nije začudio dolasku Millera i novinara. Nisu bili ni veseli ni ljuti. Jednostavno su stajali i šutke buljili. Betliju se nije svidjela ta šutnja.
Pokušao je za vrijeme večere povesti razgovor.
— Kako se vi ovdje snalazite s otarcima? Da li vam dosađuju?
— Što? — crnobradi farmer stavi ruku na uho i nagne se preko stola.

— Što? — uzvikne. — Govorite glasnije. Slabo čujem.
Tako je to trajalo nekoliko minuta. Farmer uporno nije razumio ni jedno pitanje. Na kraju je nemoćno raskrilio ruke. Da, ima ovdje otarka. Da li mu smetaju? Ne, njemu osobno ne smetaju. Za druge ne zna. Ne može ništa reći.
Usred razgovora mršava djevojčica ustane, obuče ogrtač i ne rekavši nikome ni riječi iziđe.
Čim su ispraznili tanjure, farmerova žena donese iz druge sobe madrace i počne spremati ležajeve za došljake.
Miller zaustavi ženu:
— Mi bismo radije prenoćili u pojati.
Žena je i dalje šutjela. Farmer je hitro ustao:
— Ali zbog čega? Prenoćite ovdje. Šumar je već uzimao madrace.
Domaćin ih je otpratio do pojate s petrolejkom u ruci. Gledao je nekoliko trenutaka kako pripremaju ležajeve i u jednom času lice mu je poprimilo izraz kao da se sprema nešto reći. Međutim, samo je podigao ruku i počešao se iza uha. Zatim je otišao bez riječi.
— Zašto sve ovo? — upita Betli. — Nije valjda da otarci ulaze i u domove?
Miller je podigao sa zemlje debelu dasku i podupro teška, golema vrata, provjerivši da li je daska dobro sjela.
— Ležimo — rekao je. — Svašta se događa. Ponekad ulaze i u domove.
Novinar je sjeo na ležaj i počeo skidati cipele.
— Recite, ima li još ovdje medvjeda? Ne mislim na otarke već na prave medvjede. Ovdje ih, vjerojatno, ima mnogo u ovakvim šumama?
— Niti jedan jedini — odgovori Miller. — Prvo što su otarci uradili nakon bijega iz laboratorija, s otoka, bilo je da su uništili prave medvjede. Vukove isto tako. Zatim krtice, lisice... sve živo. U laboratoriju su uzeli otrov i s njim uništili sve manje životinjice. Po cijelom kraju nailazio sam na crknute vukove jer njih nisu jeli. Medvjede su, međutim, sve đo jednog požderali. Uostalom, ponekad jedu i jedan drugoga...
— Jedu svoje? .,.
— I te kako, pa morate već jednom shvatiti da nisu ljudi. Nikada ne znaš što su sve u stanju učiniti.

— Znači, vi smatrate da su otarci zvijeri?
— Ne smatram. — Šumar spusti glavu. — Mi ni u kom slučaju ne smatramo da su zvijeri. Ta dilema postoji samo u gradovima gdje se spore oko toga. Ljudi ili zvijeri. Mi ovdje dobro znamo da otarci nisu ni jedno ni drugo. Razumijete li? Prije su jednostavno postojali ljudi i zvijeri. I gotovo. A sada postoji i nešto treće: otarci. A to je nešto što se pojavilo prvi put na ovom planetu od njegova postanka. Otarci nisu zvijeri, a bilo bi dobro da su samo zvijeri. Ali nisu ni ljudi, dakako.
— Recite — Betli nije mogao a da ne postavi pitanje čiju je banalnost i sam osjećao — da li je stvarno istina da im ne predstavlja nikakav problem svladati višu matematiku?
Šumar se naglo okrenuo.
— Prestanite već jednom s tom matematikom. Zauvijek! Začepite! Ja osobno ne dajem ni pišljiva boba za onoga tko zna višu matematiku. Da, upravo tako, matematika je upravo za otarke! Razumijete?... Treba biti čovjek. Eto, u tome je stvar.
Okrenuo se i zagrizao usnu.
»Nervozan je«, pomisli Betli. »I to jako. Bolestan čovjek.« Ali šumar se već smirivao. Bilo mu je neugodno zbog ispada. Upitao je:
— Oprostite. Da li ste vi njega vidjeli?
— Koga?.
— Pa toga genija, Fidlera.
— Fidlera?... Da, vidio sam ga. Razgovarao sam s njim neposredno prije dolaska ovamo. Poslali su me k njemu moji iz redakcije.
— Njega tamo. dakako, drže kao malo rose na dlanu? Da mu se slučajno ne bi što dogodilo.
— Da. čuvaju ga. — Betli se sjetio kako su mu provjeravali propusnicu i pretraživali ga prije ulaska u Znanstveni centar. Zatim još jedna provjera i pretres prije samog ulaska u Institut. Na kraju su ga još dobro pregledali prije ulaska u park u kojem ga je dočekao sam Fidler. — Čuvaju ga. Zaista je genijalni matematičar. Bilo mu je samo trinaest godina kad je napisao »Korekcije teorije relativiteta«. Morate priznati i sami da je neobičan čovjek.
— Kako izgleda?
— Kako izgleda? — Novinar se zamisli. Sjetio se Fidlera u bijelom širokom odijelu kada je ulazio u park Instituta. Bilo je nečeg

nespretnog u njegovu držanju. Široki kukovi, uska ramena, kratki vrat... Bio je to neobičan intervju i Betli je imao osjećaj kao da su njega intervjuirali. Fidler je, doduše, odgovarao na pitanja, ali nekako neozbiljno. Kao da se ruga i novinaru i cijelom svijetu običnih ljudi što se nalazi izvan ograde Znanstvenog centra. Postavljao je kojekakva pitanja. Zapravo, glupa pitanja. Razne besmislice, kao, na primjer, da li Betli voli sok od mrkve. Kao da je taj razgovor naučni eksperiment. On, Fidler, proučava običnog čovjeka.

— Srednjeg je rasta — reče Betli. — Oči su mu malene... Pa zar ga vi niste vidjeli? Živio je ovdje, na jezeru, i u laboratoriju.

— Dolazio je dvaput — odgovori Miller. — Imao je takvo osiguranje da obični smrtnici nisu imali pristup na nekoliko kilometara od njega. Tada su još otarke držali iza brave a s njima su radili Richard i Klein. Kleina su kasnije pojeli. Nakon bijega otarka, Fidler se više nije pojavljivao... Što sada govori o otarcima?...

— O otarcima?... Izjavio je da je to bio vrlo zanimljiv naučni eksperiment. Neobično perspektivan. Sada se time više ne bavi. Radi nešto u vezi sa svemirskim zrakama... Rekao je da mu je vrlo žao zbog žrtava.

— Ali zašto su sve to radili? Zbog čega?

— Pa, kako da vam kažem?... — Betli se zamisli. — U nauci je to tako: »A što ako?« I iz toga su se rodila mnoga otkrića.

— U kom smislu — »A što ako?«

— Pa na primjer: »A što ako se u magnetsko polje stavi električna struja?« I tako je otkriven elektromotor... Ukratko, bio je to zaista eksperiment.

— Eksperiment — zaškrguta Miller zubima. — Eksperimentirali su... i pustili ljudoždere na ljude. A sada na nas nitko i ne misli. Snalazite se sami kako znate i umijete. Fidler je već pljunuo i na nas i na otarke. A oni su se ovdje namnožili i nitko ne zna što smjeraju protiv ljudi. — Ušutio je i uzdahnuo. — Eh, pomislite samo što im je palo na pamet! Napraviti zvijeri kako bi one bile pametnije od ljudi. Tamo su u gradovima već posve pošašavili. Prvo atomske bombe, a sada još i ovo. Očito se trude da potpuno unište ljudski rod.

Ustao je, uzeo napunjenu pušku i položio je uz sebe na tlo.

— Slušajte, Betli. Ako se nešto dogodi, ako se netko pokuša uvući k nama, ostanite mirno ležati, inače ćemo jedan drugog ustrijeliti u mraku. Vi samo ostanite ležati, a ja znam što mi je činiti. Istreniran sam već kao pas i budim se i na sam predosjećaj.

* * *

Ujutro je Betli ustao i izišao iz pojate. Bilo je tako vedro, a zelenilo poslije kiše tako lijepo, da su mu se svi razgovori i događaji od jučer učinili ružnim snom.

Crnobradi je farmer već radio na svome polju. Vidio je njegovu košulju kao malenu točku s onu stranu rijeke. Načas pomisli kako je to pravi život — ustajati sa suncem ne znajući za brige i teškoće gradskog života i biti u neposrednom kontaktu sa zemljom, lopatom...

Šumar ga je brzo vratio u stvarnost. Pojavio se iza ugla pojate s oružjem u ruci.

— Dođite da vam nešto pokažem.

Obišli su pojatu i došli u povrtnjak iza kuće. Miller se vladao vrlo neobično. Sagnuvši se, protrčao je kroz grmlje i sjeo u prokop uz gredicu s krumpirom. Zatim je dao znak novinaru da učini to isto. Krenuli su duž povrtnjaka i prokopa. U jednom času se začuo ženski glas iz kuće ali se nije razabiralo što govori.

Miller se zaustavim

— Pogledajte.

— Što?

— Govorili ste mi da ste lovac. Gledajte!

Na goloj zemlji, između busenova trave, jasno se vidio otisak šape s pet prstiju.

— Medvjed? — s nadom upita Betli.

— Kakav medvjed! Odavno ih više nema.

— Znači otark?

Šumar kimne.

— Trag je potpuno svjež — prošapće Betli.

— Od noćas — složi se Miller. — Vidite, vlažni su. Znači da je prije kiše bio u kući.

— U kući? — Betli osjeti kako se naježio. — Baš u kući? Šumar nije ništa odgovorio. Kimanjem pokaže na prokop i krene natrag.

Miller je kod pojate pričekao da Betli odahne.

— Bilo mi je sumnjivo što se Steglik pretvara da slabo čuje. Sada mi je jasno. Učinio je to kako bi sakriveni otark čuo naš razgovor. Vjerojatno je bio u susjednoj prostoriji.
Novinar je osjetio kako se guši.
— Poludjeli ste! O čemu govorite! Mislite da se ovdje ljudi udružuju s otarcima? Protiv ljudi?
— Budite tiši — reče Miller. — Što znači »udružuju«? Steglik je bio prisiljen da se tako vlada. Otark je došao i ostao. To se događa često. Otark dođe i legne na raspremljen krevet. Na taj način prisiljava ljude da napuste svoj dom a on ostaje u njemu dan-dva.
— I kako reagiraju ljudi? Sve to trpe bez pogovora? Zašto ne pucaju u njih?
— Kako da pucaju kad se u šumi nalaze drugi otarci? Farmer ima ženu, djecu, stoku koja okolo pase, kuću koju je vrlo jednostavno potpaliti... Ali ono što ga najviše koči, to su djeca. Mogu mu uzeti dijete. Osim toga, čim su pobjegli iz laboratorija, već prve godine svima su oteli oružje.
— Ljudi su im tek tako dali svoje puške?
— A što im je preostalo? Gorko su zažalili neposlušni... Nije izrekao do kraja. Odjednom se zaustavio petnaestak koraka od šumarka.
Sve se dogodilo u dvije-tri sekunde.
Miller je zgrabio oružje i nanišanio. Istovremeno se iza grma pojavila prilika, bljesnule su velike oči, zle, uplašene i začuo se glas:
— Ne pucajte! Ne pucajte!
Betli je instinktivno zgrabio šumara za rame. Odjeknuo je pucanj ali se metak zabio u granu. Sivkastosmeđa masa se skupila i u luku pobjegla u šumu iščeznuvši među drvećem. Utihnulo je. Sve se smirilo.
— Do vraga! — Miller se zaslijepljen bijesom okrenuo. — Što ste to učinili?
Betli je problijedio i jedva promucao:
— Govorio je kao ljudsko biće... Molio je da ne pucate. Šumar ga je nekoliko sekundi promatrao a onda je njegov bijes zamijenila ravnodušnost. Spustio je oružje.
— Znam... Prvi put to na čovjeka ostavi snažan dojam.
Iza njih se začuje šušanj. Okrenuše se.
Bila je te farmerova žena.

— Pođimo u kuću. Postavila sam stol.
Jeli su i pravili se kao da se ništa nije dogodilo.
Farmer im je poslije doručka pomogao osedlati konje. Oprostili su se bez riječi.
Kad su krenuli, Miller upita:
— Imate li kakav plan? Nisam ih dobro razumio. Rekli su mi da vas moram cijelo vrijeme pratiti i to je bilo sve.
— Kakav plan?... Da, želim proći ovim planinama, vidjeti ljude, i upoznati otarke ako je moguće. Jednom riječi, osjetiti atmosferu.
— Na ovoj farmi ste je već osjetili?
Betli je slegnuo ramenima.
Miller iznenada zaustavi konja.
— Tiše...
Osluškivao je.
— Trče za nama... Nešto se dogodilo na farmi.
Začuli su dozivanje:
— Milleru! Hej, Milleru!
Okrenuli su konje. U susret im je trčao zadihani farmer. Gotovo je pao zgrabivši jabučicu sedla.
— Otark je ugrabio Tinu. Pobjegao je prema Lososovu ponoru.
Teško je disao a niz čelo su mu tekle kaplje hladnog znoja. Skočio je k Milleru na konja. Ždrijebac se tako silovito okrenuo da je blato prskalo na sve strane.
Betli još nikada u životu nije jahao tako brzo. Nisu mu smetale ni jame, ni grane, ni grmlje. Na jednom mjestu, grana mu je zbacila kapu ali on to nije ni osjetio. Uostalom sve to nije zavisilo od njega. Njegova se kobila utrkivala s Millerovim ždrijepcem. Betli se čvrsto uhvatio za grivu pomišljajući da će svaki čas poginuti.
U ludom trku projahali su šumom, prešli veliku čistinu i kosinom sustigli farmerovu ženu kod provalije.
Skočili su s konja i slijedeći farmera potrčali stazicom u gusti čestar mladih jela. Novinar ih je slijedio i razmišljao kako je u trenu nestalo šumareve apatije i nezainteresiranosti. Kretnje su mu bile lake i gipke, sabrane i bez zastoja se kretao preko jama, izbjegavao grane. Kao da se pred njim nalazio označen trag otarka.
Betli nije mogao slijediti taj ritam. Zaostao je. Srce mu je skakalo u grudima, gušilo ga je i peklo u grlu. Prešao je u korak, neko je

vrijeme sam vrludao šumarkom, a onda je ispred sebe začuo glasove. Šumar je stajao u najužem dijelu jarka ispred gustih grmova lješnjaka, s uperenom puškom. Uz njega je stajao otac djevojčice.
Šumar reče odrješito:
— Pusti dijete, inače ću te ubiti.
Govorio je nekome u grmlju.
Kao odgovor začuje se režanje pomiješano s dječjim plačem.
Šumar ponovi:
— Inače ću te ubiti. Kunem se da ću te naći i ubiti. Ti me znaš.
Opet se začulo rezanje, a zatim glas — ne ljudski, već kao s gramofona, glas koji je sve riječi vezivao u jednu cjelinu. Upitao je:
— A ako pustim dijete nećeš me ubiti?
— Neću. Otići ćeš živ.
U gustišu utihne. Čuli su se samo jecaji.
Zatim su začuli lomljenje grana. Iz gustiša pojavi se djevojčica. Jedna joj je ruka bila okrvavljena a drugom ju je pridržavala. Jecajući prođe kraj njih ne okrećući se i spotičući se potrči kući. Pratili su je pogledom.
Crnobradi farmer pogleda Millera i Betlija. U njegovim raširenim očima bilo je nešto stravično i novinar spusti pogled.
— Eto — reče farmer.
* * *
Zaustavili su se da prenoće u maloj kolibi, u šumi. Do jezera s otokom na kojem se nekad nalazio laboratorij ostalo je samo nekoliko sati, ali Miller nije želio putovati noću.
Putovali su već četiri dana. Novinar je osjećao kako ga napušta njegov urođeni optimizam. Ranije je za svaku neugodnost imao spreman odgovor: »Ipak je život vraški lijepa šala«.. Shvatio je koliko je ta fraza neprimjerena za ovaj kraj i slučaj onog jadnog farmera Činilo se kao da je cijelo područje zaraženo strašnom bolešću. Ljudi su bili apatični i zatvoreni. Čak se ni djeca nisu smijala.
Jednom je upitao Millera zašto farmeri ne napuste ovaj kraj. Objasnio mu je da je njima sve što imaju — zemlja. No sada je nisu mogli prodati. Nije imala nikakvu vrijednost zbog otarka.
Betli je upitao:
— Zašto vi ne odete?

Šumar se zamislio. Naborao je čelo i rekao:
— Ipak sam ovdje potreban. Otarci me se boje. Ništa nemam. Ni porodicu ni dom. Ne mogu ničim utjecati na mene. Sa mnom se mogu samo boriti. A to im je preriskantno.
— Mislite da vas cijene?
Miller je u nedoumici podigao glavu.
— Otarci?... Ne, što vam pada na pamet! Oni ne mogu nikoga cijeniti. Nisu ljudi. Samo se boje. I to im je pametno jer ja ih bez razmišljanja ubijam.
Ipak su otarci išli na rizik. I šumar i novinar su to osjećali. Predosjećali su da se oko njih polako zatvara obruč. Triput su pucali na njih. Jednom iz napuštene kuće, jednom iz šume. Svaki put su poslije pucnjeva nalazili medvjeđe tragove. Tih je tragova bilo sve više i više, iz dana u dan
U kolibi su na malom kamenom ognjištu spremili večeru. Miller je zapalio lulu žalosno se zagledavši u jednu točku. Konje su ostavili nasuprot otvorenim vratima kolibe.
Betli je promatrao Millera. Svakim je danom sve više cijenio šumara i divio mu se. Bio je neuk, cijeli je život proveo u šumama, gotovo ništa nije pročitao. Ipak Betli ne bi mogao poželjeti boljeg prijatelja. Šumarevo je razmišljanje uvijek bilo zdravo i ispravno. Nikada nije govorio, ako nije imao zaista nešto reći. U početku mu se učinio razdražljivim i konfuznim, ali je shvatio da je to, zapravo, zbog brige za stanovnike ovoga kraja koje su znanstvenici ostavili na milost i nemilost svom neuspjelom eksperimentu.
Posljednja dva dana Miller se nije osjećao dobro, mučila ga je groznica. Lice mu je bilo crveno od visoke temperature.
Vatra na ognjištu se ugasila i šumar neočekivano upita:
— Recite da li je mlad?
— Tko?
— Onaj učenjak, Fidler.
— Mlad je. Nema više od trideset. Zašto?
— Upravo je to loše što je mlad.
— Ne razumijem.
Miller je šutio.
— Te sposobne mlade ljude odmah zatvaraju u određene granice. Tetoše ih. A ti mladi ljudi uopće ne poznaju život. I zato ne

suosjećaju s ljudima. — Uzdahnuo je. — Prvo treba bili čovjek. Onda je lako postati i učenjak. Ustao je.
— Treba leći. Morat ćemo spavati naizmjence jer će nam inače otarci zaklati konje.
Novinar je stražario prvi. Konji su mirno jeli sijeno koje je tu ležalo od prošle godine.
Sjeo je na prag kolibe i stavio pušku u krilo.
Tama se brzo spustila. Izišao je mjesec. Nebo je bilo vedro, zvjezdano.
Betli je ustao i prošetao oko kolibe. Šuma je sa svih strana okruživala mjesto na kojem su se smjestili i to je bilo opasno. Provjerio je oružje. Prebirao je u sjećanju lica i događaje posljednjih dana, te razmišljao kakav će izvještaj podnijeli svojima u redakciji. Shvatio je da je misao o povratku bila prisutna svih ovih dana. čak i onda kad je otark ugrabio ono dijete.
»Ja ću se vratiti«, pomislio je. »A Miller, a ostali?«...
Nije bio u stanju razmišljati u ovakvim okolnostima. Sjeo je u sjenu, uza zid kolibe i razmišljao o otarcima. Sjetio se naslova nekog članka: »Razum bez ljudskosti«. Razum bez ljudskosti. To je bilo ono o čemu je govorio šumar. Za njega otarci nisu bili ljudi jer nisu imali suosjećaja. Razum bez dobrote. Da li je to moguće? Može li uopće postojati razum bez dobrote? Što je u početku? Nije li dobrota posljedica, nužnost razuma? Ili obratno?... Već je dokazano da otarci imaju veću sposobnost logičnog zaključivanja od ljudi. Imaju bolju memoriju i lakše shvaćaju apstraktno, nematerijalno. Negdje je načuo da su prve otarke već počeli koristiti u vojne svrhe. Isto se tako koriste i kompjuteri. U čemu je razlika? Farmer i Miller su mu rekli da sve češće susreću otarke koji nisu obrasli dlakom i koji sve više nalikuju na ljude. Neće li oni zavladati Zemljom? Nije li Razum bez Dobrote jači od ljudskog uma?
»To se neće dogoditi tako brzo — ako se i dogodi. Ja to svakako neću doživjeti«, razmišljao je.
Istog se trena zastidio takvih misli. Djeca! U kakvom svijetu će živjeti njihova djeca? U svijetu otarka ili svijetu kibernetičkih robota za koje kažu da su također umniji od ljudi!
Njegov sin se neočekivano pojavio pred njim:
»Tata, slušaj, mi smo mi, zar ne? A oni su oni. Misle li oni za sebe da

su oni — mi?«
»Prerano sazrijevate«, pomisli Betli. »Kada mi je bilo šest godina nisam postavljao takva pitanja.«
Negdje iza njega zapucketala je grančica i dječak je nestao.
Novinar se oprezno ogledao i osluhnuo. Ne, sve je u redu. Šišmiš je preletio preko njihove male čistine.
Betli se umiri. Odjednom mu je palo na pamet da šumar nešto krije. Nije mu još rekao tko je bio jahač što ih je prvi dan sustigao na onom napuštenom putu.
Naslonio se leđima na zid kolibe. Još jednom se pred njim pojavio sin.
»Tata, otkud sve ovo? Drveće, kuće, zrak, ljudi? Kako je sve to nastalo?«
Tumačio mu je evoluciju Zemlje, a zatim ga je nešto presjeklo i Betli se probudio.
Mjesec je zašao, ali se već naslućivalo svitanje. Konji su nestali. Zapravo jednog nije bilo, a nad drugim koji je ležao užurbano su se komešale tri sive sjene. Jedna se uspravila i Betli spazi golema otarka s velikom teškom glavom, iskežene gubice i očiju svijetlećih u tami. Začuo je u blizini šapat:
— Spava.
— Ne, probudio se.
— Priđi mu.
— Pucat će.
— Da je htio, pucao bi prije. Ili spava, ili je premro od straha. Priđi mu.
— Priđi mu sam.
Betli je zaista bio premro od straha. Sve je bilo kao u snu. Shvatio je da se dogodilo nešto strašno, nešto nepopravljivo. Nije mogao pomaknuti ni rukom ni nogom. Šaputanje se nastavilo.
— Ali onaj drugi će pucati.
— Bolestan je. Neće se probuditi... Idi, čuješ li me?
S velikim naporom Betli pogleda u stranu. Iza ugla kolibe pojavio se otark. Ali ovaj je bio sasvim malen, sličio je svinji.
Savladavši strah, novinar nanišani i opali dvaput u zrak, a zatim skoči i oružje mu ispadne. Bacio se u kolibu i drščući zatvorio vrata i stavio rezu.

Šumar je stajao s podignutom puškom. Usne mu se pomaknuše i Betli više nasluti nego što je čuo pitanje:
— Konji? Kimnuo je.
Začuo se šum uz sama vrata. Otarci su ih zaglavljivali izvana.
Začuo se glas:
— Hej, Milleru! Hej!
Šumar priđe prozorčiću i promoli pušku. Crna šapa je dohvati i Miller je jedva uvuče.
Vani se začuo zadovoljan smijeh. Gramofonski, rastezljiv glas reče:
— Gotov si, Milleru.
Drugi ga glasovi prekinu:
— Milleru, Milleru porazgovaraj s nama...
— Hej, šumaru, reci nešto pametno. Ti si čovjek i moraš biti uman...
— Milleru reci nešto i ja ću te opovrći...
— Razgovaraj sa mnom Milleru, zovi me po imenu. Zovem se Filip...
Šumar je šutio.
Novinar nervozno priđe prozorčiću. Glasovi su se čuli iz neposredne blizine. Osjećao se smrad zvijeri — krv, izmetine pomiješane s još nečim.
Otark koji je rekao da se zove Filip reče ispod samog prozora:
— Ti si novinar, zar ne? Zašto si došao?
Betli se nakašlje. Grlo mu je bilo suho. Isti glas nastavi:
— Zbog čega si došao ovamo?
Tišina.
— Došao si da nas unište?
Trenutak je bilo tiho, a zatim uzbuđeni glasovi nastaviše:
— Dakako, dakako, žele nas uništiti... Prvo su nas stvorili a sada nas žele uništiti.
Začulo se režanje, komešanje. Novinar je imao osjećaj da su se potukli.
Prekinuo ih je Filipov glas:
— Hej, šumaru! Zašto ne pucaš? Ti uvijek pucaš. Razgovaraj sada sa mnom.
Iznad njih se neočekivano začuo pucanj.
Betli se okrene.
Šumar se popeo na ognjište, razmaknuo daske od kojih je bila

napravljena koliba pokrivena slamom i zapucao. Repetirao je i odmah ponovo zapucao. Otarci se razbježaše. Miller skoči s ognjišta.
— Sada treba nabaviti konje, a to će biti jako teško. Pogledali su tri ubijena otarka.
Najmlađi među njima zaista je bio gotovo neobrastao. Bio je dlakav samo po leđima.
Betliju se smučilo kada je Miller otarka nogom prevrnuo na travi. Suzdržao se uhvativši se za grlo.
Šumar reče:
— Sjetite se da oni nisu ljudi, iako znaju razgovarati. Jedu ljude i svoje.
Novinar se ogledao. Svanulo je. Poljana, šuma, otarci, sve mu se to načas učinilo nerealnim.
Da li je to moguće?... Da li se on, Donald Betli zaista nalazi ovdje?
* * *
— Evo, ovdje je otark pojeo Kleina — reče Miller. — Pričao nam je jedan mještanin. Zaposlio se ovdje u laboratoriju kao spremač. Te večeri se slučajno nalazio u susjednoj sobi. I sve čuo...
Novinar i šumar nalazili su se sada na otoku u čijem je centralnom dijelu bio Institut. Ujutro su skinuli sedla sa zaklanih konja i preko brane došli na otok. Sada im je ostala samo jedna puška jer su otarci odnijeli Betlijevu dvocijevku. Miller je planirao da se za dana dočepaju najbliže farme i konja. Novinar ga je molio da samo na pola sata pogledaju laboratorij.
— Sve je čuo — pričao je dalje Miller. — Bilo je oko deset sati uvečer. Klein je nešto popravljao na električnim vodovima, a kraj njega na podu sjedio je otark i razgovarao s njim. Raspravljali su o nečemu iz fizike. Bio je to jedan od prvih otarka koje su stvorili a i najpametniji. Govorio je čak nekoliko stranih jezika... Naš mladić je u drugoj sobi prao pod i slušao njihov razgovor. Zatim su ušutjeli i začuo se nekakav lom. Odjednom je spremač začuo: »O, ne... « krkljao je Klein, a u glasu mu se osjećao takav užas da su se mladiću ukrutile noge. Zatim se zaćuo vapijući krik: »Pomozite!« Spremač je dotrčao u sobu i ugledao Kleina na podu kako se izvija dok ga otark ždere. Mladić se od užasa udrvenio i nije ništa poduzimao, samo je stajao i gledao. Tek kada je otark bio gotov i krenuo na njega, jadnik je zalupio vratima i zaključao ih.

— A zatim?
— Poslije su ubili još dvojicu laboranata i razbježali se. Petoro ili šestoro ih je ostalo kao da se ništa nije dogodilo. Došla je komisija iz grada i razgovarala s njima. Poslije su ih uzeli sa sobom. Kasnije smo saznali da su na putu u grad pojeli još jednog čovjeka...
U velikoj prostoriji laboratorija sve je ostalo nedirnuto. Na dugačkom stolu stajala je posuda prekrivena prašinom. Rendgenski aparat bio je opleten paukovim mrežama. Samo su stakla na prozorima bila razbijena tako da su kroz prozore u sobu rasle grane akacije.
Miller i Betli izišli iz glavne prostorije. Novinar ga je zamolio da još vide samo sobu za zračenje.
Asfalt na glavnoj cestici napuštenog naselja bio je obrastao travom i mladim grmljem. Osjećao se miris trulog lišća i mokrog drveća.
Na malenom trgu Miller se odjednom zaustavi.
— Da li ste i vi nešto čuli?
— Nisam — reče Betli.
— Nikako mi ne ide iz glave kako su nas zajednički opkolili u kolibi. Inače napadaju uvijek zasebno.
Osluškivao je.
— Bolje da se pokupimo odavde dok nam nisu spremili neko iznenađenje.
Stigli su do male okrugle zgrade na kojoj su prozori bili osigurani rešetkama. Masivna su vrata bila odškrinuta, betonski prag prekriven šumskim otpacima — narančastim borovim iglicama, prašinom, sasušenim mušicama.
Oprezno su ušli u prvu prostoriju sa spuštenim stropom. Još jedna masivna vrata vodila su u nisku salu.
Zavirili su i u nju. Vjeverica kitnjasta repa kao munja odjuri preko drvenog stola do prozora i skoči van kroz rešetke.
Trenutak je šumar gledao za njom. Osluškivao je nervozno stišćući pušku.
— Neće biti dobro.
Brzo je odjurio prema ulaznim vratima. Ali bilo je kasno. Začuje se šum i vrata mu se zalupiše pred nosom. Zaglavili su ih nekim teškim predmetom.
Sekundu su se novinar i šumar gledali, a onda potrčaše prema

prozoru.
Betli pogleda van i ustukne.
Trg i suhi široki bazen koji su tko zna zašto ovdje napravili, punili su se otarcima. Bilo ih je na desetke. Novi su se pojavljivali kao da niču ispod zemlje. Čuo je žamor tog mnoštva ne-ljudi i ne-zvijeri. Čulo se režanje, krici.
Ošamućeni, Betli i Miller stajali su bez riječi. Mladi otark koji je bio uz sam prozor podigne se na zadnje šape, dok je u prednjima držao neki okrugli predmet.
— Kamen — prošapće novinar, ne vjerujući svojim očima. — Želi baciti kamen.
Ali to nije bio kamen.
Okrugli predmet poleti između rešetki i blijesne. Šumar se povuče. Na njegovu licu je bila nevjerica. Puška mu ispadne iz ruku i on se uhvati za grudi.
— Vraže jedan! — reče i podiže ruke gledajući svoje okrvavljene prste. — Prokleti đavoli! Došli su mi glave.
Blijedeći, napravi dva nesigurna koraka, padne na koljena i nasloni se na zid.
— Ubiše me.
— Ne! — zaurla Betli. — Ne! — Tresla ga je groznica.
Miller stisne zube i podigne prema njemu blijedo lice.
— Vrata!
Novinar potrči prema izlazu. Vani su opet vukli nešto teško.
Betli povuče jedan zasun, drugi... Na sreću sve je bilo napravljeno kako bi se vrata mogla brzo i čvrsto zatvoriti. Vratio se šumaru.
Miller je već ležao uza zid držeći se za srce. Na košulji se širila golema mrlja. Nije dopustio da ga poveže.
— Gotovo je — reče. — Osjećam već kraj. Zalud bi se mučili. Nemojte.
— Ali stići će nam pomoć! — uzvikne Betli.
— Tko?

Pitanje je bilo tako istinito, tako otvoreno i beznadno da novinar problijedi.
Šutjeli su neko vrijeme a potom šumar upita:
— Sjećate li se onog jahača kojeg smo vidjeli još prvog dana?

— Sjećam se.
— Gotovo je sigurno jurio otarke upozoriti na vaš dolazak. Postoji veza između bandita u gradu i otarka. Zato su se otarci ujedinili. Ne čudite se tomu. Siguran sam, kada bi s Marsa došli nekakvi osmeronogi, našli bi se ljudi koji bi se s njima urotili.
— Vjerujem — šapne novinar.
Večer je došla a još se ništa nije dogodilo. Miller je kopnio naočigled. Krvarenje je prestalo. Nije dopustio da ga previje. Novinar je sjedio uz njega na kamenom podu.
Otarci su ih ostavili na miru. Nisu ništa pokušavali. Ni probiti vrata, ni baciti još koju granatu. Žamor je napolju bio sad tiši, sad glasniji. Kada je zašlo sunce, Miller zamoli vode. Betli mu pruži bočicu i osvježi mu lice.
Šumar reče:
— Možda je baš dobro što su se pojavili otarci. Sada će biti mnogo jasnije što je Čovjek. Sada ćemo shvatiti da Čovjek nije biće koje može naučiti geometriju i brojati. Čovjek je nešto sasvim drugo. Učenjaci su se ogradili svojom naukom. A ona nije sve.
* * *
Miller je umro te noći a novinar je živio još tri dana.
Prvog dana je mislio samo na spas, nadao se i očajavao. Nekoliko je puta pucao kroz prozor u želji da će netko možda čuti pucnjeve i doći mu u pomoć.
Noću je shvatio da je svaka nada iluzorna. Njegov mu se život učinio podijeljenim na dva potpuno različita dijela. Mučilo ga je što nisu bili povezani nikakvom logikom. Jedan je život bio uspješan život poznatog novinara i taj se život završio u trenutku kad je krenuo s Millerom u šume Mount Beara. Taj prvi dio života ničim nije navijestio da će poginuti ovdje na otoku, u zgradi napuštenog laboratorija.
Ovaj drugi dio života ovisio je o slučaju. Mogao je birati: odbiti ovaj posao koji mu je ponudio urednik i izabrati neki drugi. Umjesto otarka, mogao je izabrati put u Nubiju gdje se upravo organizirala akcija spašavanja drevnih egipatskih spomenika.
Ovamo ga je doveo nesretni slučaj. I to je bilo stravično.
Na trenutke nije vjerovao u sve ovo što mu se desilo i sumanuto je jurio laboratorijem, opipavao zidove obasjane suncem, stolove

pokrivene debelim slojem prašine.
Otarci kao da su ga sasvim zaboravili. Ostalo ih je tek nekoliko na trgu i u bazenu. Ponekad su se tukli, a jednom je Betli prestravljeno promatrao kako su se bacili na jednog i požderali ga.
Noću je zaključio da će za njegovu smrt biti kriv Miller. Gadilo mu se njegovo mrtvo tijelo pa ga je odvukao u prvu prostoriju do samih ulaznih vrata.
Neko je vrijeme tupo sjedio na podu beznadno ponavljajući:
— Zašto baš ja?... Zašto baš ja?...
Drugoga dana nestalo mu je vode tako da ga je mučila neopisiva žeđ. Već se pomirio sa činjenicom da mu nema spasa, primirio se i ponovo razmišljao o svome životu, ali sada potpuno drugačije. Sjetio se neslaganja sa šumarom već pri prvom susretu. Miller mu je rekao da farmeri neće htjeti razgovarati s njim. »Zašto?«, upitao je Betli. — »Zato što živite bezbrižno u sigurnom, toplom, udobnom«, odgovorio mu je Miller. »Zato što ste za njih jedan od krivaca. Jedan od onih koji su ih izdali.« »Za što sam ja kriv?« pitao je novinar ne shvaćajući. »Ne zarađujem više od njih. Nemam više od njih«. »To ništa ne mijenja«, usprotivio se Miller. »Vaš je posao lagan, lijep. Sve ove godine njih su ovdje ubijali dok ste vi pisali svoje člančiće, izlazili u restorane, oštroumno raspravljali...«
Sada je shvaćao da je to istina. Optimizam kojim se toliko ponosio bio je optimizam noja koji skriva glavu u pijesak. Da, skrivao je glavu u pijesak od svega što nije lijepo i dobro. Čitao je o stradanjima u Alžiru, gladi u Indiji, i istovremeno razmišljao kako mora promijeniti namještaj u svom golemom peterosobnom stanu, kako da još više poboljša svoj ugled kod ovog ili onog utjecajnog čovjeka. Otarci — otarci-ljudi — špekulirali su hranom, pucali u štrajkaše, u tajnosti pripremali nove ratove, a on se pravio da ne vidi, da ne zna da takvo što postoji.
A s obzirom na sve te činjenice cijeli njegov život bio je promašaj, a ovakav kraj neizbježan prije ili kasnije. Nikada se nije borio protiv zla i to mu se vratilo kao bumerang.
Drugog dana otarci su željeli razgovarati s njim. Nije im odgovarao. Jedan mu je viknuo:
— Hej, novinaru, iziđi. Nećemo ti ništa učiniti. Zatim je čuo prigušen smijeh.

Betli je ponovo razmišljao o šumaru. Shvatio je kako je Millerov život bio sadržajan, osmišljen. Usamljen, bez ikakve podrške, borio se protiv otarka, borio se s njima i umro neporažen.
Trećeg dana novinar je pao u bunilo. Učinilo mu se da se vratio u redakciju i da stenodaktilografu diktira svoj članak.
Naslov članka bio je »Što je to Čovjek?«.
Glasno je diktirao: »U ovom našem stoljeću čudesnog razvoja nauke, čovjeku se na prvi pogled može učiniti da je svemoćan. Ali pokušajmo zamisliti da je stvoren mozak koji ujedinjuje sve sposobnosti robota i čovjeka. Da li se biće s takvim mozgom s punim pravom može nazvati Čovjekom? Što nas, uistinu, čini onim što jesmo? Sposobnost čitanja, analize, logičnog zaključivanja, ili nešto sasvim drugo? Nešto što je određeno društvom kao cjelinom, nešto što je u vezi s odnosom individuuma s tim istim društvom, zajednicom? Uzmimo samo primjer otarka...«
Ali misli su mu se gubile...
Ujutro je začuo udarce. Probudio se. Učinilo mu se da je skočio i da u rukama drži pušku. U stvari, ležao je nepomično uza zid.
Ugledao je gubicu pred sobom. Napregnuo se i odjednom mu je sinulo na koga mu je nalikovao Fidler. Na otarka!
Zatim je misli nestalo. Nije osjećao kako mu komadaju tijelo.
Pomislio je kako otarci i nisu tako strašni. Pa njih je svega stotina ili dvije u tom zabačenom kraju. Ne bi ih se bilo teško osloboditi. Ali ljudi!... Ljudi!...
Novinar nije znao da se vijest o Millerovoj smrti pročula i da su ogorčeni farmeri počeli iskapati svoje sakriveno oružje...

Bertram Chandler: Pola para

The Half Pair

Preveo Zoran Milović

— Ništa me ne može više razbjesnjeti — reče on — nego pola para bilo čega.
— Rekla sam ti već da mi je žao — odvrati ona glasom koji je otkrivao da baš i nije tako. — Ali ne, ti se i dalje uzbuđuješ zbog toga. Tko ti ih je dao? Neka plavuša?
— Dao sam ih sam sebi — odgovori on mrzovoljnim glasom. — Jednostavno se desilo da se potreba za kulturnim parom dugmadi za manšete poklopila sa činjenicom da sam imao dovoljno novaca da ih kupim. Imao sam ih godinama...
— I bio si im vrlo odan — doda ona. — Nemoj plakati. Mamica će ti kupiti novi par čim se vratimo u civilizaciju.
— Želim ih sada — odvrati on mrko.
— Ali zašto? — upita ona smeteno, u neprilici. — Sami smo, zajedno, u ovom našem brodu, na pola puta između asteroidnog pojasa i Marsa, a tebe je uhvatila luckasta želja za parom dugmadi za manšete...
— Složili smo se — odvrati on kruto — da nećemo dopustiti da se ulijenimo i postanemo površni, kao što to neki parovi čine. Zacijelo se sjećaš onih ogavnih ljudi koje smo sreli na PX 173 A... onih koji su nas pozvali na svoj brod na večeru. On je bio odjeven U masno radno odijelo, a ona je izgledala kao izokrenuta vreća brašna. Pića ravno iz boce, a hrana ravno iz limenke...
— To je — reče ona — bio ekstreman slučaj.
— Priznajem. A moje hodanje naokolo sa zavrnutim rukavima košulje, ili, još gore, lepršajući njima bit će neprimjetan početak sličnog značajnog pothvata — gunđao je. — Ako nešto ne mogu

podnijeti onda je to neuredno odijevanje. Pošao sam u kupaonicu da isperem košulju. Ostavio sam dugmad na polici iznad umivaonika dok sam košulju stavljao u sušionicu. Dok sam uzimao dugmad, da ih stavim na novu košulju, jedan mi je pao u umivaonik i nestao u ispustu. Požurio sam u radionicu da uzmem odvijač i otvorim cijev kod mastolovnog čvora. Vratio sam se i našao tebe kako puniš umivaonik s namjerom da opereš svoje donje rublje. Rekao sam ti što se dogodilo, a ti si brzo povukla ručku i pustila vodu u WC, ispirući dugme iz čvora...
— Htjela sam vidjeti — reče ona.
— Htjela si vidjeti — odvrati on oponašajući je, te nastavi gunđajući: — Stvar ne bi bila tako loša da je ovo jedan od onih starih brodova koji funkcioniraju na bazi apsolutno zatvorenog kruga. Tada bih trebao samo korak po korak pretražiti cijevi i pronašao bih svoje dugme za manšete. Ali, sa suviškom vode koju nam daje Halvorsenov generator i koju ne možemo iskoristiti, i svim otpacima koji se automatski izbacuju u svemir...
— Da te netko čuje — reče ona — pomislio bi da si izgubio krunske dragulje.
— Moja dugmad za manšete — odvrati on — meni u najmanju ruku znače isto onoliko koliko krunski dragulji znače nekoj kraljici.
— Rekla sam ti — planu ona — da ću ti kupiti drugi par!
— Ali taj drugi par neće biti isti kao ovaj — zagunđao je.
— Kamo ćeš? — htjela je da zna.
— U kontrolnu prostoriju — kratko odgovori on.
— Da se mrgodiš i gunđaš?
— Ne, ne, draga moja. Ne.
* * *
Postade razdražena kada se tangencijalne rakete nakratko uključiše i prekinuše rotaciju broda oko uzdužne osi. U tom se trenutku nalazila u brodskoj kuhinji pripremajući špagete za večeru. Špageti i slobodni pad ne idu zajedno — ili, bolje reći, idu jedno uz drugo i suviše dobro. Nije čekala da prvo očisti mokre masne pramenove koji su joj visili po licu i kosi, već se uputi ravno prema kontrolnoj prostoriji, odgurujući se i ponovo hvatajući za prečke, vještinom za koju ni sama nije bila svjesna da je posjeduje.
— Ti... ti majmune s mozgom leptira! — režala je. — Od kada se to

može raditi u kuhinji bez gravitacije, pa makar ona bila i od centrifugalne sile? Upropastio si večeru.
— Pronašao sam — odvrati on s ponosom u glasu — svoje dugme za manšetu. Znaš kako radi sistem izbacivanja smeća? Svi otpaci izbacuju se van tangencijalno, pomoću centrifugalne sile, pod pravim kutom na pravac leta. Bila je, mislio sam, minimalna šansa da će se na ekranu pojaviti bilo što metalno, posebno ako prekinem rotaciju broda. Povećao sam domet i osjetljivost, također.
— I što? — pitala je ona. — I što?
— Evo ga — reče on, pokazujući spretnom kretnjom na zelenkasto svjetlucavi ekran čija se zraka okretala oko kontrolne prostorije. — Vidiš li ga — sićušna svjetlost koja bi mogla označavati i malen satelit. Što se toga tiče, to i jest malen satelit...
— I tako sada znaš gdje je — reče ona. — Samo tri stotine metara daleko, udaljujući se po spirali od nas. I za tu sitnicu sasvim nekorisna saznanja upropastio si nam večeru.
— To nije nekorisno saznanje. Što misliš, zašto sa sobom nosimo svemirska odijela?
— Ti nećeš izaći van — reče ona. — Sasvim je sigurno da ti nećeš izaći. Čak ni ti ne bi mogao biti tolika budala.
— Samo zato što ti — odvrati on — imaš fobiju i bojiš se svemirskih odijela.
— A čija je greška bila što su zračni tankovi bili tri četvrtine prazni? — upita ona.
— Tvoja — odvrati on. — Svatko zna da onaj tko nosi odijelo mora sam provjeriti svaki dio opreme prije nego što izađe.
— Neke su žene — reče ona — dovoljno velike budale da vjeruju svojim muževima. To su one koje nisu naučile lekciju na tako težak način, kao što je to bilo sa mnom.
— Neki su muškarci — odvrati on — dovoljno velike budale da se zavaravaju kako im žene imaju elementarno znanje o tome što treba činiti. — Pokaže prema ekranu. — Tamo je moje dugme za manšete, i idem po njega.
— Nikada ga nećeš pronaći — reče ona.
— Naravno da ću ga pronaći. Ponijet ću sa sobom pogonsku jedinicu, te uže za spašavanje. Odgurnut će se od broda tamo kod izlaza, a to je svega nekoliko metara od izlivnice. A Onda ćeš me ti

gledati na ekranu i voditi me prema mjestu gdje ću presjeći orbitu dugmeta.
— Ti se šališ — reče ona. — Mora da si sasvim poludio.
— Nisam ništa luđi nego što si ti bila u trenutku kada si povukla tu polugu. Prije će biti: manje.
— Ali... ali, svašta bi se moglo dogoditi. A ti znaš da nisam u stanju ponovo obući odijelo, da ne mogu poći za tobom ako ti se nešto dogodi, sve dok me ne izliječe od tog straha...
— Ništa se neće dogoditi — reče on. — Ti samo sjedi i gledaj i vodi me prema poziciji. To je najmanje što možeš učiniti.
Izvadio je svoje svemirsko odijelo iz spremišta i počeo se uvlačiti i zakopčavati u nezgrapan komad odjeće.
* * *
Trebao je to bolje znati. Trebao je razmotriti činjenicu da su pravila koja je odredila Interplanetarna putnička komisija mudra, a ni Pravilo broj 11 nije izuzetak. »Nijedna osoba« — ono glasi — »ne bi trebala izlaziti u svemir iz svemirskog broda, ako uz nju nije i pratilac.« Ta su Pravila, priznato je, vrlo dobra za velike brodove pretrpane posadom, ali vlasnici malih brodova, koji istražuju po asteroidnom pojasu, ne obraćaju odviše pažnje na njih i rijetko dočekaju starost. Za razliku od svoje žene, on nikada nije imao problema sa svemirskim odijelima i to ga je, možda, učinilo nemarnim. Visio je nepokretno na kraju užeta, čekajući da preko interfona stignu prve instrukcije. Najzad dođoše, glasom koji je očito nalikovao na prigovaranje.
— Dva metra natrag... stani! Metar previše!
Njegov reaktivni pištolj bijesnu načas.
U tom trenutku ugleda dugme za manšetu kako plovi prema njemu — sićušna, zlatna trunka osvijetljena sunčevim zrakama. Nasmija se. Ispruži obje ruke prema njemu — a onda shvati da jedna od njih drži pištolj, desna, ruka s kojom će morati uloviti malenu dranguliju dok bude prolazila. Pokuša prebaciti pištolj u lijevu ruku i, u žurbi, ispusti ga. Otplovio je u beskrajnu prazninu.
To uopće nije važno, mislio je. Osiguran je, a moja dugmeta za manšete nisu...
— Imam ga! — poviče u mikrofon ugrađen u kacigu. Povratak na brod bit će jednostavan — sve što treba činiti jest vući se po užetu za

spašavanje. U tom trenutku otkrio je nešto što je u hipu zbrisalo sve veselje. Na neki način — mora da se to desilo u trenutku kada je ispustio pištolj — uže se prekinulo. Brodići — istraživači asteroida poznati su po svojoj niskoj cijeni i drugorazrednoj opremi koja je uz to išla. Lagano je plutao udaljujući se od broda. Nije imao ništa što bi mogao baciti u suprotnom pravcu i time se primaći brodu — ništa osim dugmeta za manšete, ali njegova je masa, znao je to, bila i suviše mala da bi mogla proizvesti bilo kakav primjetan efekat.
— Što nije u redu? — upita njegova žena oštrim glasom.
— Ništa, sve je u redu — lagao je.
Nikada neće ući u svemirsko odijelo zbog te fobije, mislio je. A čak i ako uđe, bit će suviše rizično. Nema smisla da poginemo oboje. Zbogom, mislio je. Zbogom, jedina moja. Bilo je divno biti uz tebe. Prodaj brod i vrati se na Zemlju.
— Što nije u redu? — ponovo upita ona oštrim glasom.
— Sve je u redu — dahtao je — svjestan da, bez obzira što je mjerilo na tanku pokazivalo punih šest tisuća kiloponda, ništa od tog pritiska nije stvarno bilo unutra.
— Nešto nije u redu! — poviče ona.
— Pa i nije — priznao je. — Obećaj mi jednu stvar: kad se vratiš na Mars zatraži provjeru sve opreme koju je prodao onaj trgovac brodovima, Sorenson. I... i... — borio se za dah, odlažući tamu nesvjesnog. — Sve je bila moja greška. I pazi na sebe. Pazi na sebe... ne na mene...
Zatamni mu se pred očima i svijesti nestade.
* * *
Iznenadio se kad se probudio na svome ležaju. Bio je iznenađen što se uopće probudio. Njezino je lice bilo prvo što je vidio — puno suza i prljavo — i sretno. Zatim ugleda ono što je držala u ruci — čistu, bijelu, svjetlucavu košulju s blistavim dugmetima za manšete na svakom rukavu.
— Izašla si — reče on nježno i tiho. — Donijela si me... Ali, tvoja fobija, draga... Tvoj strah od svemirskih odijela?
— Otkrila sam — reče ona — da imam jednu još snažniju. Ista je kao i tvoja. — Nagnu se i poljubi ga. — Tako mrzim pola para bilo čega — a time ne mislim samo na dugmad za manšete!

D. Andreissen i D. C. Poyer: Posljednja utrka

If You Can Fill the Unforgiving
Minute

Preveo Aleksandar Gvoić

— Da, da, znam — nastavio je Gerald Corcoran poslije kraće stanke koja je uvijek slijedila nakon citiranja njegovih omiljenih stihova. — Znam da je ova pjesma staromodna, usredotočena na zemaljske probleme. Autor joj je Kipling. A u njegovo vrijeme, mladiću moj, planet Zemlja bio je nešto sasvim drugo. No, ti si premlad da bi se toga sjećao.
— Čuo sam ja te stihove već ranije — reče Ayid Hafouz, vješajući i posljednji komad odjeće u svoj garderobni ormarić. Po-xiang, pomoćni trener, rodom iz Kantona, nečujno se kretao svlačionicom.
— Čuo sam tu pjesmu na satovima engleskog. Niste ih trebali recitirati zbog mene jer vrlo dobro znate da ću dati sve od sebe na ovim Igrama. Samo, ja nisam sprinter, imajte to, molim vas, na umu.
— Nije ni on... ili ono, ako baš hoćeš. — Amerikanac Corcoran, crven u licu, visoka rasta i malo sklon debljanju, nervozno je koračao amo-tamo svlačionicom i udarao pesnicom o dlan. — Ja znam, momče, da ćeš ti učiniti sve što je u tvojoj moći. Nisi došao ovamo na Olimpiju iz one svoje zabiti...
— Mislite iz Al Jarzhireha — promrmljao je mladić, pružajući pomoćnom treneru desnu nogu. Trgnuo se kad je Po-xiang kleknuo i počeo utrljavati mast za ublažavanje boli u njegove dugačke, žilave mišiće; desno koljeno mu je zadavalo dosta neprilika, duboko u zglobu osjećao je neodređenu bol. Corcoran, ne obazirući se na Ayidovu upadicu, nastavio je pričati.

Ayid je pogledao svoje mršave, tamnoputе noge. Po-xiang, s izrazom velike pažnje na licu, uporno je i bez riječi radio svoj posao. Masirao je Ayidove noge od stegna prema tvrdim, ali gipkim mišićima na listovima potkoljenice. Kratkim i snažnim prstima pritiskao je i trljao mišiće pripremajući ih tako za trku.

Pet godina, razmišljao je Ayid. Pet je godina prošlo od Panarapskih igara, pet godina otkako je napustio ogoljene, suncem spržene brežuljke Alžira. Slijedile su godine uporna i marljiva treniranja, najprije u nacionalnom sportskom logoru u Tarabulusu, a zatim u Olimpijskom selu u Irskoj. Nakon njegove iznenađujuće pobjede najboljih dugoprugaša Atlantskog saveza i Sovjetske federacije na igrama 2084. upućen je u specijalni logor u Coloradu.

Tamo je upoznao Corcorana i njegovu ekipu, i doista naučio kako valja trčati.

Dug je to bio put. **Koliko si kilometara do sada pretrčao u životu, Ayide?** Više nije uopće slušao što mu govori Corcoran. Razmišljao je i pijuckao otopinu glukoze koju mu je pripremio Po-xiang. **Koliko kilometara?** Trčao je bosonog rodnim brežuljcima jer su cipele u njegovu selu bile prava rijetkost. Trčao je od najranijeg djetinjstva, od malih nogu, vodeći na pašu četiri deve i šest koza koje su bile obiteljsko vlasništvo. Trčao je za njima i skupljao njihov dragocjeni izmet prije no što su se na njega okomila druga djeca. Pripadnici njegova plemena, koje su još nazivali »puritancima pustinje«, strogo su se i grčevito držali starih običaja; čak su i natapanje pustinje smatrali svetogrđem. Ayid je odrastao i bio tako odgojen i nije želio živjeti drugačije. Trčao je samo iz vlastita užitka po suncem obasjanim pješačnim brežuljcima dok mu je vreli pijesak zasipao bose noge, a srce ubrzano lupalo u grudima. A onda, jednog dana u Al Jarzhireh došao je savezni ministar za arapski sport i ugledao priliku u plaštu koja je neumorno trčala usporedo sa starim državnim vozilom tipa Rolls-Hover, sivomaslinaste boje...

Osjetio je dodir nečije ruke na ramenu i podigao oči. Amerikanac Corcoran je bio ljutit.

— Pazi, momče, znam da je vrijeme utrke blizu, ali kako da te savjetujem i podučim ako ne slušaš što ti govorim.

— Oprostite... Što ste mi htjeli reći?

— Očekujem od tebe da budeš u vođstvu cijelo vrijeme trke. Prvi na

startu znači i prvi na cilju, razumiješ? Želim, dakle, da odmah na startu izbiješ na čelo i da na toj poziciji izdržiš do cilja. Jasno mi je da će to biti vraški dugi sprint, ali takva nam je strategija.
Ayid je potvrdno kimnuo glavom, ustao, i protegnuo se. Njegovo nago tijelo, gipko od masaže, odisalo je snagom i vitalnošću. Poskakivao je na vršcima prstiju, osjećajući kako SU mu tetive u nogama zategnute poput napeta luka.
— Kako se osjećaš, Ayide? — reče Po-xiang.
— Vrlo dobro, Wang. Osjećam se nekako laganim.
— Da — reče Corcoran. — Olimpija ima mjere koje iznose 0,85 u odnosu na zemaljske jedinice. To ti, svakako, može pomoći da postigneš izuzetno dobro vrijeme... ali, na žalost, to i njima može koristiti.
— Kolika je dužina staze u prvoj trci? Hoćete li mi, molim vas, ponoviti?
Corcoran izvuče iz džepa crni notes i počne nervozno okretati stranice.
— Chircurgi su upravo objavili raspored i program... samo trenutak, oni sve mjere tim prokletim mediacionalnim jedinicama... evo. Prva utrka danas duga je stotinu mediacionalnih jedinica, ili kako oni kažu, standarda. To je otprilike 270 metara.
— Sprint?
— Ti samo trči što brže možeš cijelom dužinom staze, kao što sam ti već rekao. U ovoj prvoj utrci više se pouzdajemo u Southrena i Kwarafu, ali ti nastoj trčati u vodećoj skupini. Druga utrka, koja se održava sutra, duga je 5000 mediacionalnih jedinica, što iznosi oko 13.000 metara. To će biti tvoja utrka.
Ayid je iznenada osjetio strah, no nastojao je da mu se to ne vidi na licu. Strah je uvijek bio i ostao vjeran pratilac svake utrke. Ali, običaji njegova plemena nisu dopuštali ispoljavanje straha ni bilo kojih drugih emocija, pa je Ayid vrlo dobro znao potisnuti i sakriti osjećaje duboko u sebi sve do one posljednje sekunde na startu kad je pognut čekao prasak. A u tom dramatičnom trenutku sav taj strah pretvorio bi se u očajničku snagu i energiju. Grčevito se držeći za klupu na kojoj je sjedio, Ayid reče:
— A treća utrka? Imaju li Delijanci disciplinu poput našeg maratona?

Corcoran je oklijevao trenutak.
— Da, imaju disciplinu koja je čak duža — izustio je naposljetku.
Po-xiang je iznenađeno podigao glavu, no i dalje je nastavio masirati Ayidova stopala
— Duža od maratona?
— Osamnaest tisuća mediacionalnih jedinica — reče Corcoran. — To je otprilike pedeset kilometara.
* * *
Olimpija, kako su Zemljani nazivali ovaj svijet, bila je prekrasan planet. Ayid je stajao u samom središtu stodiona, odjeven u specijalnu trenirku, i poskakujući na mjestu promatrao je okolinu. Staza na kojoj su se održavale prve dvije utrke bila je u samom centru udoline što se prostirala među niskim brežuljcima. Nasuprot Ayidu, na padinama brežuljaka uzdizale su se novosagrađene tribine koje su se već punile gledaocima što su polako stizali iz svemirskih luka i turističkih područja na istoku planeta. Ekipe službenih predstavnika Igara, predstavnici javnog informiranja i policajci užurbano su se kretali amo-tamo uz rub staze.
Trkaća staza. Sada ju je prvi put vidio u danjem svjetlu. Sagrađena na način Delijanaca, bila je duža od standardnih atletskih staza na Zemlji i imala je oblik osmice. Pod modrikasto-bjeličastim zrakama malenog, ali žarkog sunca, kratko potšišana »trava« što je okruživala stazu izgledala je kao da je počešljana na jednu stranu. Čudnovato je svjetlucala, baš kao da su se po njoj rasuli brojni dijamanti. Površina, odnosno gornji sloj staze, širine oko deset metara, nije se razlikovao od staze na Zemlji; kad je Ayid stupio na nju bosonog, učinilo mu se da hoda po mahovini. Podloga je bila tvrda, ili i ugodna za tabane. Ayid se kretao polagano u svojoj specijalnoj trenirci. Tu su odjeću kreirali specijalno za njega Corcoranovi bioinženjeri na Zemlji. Ona je bila rastezljiva i zagrijavala je svaki mišić, svaki pojedini zglob i svaku tetivu, što je bilo vrlo važno prije utrke. Trenirka je imala ugrađeno električno grijanje na listovima potkoljenice, na stegnima, rukama i potiljku. Kad je potrčao vrlo lagano, Ayid je osjetio kako se znoji usprkos prohladnom i rijetkom zraku.
Kretao se pribrano i mirno, isprobavajući stazu i nagib zavoja i krivina. Uvidio je odmah da staza bolje odgovara trčanju na duge pruge, budući da su krivine imale oblik osmice. Tabani su mu dobro

prianjali uz mahovinastu površinu. Bio je zadovoljan. Lagano trčeći prošao je prvi zavoj, koji je bio nagnut na desnu stranu, i iznenada se našao licem o lice s delijanskim gledaocima.
Prva mu je pomisao bila da su vrlo slični ljudima; u slijedećem trenutku osjetio je duboko zgražanje pravog čistunca zbog njihove golotinje. Dok su tako sjedili jedan do drugoga na tribinama, lica su im bila potpuno ista kao i u ljudi, i ni po čemu se nisu razlikovala. Kad je polagano trčao pokraj njih, čuo je najprije prigušen žamor, a onda provalu glasova. Ayid nije znao da li mu plješću ili mu se pak glasno podruguju. Uostalom, znaju li se Delijanci uopće rugati? Čudnovata stvorenja, pomislio je u sebi. izlazeći iz zavoja i ulazeći u drugu ravninu staze. Podigao je glavu i počeo ubrzavati trčanje gotovo do punog sprinta, dižući pri tom koljena visoko, praveći velike korake da bi postigao što veću dužinu, mašući rukama i zagrijavajući svaki mišić. U sebi je razmišljao o toj neobičnoj humanoidnoj vrsti.
Planet Zemlja otkriven je početkom 21. stoljeća. Nisu ga otkrili Delijanci nego jedna druga mediacionalna vrsta ljuskave kože, s mnogo udova, brzih zmijolikih pokreta — vrsta koja je posjedovala nevjerojatnu sposobnost da u djeliću sekunde izračuna probitak na tisućiti dio postotka: bili su to Chircurgi. Čovječanstvo je mirne duše moglo voditi nekoliko ratova u kojima je toliko uživalo, za onu istu cijenu koju su Chircurgi tražili od Zemlje za nacrte i planove golemih svemirskih brodova koji su Zemljanima trebali otvoriti put u zvjezdane prostore; na kraju Ujedinjeni narodi su ipak platili traženu cijenu.
Deset godina kasnije, kad je prvi svemirski brod, sagrađen na Zemlji, slavodobitno pristao u luci jednog od delijanskih planeta, tamošnji tehnički stručnjaci ponudili su posadi cjelokupnu tehničku dokumentaciju za isti takav brod po cijeni koja je otprilike odgovarala svoti od 12.95 dolara. Bijes Zemljana bio je još veći kad su shvatili da je vrijednost biljnih derivata, koje su prethodno zamjenom za manje vrijednu robu prodali Chircurgima, bila nezamislivo visoka na svemirskom tržištu.
Kako su se tek Delijanci morali smijati, pomislio je Ayid, osjećajući pri tom provalu stida. Ne zbog sebe osobno... već zbog svih stanovnika Zemlje.

Delijanci. Najrazvijenija vrsta među 60 postojećih naroda u Mediaciji. Za razliku od Chircurga, oni su u potpunosti nalikovali na ljudska bića, no u svemu su bili toliko superiorniji da su se rođeni Zemljani osjećali ne samo prevareni od tuđina već su također dobili kompleks manje vrijednosti. Nagi, visoka stasa, izrazito lijepa izgleda, pronicljivi i prirodno inteligentni, bespolni Delijanci predstavljali su čovječanstvo budućnosti. Svaki im je Zemljanin zAyidio, divio im se i... pomalo ih mrzio.
Ayid je usporio korak pošto je pretrčao tri kruga, kritički ocjenjujući svoju fizičku kondiciju. Osjećao se dobro. Ona tupa bol u listovima nogu nije mu više smetala i on je bio uvjeren da je neće ni osjetiti u toku trke. Pluća su mu funkcionirala dobro, a glava mu je bila bistra. Bio je ispunjen energijom; četiri dana odmora za vrijeme putovanja brodom sa Zemlje dobro su mu došla kao i Po-xiangova masaža i pojačana ishrana.
Po svemu sudeći, Ayid je, dakle, bio spreman za utrku. Sunčane zrake plavičaste boje bile su vrlo jake, kad je napustio stazu, točno ispred tribine na kojoj su se nalazili Zemljani. Ekipe holografskih, odnosno TV snimatelja, bile su spremne za veliki prijenos. Stigli su i predstavnici tiska.
— Eno ga, tamo je. Hej, Hafouze...
— Ja sam Abe Berenson iz UBC-a — reče debeljko s pokretnom stereo minikamerom na ramenu, koja je sličila pripitomljenoj sovi.
— Što mislite o onom delijanskom trkaču, kako mu je samo ime? Da, Tseil Laol. Nije li on možda vrlo lukav i rafiniran? Možemo li...
— Narodna radio-difuzija — prekine ga žena tamne puti. — Brate Hafouze, možete li nam dati izjavu za...
— Gubite se! — zaurla Corcoran takvom snagom da se Ayid trgnuo.
— Da, da, vi tamo! Ostavite ga na miru! — Reporteri su se razbježali na sve strane kad je Amerikanac nasrnuo na njih, no ubrzo su se pribrali i okupili oko glavnog trenera ekipe, dok je Ayid zamuckivao i crvenio od neugodnosti.
— Corcorane, možete li nam vi dati izjavu za štampu?
— Prokleti lešinari! Dobro, dobro, dobit ćete tu vašu izjavu. Ali, odmaknite se malo i dajte nam zraka da možemo disati. — Stavio je ruke u džepove dok su sve kamere bile uprte u njega i u trkača u sivoj trenirci, snimajući zajapurene Corcoranove obraze i tamnu put

Alžirca i emitirajući te snimke na udaljenost od nekoliko stotina svjetlosnih godina... uz pomoć delijanske opreme koja je bila tako složena da je tehničko osoblje sa Zemlje nije čak ni pokušavalo razumjeti. — Evo, izjave. Ayide, ti ne moraš stajati tu s nama, nastavi se zagrijavati. Dakle...
— Kao što vam je već poznato, danas će se održati prva utrka na 614. Mediacionalnim igrama. One su neka vrst međusvemirske Olimpijade koja se održava svakih jedanaest godina. Ovo su prve Igre te vrsti na koje su pozvani i natjecatelji sa Zemlje. Osim trčanja, naši će predstavnici nastupiti i u nekoliko drugih disciplina kao što su skok udalj, bacanje tereta, skijanje, boks, itd. Mislim da imamo i dobru košarkašku momčad, premda po mom mišljenju, momci još nisu spremni za vrhunska natjecanja. Svjesni smo činjenice da u navedenim disciplinama nismo pravi favoriti. U Mediaciji ima vrsta koje plivaju poput barakuda, koje bacaju uteg od sto kilograma na udaljenost od dva kilometra i koje skaču i deset metara uvis, i tako dalje.
— No, ljudska vrsta, Zemljani, rođeni su trkači. Takav nas glas bije od samih početaka našeg postojanja.
— Prema tome, vjerujem da u toj disciplini imamo dobre izglede za pobjedu.
— Jesu li i ostali »svemirci«. dobri trkači? — upitala je žena koja je Hafouza nazvala bratom. Corcoran ju je pogledao. Bila je lijepa, ali je on imao osjećaj da mu se ne bi svidjela kad bi je malo bolje upoznao.
— Nisu oni nikakvi »svemirci«, i nemojte ih tako zvati. Da, oni su dobri trkači. Građa kostiju i struktura mišića potpuno su im jednaki kao i u ljudskih bića. Najveće razlike postoje u spolnim organima... i možda, u moždanim vijugama. Kažem, možda.
— Evo i posljednjeg pitanja za vas. Može li Ayid pobijediti?
— On je, bez sumnje, naš najbolji dugoprugaš. No, upamtite, svaki naš uspjeh temelji se na timskom radu. Kwarafa i Southren zaduženi su za što bolji plasman na kratke i srednje pruge, tako da bismo mogli slaviti potpunu pobjedu. — Izvadio je ruke iz džepova i pogledom potražio Ayida koji je stajao u blizini.
— POZIVAMO NATJECATELJE ZA PRVU TRKU DA DOĐU NA START — odjekivalo je dolinom. Razglasni je uređaj načas

utihnuo, a onda ponovio poruku na nekoliko drugih jezika. Jedan od njih, mekan i prepun samoglasnika, bio je delijanski jezik.
— Još pet minuta, momče — reče Corcoran, zastajući na vratima svlačionice.
Ayid podigne pogled, kimne i onda opet spusti glavu. Pružio je ruke prema Po-xiangu i ovaj mu je skinuo trenirku. Bio je sada posve nag. Njegova smeđa, tamna koža, nešto svjetlija oko struka i na bedrima, sjajila se od ulja, a duga, tamna kosa kakvu su nosili pripadnici plemena M'zab bila mu je svezana na potiljku. Oborio je pogled, ne gledajući prisutnu dvojicu muškaraca, i rekao tihim i prilično mirnim glasom:
— Spreman sam.
— Pilule? — reče Corcoran.
— Broj jedan — odgovori pomoćni trener. — Uzeo ih je malo prije
— Šećer?
— Posljednja faza na minus deset. Stotinu kubika čiste glukoze. Rastvaranje počinje za petnaest minuta. A do tada će utrka već davno završiti.
— Jesi li mu dao bilo što drugo?
— Nije želio uzeti — reče pomoćni trener hladnokrvno.
— To mu ne bi škodilo — nastavi Corcoran uporno. — Ovdje su pravila drugačija nego na Zemlji. Ovdje su dopuštena sva sredstva, upotreba droge, usađenih dijelova...
— Ne želim nikakve droge — reče Ayid.
— Riječ je samo o utrci na kratku prugu; zapravo, mi u sprintu polažemo sve nade u Terryja i Kebea. — Corcoran pokaže palcem prema stadionu. — Ipak, jako bi me razveselio, Ayide, da mi priredíš ugodno iznenađenje.
Kad je istrčao na stadion, Ayid je začuo pljesak gledališta. Pocrvenio je od srama zbog svoje golotinje, no pravila Delijanaca su to tražila, a njegovi plemenski poglavari morali su se s time složiti.
— Gledalište je krcato, Ayide. — Iza njega stajao je nizak, čvrsto građeni trkač čija je koža bila tamna poput ebanovine; bio je to Kebe Kwarafa, Panafrikanac, koji je iznenadio svijet pretrčavši stotinu metara za 9.21 sekunde 2084. godine. — Hoćeš li pobijedili u ovoj utrci?
— Trudit ću se. No, ti si taj koji u ovoj disciplini treba pobijediti. To

je tvoja pruga.
— Možda. — Kebe ispruži ruku i zaustavi Ayida koji je bio u laganom trku. Krenuli su zajedno prema startu. Ayid je bio nervozan i osjećao je kako mu hladni znoj izbija po cijelome tijelu.
Na samom startu ugledali su biće lijepo poput anđela. Poskakivalo je s noge na nogu i okrenulo se prema onom dijelu gledališta na kojem su se nalazili Delijanci.
Bio je to Tseil Laol Laia. Ayid je prepoznao njegovo ponosno držanje i žutosmeđu kosu. Često ga je gledao na ekranima prilikom prikazivanja dokumentarnih sportskih programa. Ali, stvarnost je bila mnogo uzbudljivija od filmova. Protivnik je imao duge, mršave i vrlo graciozne noge, bez ijedne dlačice. Smeđkastoriđa kosa spuštala mu se s visoka čela na vitki potiljak. Terry Southren, australski šampion na srednje pruge, koji je zajedno s Laolom koračao prema svojoj stazi, izgledao je u usporedbi s njim zdepasto i nalik na životinju. Na svoje zaprepaštenje, Ayid je vidio da se njegova staza, broj četiri, nalazi neposredno tik Laolove.
Druga dva Delijanca žurili su prema startu kad je stadionom odjeknuo drugi poziv natjecateljima. Žamor gledalaca proširio se cijelom dolinom. Ayid se trgnuo, osjetivši dodir nečije ruke na ramenu.
Gledao je ravno u Tseil Laolove oči. Velike, zlatnožute oči.
— Zdravo, Ayide Hafouze — reče Delijanac.
— Ah — zamucnuo je Ayid ponizno oborivši pogled. Krv mu je navrla u glavu. Bio je iste visine kao i njegov protivnik, no pred tim Delijancem osjećao se manjim od makova zrna, imao je želju da padne na koljena pred njim i pokloni se tom božanskom biću... tom muškarcu.
Muškarcu? Ayid je nijemo zurio u donji dio trbuha svoga suparnika. Već je prije bio čitao o tome, no sasvim je nešto drugo bilo vidjeti uživo taj nabor glatke kože, bez dlačica, bez bilo kakve oznake spola. Podigao je oči i ugledao smiješak na licu Delijanca.
— Želim vam da trčite što možete bolje — čuo ga je kako mu govori. — A najbolji među nama neka pobijedi. — Ispružio je vitku, zlatnožutu ruku. Ayid nije mogao vjerovati da su te riječi upućene njemu osobno.
— TRKAČI, ZAUZMITE SVOJA MJESTA!

Automatski se spustio na startne blokove, no njih nije bilo.
Tek se onda sjetio da Delijanci s prezirom odbacuju upotrebu svih vrsta umjetnih pomagala u sportu, premda to dopuštaju pravila Mediacionalnih igara. Čučnuo je i brzo bacio pogled nalijevo i nadesno. Tri Zemljanina i tri Delijanca, sami u svojim stazama, povukli su se u sebe i pripremali se psihički i fizički za onih nekoliko dramatičnih sekundi koje će biti odlučne za ishod cijele utrke. Ayid se zagledao u svoje ruke. Mahovinom pokrivena površina staze mirisala je na mljeveni cimet; čučeći ovako blizu tla vidio je kako se vlati prepliću poput paukove mreže. Disao je duboko, osjećajući bujicu energije u nogama i krvotoku. A onda je uperio pogled u lasersku zraku na startu.
— PRIPREMA!
Gledaoci su vidjeli, a snimatelji snimali šestoricu trkača koji su se uspravili istovremeno, njihove glave koje su se podigle, šest mišićavih tijela što su napeto očekivala start. Dolinom je tada odjeknuo čudnovat, prigušen prasak; tisuće gledalaca, Zemljana i Delijanaca, zatomilo je dah.
Svjetleća laserska zraka na startu naglo se prekinula. Trkači su poletjeli poput strijela. Ayid je odskočio kao napeta opruga. Nožnim se prstima svom silom odbio od mekog tla Olimpije. Zaprepastio se kad je vidio da se četvorica trkača nalaze ispred njega, i to dva Zemljana i dva Delijanca. Gledao je kako odmiču i sve se više udaljuju. Još je bio jako nagnut naprijed, ubrzavajući tempo, ali oni su već bili u punom zamahu i u punom sprintu. Prošli su već deset mediacionalnih jedinica, no Ayid uopće nije opazio markaciju. Uspio je uhvatiti pravi korak i napregnuo je sve snage, pojačavajući odraz od tla svojim dugim, žilavim mišićima, i tako produžujući korak.
— **Potegni sada!** — čuo je kako mu Corcoran savjetuje preko mikrofona usađena u mastoidnu žlijezdu. — **Još ih možeš stići. Povuci! Tako!**
Nisam naviknut na kratke pruge. Ayid se još više nagnuo naprijed. Nastojao se svim silama koncentrirati na smanjivanje razmaka između njega i protivnika. Podigni sada glavu! Nisu li leđa protivnika sada već mnogo bliže? Visoka prilika Tseil Laola nalazila se neposredno pred njim. Tamo daleko naprijed, Southren, Kwarafa i drugi Delijanac vodili su utrku i činilo se da sve više odmiču.

Još jedna markacija s oznakom dužine staze projurila je kraj njih. Trideset jedinica. Preostalo je još sedamdeset. **Koliko još možeš izdržati, Ayide, ako nastaviš ovakvim tempom?**
Vidio je da se razmak između njega i Laola sve više smanjuje. Laol je trčao s lakoćom i gracioznošću, ravnomjerno podižući pete. Trčao je strahovito brzo. Ayid mu se sve više približavao. Urlanje mnoštva postajalo je zaglušujuće, gotovo neizdrživo. Staza je jurila pod nogama, vidio ju je samo nejasno i maglovito zbog silne brzine. Laol je bio malo ispred Ayida, trčao je u stazi lijevo od njega. Svi ostali trkači također su se strogo držali svojih granica. Ayid je uporno pratio Laola pitajući se na kojoj poziciji trči treći Delijanac. Svakako, iza njega. Ali, kako daleko?
Pedeset standarda. Prošli su polovinu staze.
— **Ravnih trinaest sekundi** — začuo se uzbuđeni Corcoranov glas.
— **Nije loše, ali možeš ti i bolje. Podigni glavu. I produži korak!**
Naglim je trzajem podigao glavu, i iznenada osjetio strahovit umor u stegnima. Tamo naprijed, Southren se probio i sada se nalazio između Kwarafe i vodećeg Delijanca, tako da su sada ta trojica trkača bili na čelu, trčeći jedan uz drugoga. Vika gledalaca postajala je sve bjesomučnija, prisiljavajući natjecatelje da trče sve brže. Ayid se odazvao tom zahtjevu i pojačao je tempo dok mu je vrući dah razdirao suho grlo, a ruke mahnito lamatale zrakom kao da pokušavaju dohvatiti vodeće natjecatelje i usporiti im trk.
Vidio je da se centimetar po centimetar sve više primiče Delijancu. Tseil Laol vodio je još samo za dužinu koraka, i ta je spoznaja dala Ayidu novu snagu, tako da je ubrzo dostigao crvenokosog trkača i nastavio trčati u istoj ravnini s njim.
Prošlo je sedamdeset jedinica staze, a on je još bio poravnan s protivnikom. Onda je tamo na čelu došlo do komešanja. Kwarafa. trčeći poput pomahnitala stroja, počeo je sve više izlaziti iz svoje staze... nadesno. Razmak između njega i australskog trkača počeo se naglo smanjivati. Southren, koji je bio potpuno usredotočen na sebe i svoje pokrete, nije ni opazio kako Afrikanac sve više ulazi u njegovu stazu. Ayidu pak nije preostalo ništa drugo nego da trči rame uz rame s Laolom, koji ga je u tom trenutku spazio i ponovo nastojao preuzeti vođstvo.
A onda je došlo do incidenta. Kwarafine ruke zaplele su se o

Southrena. Pri brzini kojom su se kretali i najmanji dodir bio je katastrofalan. Southren je posrnuo, i instinktivno se nagnuo udesno da bi izbjegao sudar s Kwarafom. Afrikanac, uvidjevši svoju pogrešku, pokušao se vratiti na svoju stazu, no pri tome se spotaknuo i pao. Ispruženom rukom očešao se o Southrenove noge. U tom trenutku, Ayid je projurio pored njih jer je ostalo još samo...

— **Deset jedinica staze! Potegni sada!**

Pokušao je to svim silama. No, sprint je trajao predugo. Trčao je što je mogao brže. Činilo mu se da vuče noge po vrućem pijesku, a osim toga nestajalo mu je i kisika. Očajnički je trošio posljednje atome energije. Crvena laserska zraka na cilju dolazila je sve bliže... Tseil Laol, njegov blizanac, njegova sjenka mora da je također popuštao... još malo, još samo malo, ali noge su mu bile teške poput olova, a grlo potpuno isušeno od napora...

Buka koja je dolazila iz gledališta postala je zaglušujuća u času kad su on i Laol zajedno prošli kroz cilj dvije dužine iza Southrena i drugog delijanskog sprintera. Ayid je usporio brzinu i prešao u lagani trk, dišući duboko da bi naknadio kisik koji su mu mišići isisali iz krvi.

— **Dobra trka, momče** — začuo je Corcoranov glas. — **Mislim da si ga prešao na samom cilju. Vjerojatno smo osvojili barem treće mjesto. Mislim da si postigao vrijeme 26-5.**

Ayid je izašao sa staze i u laganom trku napravio krug po zelenoj mahovini. Čuo je poklike odobravanja s tribina gdje su se nalazili Zemljani, no pogled mu je još bio oboren. Prema običajima svog plemena, on nije smio ispoljiti osjećaje bez obzira da li je riječ o pobjedi ili porazu. Nekoliko se puta rastegnuo, a onda je polaganim korakom krenuo natrag prema cilju

Oslanjajući se o ramena dvojice panafričkih trenera i hramajući. Kwarafa je upravo ulazio u cilj. Kad se Ayid približio, čuo ga je kako se ispričava Southrenu.

— Terry, pogriješio sam. Izašao sam iz svoje staze. Nije bilo namjerno .

— Znam, Kebe. Ne moraš se ispričavati. — Australac je pjegavom rukom zagrlio Kwarafu. — Uostalom, mislim da sam ga pobijedio. Ali, taj Maior zbilja dobro trči.

— REZULTAT UTRKE NA 100 STANDARDA — začuo se

uzbuđeni glas najavljivača, Zemljanina. Cijeli se stadion umirio. — PRVO MJESTO: SOUTHREN TERRY. VRIJEME: DVADESET PET SEKUNDI DVADESET OSAM.
Southrenovo se lice ozarilo širokim osmijehom i on je radosno podigao ruke dok su ga Ayid i Delijanac, koji je stigao drugi, srdačno pozdravljali i grlili. Kwarafa je oklijevao tre nutak, a onda se i on pridružio čestitkama osmjehujući se.
— DRUGO MJESTO: AIA MAIOR LAIA. VRIJEME, DVADESET PET SEKUNDI ČETRDESET JEDAN.
Southren i Delijanac srdačno su se rukovali.
— Čestitam. Vi ste odličan trkač — rekao je Maior.
— I vi, također — rekao je Southren. Pogledali su jedan drugoga ravno u oči. — Vi...
— Bez trunke zavisti — reče Delijanac. — To vas iznenađuje, zar ne? Vidite, moramo još mnogo naučiti jedan od drugoga.
Tribine su se brzo praznile dok su preko razglasa objavljivali rezultate ostalih natjecatelja; Zemljani i Delijanci hrlili su u Olimpija Port gdje su ih očekivale razne vrsti zabave i razonode. Ayidu je postalo hladno i on se oprostio od prisutnih i polagano trčeći krenuo prema tribinama Zemljana gdje su ga očekivali Corcoran i Po-xiang. Bio je zadovoljan utrkom premda ga je Tseil Laol pobijedio za dvije stotinke sekunde, tako da je Ayid osvojio četvrto mjesto. Vjerojatno je na samom cilju Delijanac uspio dotaknuti rukom lasersku zraku prije njega. No, Zemljanin je ipak bio pobjednik u ovoj disciplini.
Ayid se smješkao kad je stigao do tribina i do dvojice trenera koji su ga očekivali. No, tada mu je osmijeh iščezao s lica.
Corcoranovo lice imalo je ledeno hladan izraz i uopće nije htio ni pogledati Ayida. Okrenuo se pomoćnom treneru i rekao:
— Wang, htio bih razgovarati s Hafouzom u četiri oka. Hoćeš li...?
— Naravno, Jerry. Ali, nemoj biti preoštar. On je ipak dobro trčao.
— Po-xiang uhvatio je Corcoranov pogled i zašutio. — Dobro, dobro, već idem...
Udaljio se polako u pravcu svlačionice. Corcoran je nekoliko trenutaka gledao za njim, a onda se naglo okrenuo prema Ayidu, stisnutih pesnica i očiju punih srdžbe.
— To što si napravio, ne može se uopće nazvati trkom! Sramota!
— Ali, Corcorane, ja... — zamuckivao je Ayid, zaprepašteno i

prestrašeno.
— Umukni! Razočarao si me do kraja i razljutio. Četvrto mjesto! Trebao si u najmanju ruku biti na drugom.
— Na d-drugom mjestu? Ali, šefe, pa vi dobro znate da ja nisam...
— Nemoj mi sada opet pokušavati prodati onu tvoju bljuvotinu da nisi sprinter i trkač na kratke pruge, Hafouze. Ako si tu prugu mogao pretrčati za 26:42, onda si se mogao još malo potruditi i postići rezultat 26:40. Prokletstvo! Dvije stotinke sekunde! Dvije stotinke te proklete sekunde! Kako si samo mogao dopustiti da te pobijedi onaj crvenokosi peder!
— Trudio sam se svim silama i trčao što sam brže mogao, Corcorane. — Ayid je osjetio kako mu krv navire u obraze, činilo mu se da su mu i ramena pocrvenjela od stida. Automatski je rukama pokrio donji dio trbuha. U mislima je proklinjao sebe i svoju stidljivost, svoju nesposobnost da riječima izrazi ono što mu je na jeziku. Ovaj veliki, golemi Jenki crvena lica, ovaj poganin, umalo ga je natjerao da...
— Nisi baš shvaćalac, zar ne, Hafouze? Ili si možda ipak povjerovao onim bezveznim pričama svojih kolega što si ih čuo na cilju. Shvati jedno, molim te! Za tebe i Laola ova je utrka imala psihološku važnost. Svojom pobjedom on je stekao psihološku prednost. — Po svemu sudeći, Corcoran više nije bio tako bijesan kao na samom početku razgovora, ali lice mu je još bilo zajapureno. — Snaga volje, momče, snaga volje, to je ono što ti nedostaje. Samo uz pomoć vlastite volje može se izvojevati pobjeda. A ti si mu jednostavno servirao pobjedu na tanjuru i tako mu omogućio da stekne prednost i premoć nad tobom.
Okrenuo je glavu na drugu stranu i upro pogled u tribine koje su se već potpuno ispraznile.
— Vidiš, gledaoci s našeg planeta, Zemljani, izvan sebe su od sreće što je u ovoj utrci pobijedio Terry Southren. Zemljanin je ipak osvojio prvo mjesto u utrci na sto standarda. Sjajno! Izvanredno! Tako svi oni misle. Ali, ovo je bila tek prva od ukupno tri trkaće discipline na ovim Igrama. Uzmemo li u obzir da su Delijanci zauzeli drugo i treće mjesto, i da je Kwarafa diskvalificiran zbog prijestupa, to znači da **oni vode u ukupnom poretku**.
Ayid je kimnuo glavom, ne rekavši ni riječi. Sada mu je sve postalo

jasno. Razočarao je svoju ekipu i trenere; nije uspio. Da li je u toj utrci uistinu dao sve od sebe, da li se baš trudio koliko je najviše mogao? Nije li, možda, upozorenje, koje mu je bio uputio Kwarafa, ipak utjecalo na njega, makar i podsvjesno? Nije li možda malo previše štedio svoje snage, prepuštajući pobjedu sprinterima i čuvajući sebe za napore koji su ga očekivali u sljedeće dvije utrke?
— Oprostite mi, Corcorane — rekao je ponizno.
— Evo, uzmi. Ovo je raspored treninga za danas poslije podne. — Corcoran je istrgnuo list iz svoje bilježnice i pružio ga Ayidu, a da ga pri tom uopće nije ni pogledao. — Završi trening do pet sati. Zatim lagana večera, tip 5, s mnogo ugljikohidrata. U sedam sati cijela ekipa će gledati filmske snimke utrke u svlačionici. Spavanje u devet.
— Razumijem, šefe — reče Ayid neraspoloženo. Corcoran ga pogleda na trenutak, zatim se okrene i naglo udalji.
* * *
— Ne, prva utrka nije bila uspješna — reče žena svijetle puti, lupkajući okvirom naočala po zubima. Popila je gutljaj ljubičasta pića i spustila čašu na stol. Modre skandinavske oči ispitivački su promatrale Corcorana i ostale. — No, ako se svi zajedno potrudimo, još možemo naknaditi izgubljeno; ipak, preostale su nam još dvije utrke.
Ova žena, Corcoran i još dvojica muškaraca sjedili su u jednom od mnogobrojnih noćnih lokala u Olimpija Portu. Bilo je vrlo kasno, nakon ponoći, a oko njih Zemljani u odijelima kriještavih boja još su raspravljali o utrkama, noćnoj zabavi i čudnim delijanskim pićima. Glavna tema razgovora bila je Southrenova pobjeda. Za svim stolovima odzvanjale su zdravice i smijeh, ali ne za ovim stolom. Svi su ovdje bili namršteni i premda su im čaše bile pune pića, nije bilo zdravica i smijeha.
Corcoran je pogledao prisutne dok je govorila žena. Tu je sjedio Clyde Matthews, nekadašnji britanski trkač preko prepona koji je trenirao i zastupao Southrena, zatim izrazito visoki i nadasve šutljivi Masai po imenu i-Zalai. On je bio Panafrikanac. Pokraj one žene svijetle puti koja je na grudima nosila modru značku Komiteta UN za Mediacionalne odnose, sjedili su još neki predstavnici Zemlje koji su službeno bili poslani na Olimpiju. Corcoran je popio gutljaj ledeno hladnog mlijeka i okrenuo se prema ženi kad je čuo pitanje koje joj

je postavio Matthews:
— I vi još smatrate da sportašima ne bi trebalo ništa reći o svemu ovome?
— Ne, ne treba — U glasu joj se osjećao švedski naglasak. — Mladi ljudi lako i brzo sklapaju poznanstva, lako se povjeravaju novim prijateljima. Tako može doći i do zbližavanja s Delijancima, a oni pojma nemaju da takva veza postoji. Mnogo je bolje da zasad to zadržimo za sebe.
— Da li je ono potvrđeno? — reče Corcoran. — Ono o brodu?
— Jest. Iskapanja su završena. Riječ je o vrlo primitivnom brodu u usporedbi s onima koje danas upotrebljavaju... ali dokazi su tu.
— Mi smo, dakle, potomci jedne izgubljene delijanske ekspedicije.
Visoki Masai uzdahnuo je bez riječi.
— Pa, to je sjajno — reče Matthews: — To će otkriće ukloniti svaku nesnošljivost. Zemljani i Delijanci, braća po krvi. Kada ćete to objaviti?
— To ovisi o vama... i naravno, o natjecateljima.
— Zašto to ne biste učinili sada, ovaj čas?
— To nije moguće, Matthews. Znate i sami da mnogi Zemljani ne trpe stvorove s drugih planeta, sada ih nazivaju »svemircima«. Obavljali smo psihološka ispitivanja i svjesni smo da bi u sadanšnjem trenutku uz postojeće predrasude, a riječ je o osjećaju manje vrijednosti, naši ljudi jednostavno odbacili tu istinu, i pokazali to jasno i glasno glasajući protiv pristupanja Mediaciji na plebiscitu.
— Ali, ove vijesti...
— Tu postoji još jedna teškoća. Sami Delijanci. Znate dobro njihove karakteristike. Ponos, izrazita ogorčenost prema laktašenju Zemljana, prema našoj sklonosti tehnokraciji, prema našoj zaostalosti i pomanjkanju dalanai, odnosno časti, morala...
— Ne bih baš mogao reći da sam to osjetio kod njih — reče Matthews.
— Vi se bavite sportom. Na tom području naše tradicije fer pleja donekle su kompatibilne i istovetne s njihovima. Ali, naši poslovni ljudi, znanstvenici, politički vođe... tu ima nesklada i razdora. Istina, takve sporove nastojimo zataškati, ali, vjerujte mi, toga ima.
— To bi moglo dovesti do ozbiljnih neprilika.
— Ali, ako smo mi zaista porijeklom Delijanci...

— Stvari su mnogo kompliciranije nego što vi mislite, Matthews. Pet milijuna godina boravka na Zemlji izmijenilo je naše praroditelje, a isto su se tako i sami Delijanci promijenili u tom razdoblju. Kod njih je, na primjer, došlo do stapanja spolova i gubljenja spolnih značajki čim su prešli na vanjsku reprodukciju, dok smo mi zadržali stari sistem razmnažanja. Onih nekoliko stotina ljudi u svemirskom brodu bilo je samo početak. S vremenom, ta su se bića vratila prirodi, a adaptivno zračenje i izoliranost pospješili su stvaranje nekoliko vrsta koje smo nazvali australopitekusi, neandertalci, itd. Od svih njih samo je Homo sapiens uspio preživjeti, ali to više nisu oni isti Delijanci. To smo mi, ljudska bića, stanovnici Zemlje. Danas mi za njih predstavljamo jednu sasvim drugačiju, primitivnu i manjevrijednu vrstu. Zato je možda bolje da sve ostane po starom.
— Zašto? — upita Corcoran.
— Zato, što u sadašnjim uvjetima postoji i druga mogućnost, a to je da nas smatraju degenericima, poput Juka i Kallikaksa, koji su očiti primjer ograničenosti uma, rodoskvrnuća i abnormalnosti. Što mislite, onda, koju bi grupu radije prihvatila Mediacija? Koju bi od tih dviju mogućnosti radije prihvatili Zemljani?
Corcoran je sada shvatio o čemu je riječ i samo je potvrdno kimnuo glavom.
— Da, sada mi je sve jasno. Dobro, ali zašto ste onda nama ispričali i povjerili sve to? Iskreno govoreći, bilo bi mi mnogo milije da ne znam ništa o tome.
— Sada tek dolazi ono najvažnije. — Žena je pogledala po bučnoj prostoriji. Glasno pjevanje pijanog društva koje je sjedilo pokraj šanka natjeralo je Corcorana i ostale da se nagnu prema njoj kako bi je bolje čuli. — Ove Igre. Sport je neobično važan dio kulture Delijanaca. Mediacionalne priredbe pažljivo se prate na svakom njihovom planetu; a trčanje je, bez sumnje, njihova najomiljenija disciplina. Trčanje, naime, sadrži sve one vrednote koje oni duboko cijene: poštenje, prirodne sposobnosti, hrabrost i dalanai. Tseil Laol Laia je njihov nacionalni heroj. Ako njega pobijedi jedan Zemljanin, naš će ugled visoko porasti u njihovim očima. Od manjevrijednih bića možemo postati bića njima ravna, bar što se tiče fizičke kulture. Ako ih s vremenom uspijemo Isto tako impresionirati u umjetnosti i znanosti, onda ćemo im jednog dana moći otkriti i tajnu o onom

brodu.
Ispitivački je promatrala njihova lica. Sa šanka su se čuli glasni povici, a onda i zvuk razbijenih čaša.
— Uspijemo li u tome, i prihvate li nas oni kao podvrstu Delijanaca... — nastavila je.
— Tada postajemo baštinici — reče Matthews.
— Tako je — lagano je kucnula prstom o praznu čašu.
— Postajemo baštinici i zajedno s njima kao svojim rođacima imamo pravo na vlast i rukovođenje galaksijom.
— A ako izgubimo na ovim Igrama? — reče Masai, progovorivši prvi put.
— Ostat ćemo ono što smo i sada. Mrtvi rječni rukavac.
— Zurila je netremice u njega. — U tom slučaju, i-Zalai, pan-afrička bi vlada vjerojatno... zar he?
No, Masai se već zaštitio neprobojnim oklopom šutnje i samo ju je pažljivo promatrao dok se u polumraku oko njih ponovno začulo glasno pjevanje pijanih gostiju.
* * *
Jedan, dva, tri, četiri.
Jedan, dva, tri, četiri.
Ležao je na leđima na oštroj, kratko šišanoj travi Olimpije, promatrajući metalnoplavo nebo. Izvodio je vježbe koje su mu trebale povećati elastičnost i gipkost tijela. Najprije je savijao koljeno lijeve noge, i to četrdeset puta, sve dok nije imao osjećaj da se ono giba savršeno poput dobro nauljenog mehaničkog spoja. Onda je tu istu vježbu ponovio s desnim koljenom, istina malo opreznije i polaganije zbog one tupe, neodređene boli koju je osjećao već duže vremena.
Jedan, dva, tri, četiri.
Zatim se jednim pokretom podigao, osovio na noge i skočio visoko u zrak. Nastavio je tako poskakivati gore-dolje poput lopte sve dok nije osjetio da su mu skočni zglobovi dovoljno zategnuti. To je isto osjetio i u mišićima potkoljenice. Vježbao je uporno i marljivo sve do trenutka kad je osjetio kako mu znoj probija na potiljku i na zglobovima ruku i nogu.
— Sada su na redu čučnjevi — rekao je Po-xiang koji je u ruci držao popis vježbi. Ayid je počeo s vrlo brzim čučnjevima, podižući se i

spuštajući, gore-dolje, gore-dolje. — Uspori ritam — reče pomoćni trener. — Ovo je razgibavanje mišića, a ne jutarnja gimnastika. Radi to polako i koncentriraj se na svoje mišiće. Moraš osjetiti kako ti krv navire u njih. Moraš osjetiti kako se zagrijavaju.
— Kako mu ide, Wang? — upitao je Corcoran.
Ayid je odmah nastavio vježbe protezanja ne želeći pogledati u oči glavnom treneru. Još je osjećao grižnju savjesti od jučer i bio je čvrsto odlučio da se danas iskupi za jučerašnje greške.
— Dobro, Jerry. Primio je sinoć pet tisuća kalorija i još dvije tisuće jutros.
— Pregledi?
— Obavljeni su prije pola sata. CPK ponovo normalan. Bjelančevine u mokraći nešto povišene, ali u granicama normale. BUN u redu, elektroliti balansirani. Epinefrin visok, norepinefrin također. ACTH i A-steroidi normalni.
— Količina šećera u krvi?
— Jedan trideset pet.
— Dobro. Imamo li razloga da se zabrinemo zbog količine vode u organizmu?
— Ne bih rekao, kad je riječ o utrci na trinaest i po kilometara — reče Po-xiang. — Sadržaj vode je 20 posto veći od normale. Pri ovoj temperaturi zraka na cilj će stići s količinom minus pet. — Okrenuo je nekoliko listova svoga notesa i pružio glavnom treneru tablicu koju je načinio kompjutor. Corcoran ju je prihvatio i prstom slijedio put krivulje na papiru. Progunđao je nešto i vratio listu pomoćnom treneru, a onda spustio pogled prema Ayidu koji je ležao na tlu.
— Hafouze — rekao je.
— Da, šefe.
— Nemoj prekidati vježbanje... hoću da se razgibaš poput zmije. Mogu ti reći da sam zadovoljan tvojom fizičkom kondicijom. Šestorica stručnjaka neprekidno kontroliraju tvoje stanje, ovdje i kod kuće u Coloradu. Kažu mi da si fizički u izvrsnom stanju i da se ne moraš ničega bojati. No, mene brine nešto sasvim drugo.
— Slabi odraz od tla — promrmlja Po-xiang. Ayid se na te riječi izravna i počne bacati noge visoko u zrak.
— Mislim na tvoje psihičko stanje — reče Corcoran — Na snagu tvoje volje. Na psihičku pripremljenost za ovu utrku. Jesi li čvrsto

odlučio pobijediti ovaj put? Ili, možda, postoji neka tajna za koju bih ja ipak morao znati?
— Ja sam... Da, ja sam čvrsto odlučio da ovaj put pobijedim — reče Ayid.
— Zašto si onda odbio uzeti dodatne tablete jutros?
— Šefe... imam zaista silnu želju da pobijedim. Ali, moje pleme... moj narod, oni ne priznaju intoksikaciju bilo koje vrste. Tablete koje želite da uzmem...
— Oprostite — reče Po-xiang — ja idem u svlačionicu. Ayide, još je četrdeset minuta do početka utrke. Možeš u laganom trku prijeći jedan krug ako želiš, ali svakako budi u svlačionici dvadeset minuta prije starta. — Rekavši to, Po-xiang se udalji, ostavljajući Ayida i Corcorana same u središtu stadiona.
Corcoran je pogledom prešao preko tribina koje su već bile gotovo dupkom pune.
— To si mi već jednom rekao — primijetio je Corcoran tihim glasom. — Momče, ja zaista poštujem tvoje, ali ovo nisu tablete koje djeluju na duševno stanje, kao što to misle poglavari tvog plemena. Bar ne one tablete koji si trebao jutros primiti. I sam dobro znaš da su prema pravilima Mediacionalnih igara, sva dodatna sredstva, sve vrste lijekova zakonski dopušteni, jer među predstavnicima šezdeset humanoidnih vrsta ne bi bilo moguće otkriti postupke koji su nepošteni.
— Uzimaju li i Delijanci ovakva »dodatna« sredstva?
— Ne vjerujem — reče Corcoran. — Oni su takvi čistunci kad je riječ o utrkama da gube iz vida njihovu glavnu svrhu, pobjedu. Do đavola, zar ne vidiš da je glupo ne iskoristiti svaku mogućnost koja ti se pruža, kad su u pitanju tako važne i velike stvari.
— Velike stvari?
— Ah, da. Hoću reći da je Zemlja utrošila milijune za tvoj trening i na putovanje na Olimpiju. Tvoje je pravo da odbiješ ono što smatraš opasnim. Ali, zar ne shvaćaš da Zemlji duguješ mnogo toga... i da moraš iskoristiti sve, baš sve što umjesto poraza donosi pobjedu. To bi neprestano morao imati na umu.
Ayid je netremice zurio u svoje bose noge. Bio je razapet na dvije strane. Shvatio je što želi Corcoran, a i on sam je silno želio pobijediti. Ali, uzeti te tablete...

— Ne znam, šefe — rekao je namršteno. — Ne volim izrabljivati...
Corcoran ga je bijesno pogledao, a onda stresao glavom.
— Ja te ne shvaćam, Hafouze. Svaki mladić odmah bi shvatio o čemu je riječ. Dobro. — Bacio je pogled na sat. — Otrči jedan krug. Vidjet ćemo se u svlačionici za desetak minuta.
Kad se glavni trener udaljio, Ayid je zamišljeno gledao u tlo nekoliko sekundi, tada se sjetio koliko je sati i podigao pogled prema nebu. Sunce, nešto veće od zvijezde, ali izrazito modre boje, bilo je skoro u zenitu.
Laganim korakom pretrčao je dva kruga i zatim sišao sa staze. Preko razglasa začuo je pripreman poziv natjecateljima. Ulazeći u svlačionicu, prošao je kraj Maior Laia, koji je jučer osvojio drugo mjesto. Bez razmišljanja, podigao je ruku i mahnuo mu prijateljski. Delijanac, nag kao i obično, osmjehnuo mu se i uzvratio pozdrav. Ayid je zbunjeno prošao kraj njega. **Jesam li to dobro uradio?** pitao se.
Kad je otvorio vrata svlačionice u kojoj se nalazila ekipa Zemlje, imao je sasvim drugi osjećaj. Southren i Kwarafa već su bili u svlačionici i razgibavali su mišiće na specijalnom instrumentu. Mrlje znoja stvarale su im se ispod pazuha i struka na njihovim trenirkama. Corcoran i ostali treneri koje je Ayid jedva poznavao, sjedili su za stolom i podigli glave kad je on ušao. Po-xiang mu je mahnuo sjedeći za trenerskim stolom.
— Dobro je. Stigao si — reče Corcoran prilično blago. — Kako se osjećaš, mali?
Iznenada, sasvim neočekivano, Ayid se osjećao divno. Silna energija prostrujila mu je plućima, imao je toliko elana i poleta da je zaželio poskočiti uvis i rukom dotaći strop.
— Osjećam se zaista sjajno — reče sa širokim osmijehom na licu.
— Dođi ovamo na aparat. Podešen je na trideset stupnjeva, upravo dovoljno da te zagrije.
Ayid se smjestio u aparat koji se sastojao od cjevastih prečki, stremena i malih servomotora. Po-xiang provjerio je remenčiće i podesio aparat tako da je ovaj počeo lagano masirati i trljati Ayidova koljena, noge, ruke i donji dio trupa.
Zašto li se samo osjećam tako dobro? pitao se. Lakoća i radost koje je osjećao bivali su sve veći i veći. Ponekad ga je taj osjećaj

obuzimao dok je bio na stazi, osjećaj silne radosti nakon teških napora trke. No, to mu se još nikada do sada nije dogodilo dok je bio izvan staze. Polagano je nestajalo treme i nervoze, ona se gubila u toplini svlačionice.
— Dobro, a sada slušaj — počeo je Corcoran. — Nakon prve utrke zaostajemo četiri boda za Delijancima. Razlika nije tako velika da je ne bismo mogli smanjiti u ovoj utrci, i onda na kraju i pobijediti.
— Terry, Ayide, ovo će biti vaša utrka. Naročito tvoja, Southren. Utrka na 5000 standarda samo je tri i po kilometra duža od one na 10.000 metara koju ste obojica trčali na Olimpijadi na Zemlji. Pazite, važno je da izbijete na čelo što prije. Mislim da smo jučer utvrdili da ne možemo računati na vodeću poziciju ako dopustimo Maioru ili Tseil Laolu da na početku prijeđu u vođstvo.
Ayid je potvrdno kimnuo glavom, trzajući se dok se aparat počeo propinjati masirajući gornji dio trupa i ošit. Ovo ga je škakljalo i gotovo ga natjeralo da se počne smijati naglas.
— Da bismo vam pomogli, obavještavat ćemo vas o vremenu koje ste pojedinačno postigli u jednom krugu. Na ovoj stazi, dugoj 5000 standarda, ima deset krugova. Nastojte postići vrijeme ispod 3 minute i 36 sekundi u pojedinačnom krugu. Znam, bit će teško, ali vi ste najbolje što ima dobra, stara Zemlja.
— Živa istina — reče Matthews, udarajući šakom po stolu. Masai nije rekao ni riječi.
— Ako postignete tri trideset šest u pojedinačnom krugu, ukupno vrijeme bi vam trebalo iznositi trideset šest minuta. Provjerili smo rezultate Delijanaca i utvrdili da je to izvrsno vrijeme. Ni Tseil Laol niti Aia Maior nisu postigli takve rezultate, iako je Laol bio vrlo blizu. Možda ni vi nećete moći. No, bilo bi sjajno da uspijete. To bi značilo sigurnu pobjedu i postizanje novog rekorda.
— Tako — Corcoran je promatrao svu trojicu trkača — Rezultati liječničkih pregleda vrlo su dobri, dobro ste opskrbljeni tekućinom, vodom, šećerima, kontrolirali smo vaš metabolizam, a isto tako svi ste uzeli potrebne dodatke, osim naravno, Hafouza. — Upitno je pogledao Ayida.
— Ne, hvala, šefe. Osjećam se... sjajno... i bez toga.
— U redu. — Na ekranu monitora, koji se nalazio u kutu uz sam strop, pojavila se slika. — Evo, pozivaju vas na start. Izađimo svi

zajedno... i pobijedimo! — Trkači su se iskoprcali iz svojih aparata i pojurili prema vratima. Corcoran je duboko uzdahnuo gledajući ih kako izlaze.

Toliko toga ovisi samo o njima, mislio je. Toliko toga. **Da li bi im pomoglo da znaju što bi u ovom trenutku značila njihova pobjeda?**

Ali, on im ništa nije mogao niti smio reći. Ustao je.

— OK — rekao je Matthewsu i zagonetnom Panafrikancu. — Hajdemo na teren. Wang, prozrači ovu prostoriju dok se vratimo.

Ako ništa drugo, bar smo uspjeli ugurati u njega određenu količinu kisika, razmišljao je Corcoran dok su se dizalom uspinjali prema samom vrhu tribina. **To bi ipak moglo pomoći. Premda bi za nas bilo mnogo bolje, a i za njega, da se može riješiti onih svojih zastarjelih plemenskih uvjerenja**. Mislio je na predrasude kojih su se moderni Panarapi odrekli već prije jednog stoljeća...

Prošao je mimo novinara i holografskih snimatelja i ušao u zvučno izoliranu kabinu iz kojih su treneri, službene osobe i TV komentatori mogli pratiti što se događa dolje na stazi Oko 200 metara ispod njih. Zastao je pokraj prozora, promatrajući padine obližnjih brežuljaka. Desno od njega i ispod njega nalazilo se na stotine ljudskih bića. Lijevo od njega sjedili su Delijanci, koji nisu bili tako šareni jer nisu na sebi imali nikakve odjeće, ali je i njihov broj bio impresivan. Iznad svih uzdizalo se sunce, modro i vruće, i pozdravljalo ih svojim užarenim zrakama. I danas, nebo je bilo potpuno vedro, bez ijednog oblačka. Corcoran se sjetio da je negdje pročitao kako je Olimpija umjetno stvoren planet koji je dopremljen u ovo zviježđe iz nekog sistema osuđenog na propast zbog nestabilnosti vlastitog Sunca. Možda su Delijanci izostavili oblake iz svog grandioznog plana, mislio je.

Prišao je brzo svome sjedalu, svom komandnom stolu i sjeo. Satovi, kompjuter, telemetrijski uređaji, radio-veza što ga je spajala s Hafouzom, sve je to već bilo uključeno. Corcoran je namjestio mikrofon uz grlo i iskušavao ga upravo u trenutku kad je ugledao mršavu Ayidovu priliku daleko dolje na terenu.

— **Hej, mali. Kimni glavom ako me čuješ**.

U isti čas pritisnuo je prekidač i ekran je pred njim zasvijetlio, a kamere su se automatski zaustavile na Hafouzu.

Njegova slika, povećana dvadeset puta, okrenula se, pogledala prema kabini i kimnula.
— Sjajno ste organizirani, Corcorane.
Corcoran se naglo okrenuo da vidi tko ga je to prekinuo, onda se osmjehnuo i ustao pružajući ruku.
— Denda Lai Anyo. Drago mi je da vas vidim. Jeste li i vi spremni za početak trke?
— Sada više nisam tako siguran. — Delijanac, viši i mršaviji od Corcorana, imao je blage crte lica i srebrne pramenove u dugoj, zlatnožutoj kosi. Corcoran je znao da je njegovom sugovorniku više od 200 godina i da je u svojoj mladosti bio poznat trkač baš kao što je Tseil Laol danas. Sada je, kao i Corcoran, bio trener, Laolov trener. Delijanac je s odobravanjem kimnuo glavom gledajući tipke na komandnom stolu ispred Corcorana. — Koliko tu ima zamršenih mehanizama! Kao da upravljate svemirskim brodom, zar ne?
Corcoran se i dalje smiješio, premda su tek izgovorene Delijančeve riječi dirnule skrivenu žicu ogorčenja u njemu. **Oni nam se i dalje smiju**, mislio je. **Dobro, dobro, i mi ćemo se smijati nakon ovih Igara. Smijat ćemo se zato što ćemo mi, jadna zatucana ljudska stvorenja s tim našim anakronizmom među nogama i razvijenim smislom za tehniku, ovaj put pobijediti**. No, ono što je rekao naglas bilo je samo:
— To zaista ne znam. Mislim da se vi tim instrumentima ne služite.
— Ne. Mi na sport gledamo drugačije od vaše civilizacije. Premda smo u mnogim stvarima sličniji nego što to danas mislimo.
— Možda — reče Corcoran. Na što ovaj cilja? Možda je tu riječ tek o pristojnosti i uobičajenom razgovoru prije trke?
— Ne mislite li da sva ova tehnička pomagala, sve te planske pripreme oduzimaju... čar vedrine i oduševljenja?
— Pa, ovamo smo došli da pobijedimo — reče Corcoran smiješeći se. — Mi nismo tu zbog »oduševljenja«.
— A tako.
— Oprostite, utrka tek što nije počela.
— Da, da, razumijem — reče stari Delijanac, također s osmijehom na licu, ali i s primjesom tuge. — Nadam se i želim vam da postignete uspjeh koji toliko želite... uz pomoć tih vaših metoda.
— Želim i vama svaki uspjeh u ovoj utrci. Corcoran se ponovo

rukovao, a tada sjeo natrag za komandni stol. **Znatiželjni, stari dosadnjaković**, pomislio je i uzeo slušalice da čuje komentatore TV i radio-mreže.
... **Dobar dan, ovdje sportska redakcija UBC-a**. Sada je 14:28:11 sati po Greenwichu na Zemlji; ovog trenutka tu na Olimpiji upravo promatrate natjecatelje koji se pripremaju za drugu trku na Mediacionalnim igrama. To je trka na 5000 standarda, što otprilike iznosi 13.500 metara. Favoriti su u ovoj disciplini Delijanci, oni trče na svojoj stazi i s psihološkom prednošću od četiri boda. Naš UBC suradnik dao nam je svoju prognozu o toku trke, koja se temelji na tjelesnoj građi i postignutim vremenima šestorice trkača...
Sportski je komentator govorio na svoj tipični način, ali ga Corcoran više nije htio slušati jer je svu svoju pažnju usmjerio na šestoricu trkača koji su upravo zauzeli svoja startna mjesta. Kao i kod svih delijanskih trkaćih disciplina, trka na 5000 standarda počinjala je na ravnom dijelu beskrajne staze, a prvi je zavoj išao u smjeru kazaljke na satu. Corcoran je bio predaleko da bi vidio tko se nalazi u kojoj stazi, ali se zadovoljno osmjehnuo kad je uočio da Ayid trči u krajnje desnoj stazi. To će ga kod prvog zavoja voditi na unutarnji dio staze tako da će svaki onaj tko ga želi prijeći morati optrčavati s vanjske strane. Mala prednost... ali utrke se često dobivaju na ovakvim sitnicama. Komentator Zemlje ponovo je imao riječ i Corcoran ga je čuo kako govori:
... Na samom početku utrke, sreća dobro služi Hafouza sa Zemlje, no stvari se kasnije mogu izmijeniti. Mnogo se toga može dogoditi u ovih 13.000 metara, u ovoj trci koja će otprilike trajati trideset šest minuta. Vrijeme je danas prekrasno, vedro, bez ijednog oblačka na nebu. Temperatura je prilično niska, ali i ugodna za trčanje. Iznosi 10.5º, vjetar je slab. Zaista, prekrasan dan za utrku.
... Natjecatelji se pripremaju za start. Ona bijela zraka koju vidite nekoliko centimetara ispred njih je startna laserska zraka. Kad se ona prekine, čuje se prasak i trka počinje. Ona onemogućava pogrešan start... kad svi trkači prođu, ponovno se uspostavlja i postaje markaciona oznaka prijeđenog kruga, mijenjajući boju kod svakog prijeđenog kruga sve do posljednjeg, kad je treptave, tamnocrvene boje.
— Jesi li spreman, mali? Spusti tu stražnjicu, još nisu dali znak

za početak utrke. Diši duboko, uhvati što više kisika možeš. Bit će ti potreban. — Oči Geralda Corcorana prešle su hitro preko telemetrijskih podataka što su stizali preko brojnih mikrodijelova usađenih u Hafouzove mišiće i arterije. Bio je zadovoljan rezultatima koji bi kod normalnog ljudskog bića bili iznenađujući, ali kod svakog dugoprugaša bio je to znak da je sposoban pretvoriti veći postotak svoje tjelesne težine u kinetičku energiju. Mršavi Alžirac postigao je izvanredan maksimum kondicije, mladosti, ishrane i psihološke pripremljenosti.

Corcoran je vjerovao da Hafouz želi pobjedu isto toliko koliko i on, njegov trener.

— Priprema!

Bum! Laserska zraka zatitrala je i isključila se, a Corcoran se napola podigao sa sjedala kad su šestorica trkača pojurili sa starta. Kwarafa je izbio na čelo nakon prvih pet koraka, a tada se sjetio da je pred njim još dugi put, pa je smanjio brzinu i usporio. Corcoran je ukopčao teleobjektiv kamere. Hafouzova usta bila su otvorena tako da su mu se vidjeli zubi — čeljusti su mu sigurno bile čvrsto stisnute; to je bio gubitak energije zbog kojeg bi nešto kasnije moglo doći do stezanja potiljka i leđa.

— **Opusti se, momče** — javljao mu je Corcoran.

Ayid je osjetio napetost u potiljku i čeljustima. Trčanje mu je dobro išlo, i on se osjećao dobro. Pred njim se pojavio prvi zavoj i on je u njega ušao vrlo ležerno. Netko je trčao njemu slijeva, no on je povećao brzinu i obeshrabrio ih tako da su ubrzo zaostali. Ispred njega nije bilo nikoga, i Ayid je osjetio veliku radost, a istovremeno i opreznost jer je pred njim još bilo mnogo metara staze koje je morao pretrčati.

Bjeličasta laserska zraka zatitrala je, kad je kroz nju projurilo šest tjelesa; drugi krug. Corcoran je izustio pogledavši na sat: **Tri četrdeset jedan, momče. Malo prepolagano, ali je prva runda sjajna.** Pogledao je u ekran. — **Vodiš pred Laolom dva koraka. Southren, Maior i Sene Dior trče u skupini na začelju. Kwarafa je zaostao, čini se da će biti sretan ako uspije završiti utrku. Drži ovaj tempo, naročito ako ti odgovara.**

Ako ti odgovara... Corcoran se ugrizao za usne dok je promatrao sitne prilike trkača kako ulaze u zavoj na onom udaljenijem dijelu

doline, prolazeći pokraj tribina s Delijancima. Želudac mu se grčio, a dlanovi znojili dok ih je držao na hladnoj površini komandne ploče. Znao je da je sada prošao onaj prvi zanos utrke, te da Ayid i ostali trkači sada proživljavaju fazu u kojoj njihova tijela počinju shvaćati što se događa, i počinju se buniti. Sjećao se nekih svojih trkača-štićenika koji su pričali da je ovaj trenutak, a ne finiš, najteži dio utrke, ili bolje rečeno onaj momenat kada bi najradije odustali, počeli polagano trčati dok se ne zaustave, sišli sa staze i zauvijek napustili trčanje.

Sjetio se i onih davnih dana kad je i sam trčao u USC. Trčao je po ugrijanom zraku ispod velike kupole Brown Fielda. Pripadao je klasi iz 2058. godine. Da, bilo je to prije mnogo, mnogo vremena. Prije nego su došli Chircurgi, a onda i Delijanci; prije nego se sve izmijenilo u tolikoj mjeri da se osjećao potpuno nepoželjnim na Zemlji. Prvenstvo AAU koje je osvojio, zatim pokušaj na Olimpijadi godine '60... u Beijingu; te godine... želio je pobijediti svim srcem... **Čudnovato**, pomislio je, **kako poraz može oblikovati naše živote.** Prije Beijinga želio je da — poput svojih roditelja — uđe u državnu službu. Trčanje mu je bila tek sporedna zabava. No, kad je osjetio vlastiti neuspjeh i poraz, donio je čvrstu odluku. Ako već on sam nije mogao izvojevati pobjedu, tada će stvarati pobjednike. Radio je i učio istovremeno i to je urodilo plodom; stvorio je Klepnera, zatim Abella, »Crnu Munju« iz Richmonda koji je iznenadio svijet rezultatom od 8,97 sekundi na 100 metara; taj rekord još nije bio oboren... vjerojatno ni neće biti, naročito sada kad se cjelokupni sport Zemlje mijenja i prelazi na delijanske mjere, udaljenosti i pravila. Corcoran je netremice promatrao stazu, premda je nije vidio posve jasno. Razmišljao je dalje o Savezu s drugim planetima i o ponudi koju je dobio da se sa svojim štićenicima natječe na Mediacionalnim igrama. Ujedinjeni narodi smatrali su da Corcoran može i dalje stvarati pobjednike, ovaj put ne za Sjedinjene Države, već za Zemlju. On je znao da je ovo njegov posljednji pothvat. Ono isto probadanje, ona oštra bol koju je bio iznenada osjetio dvije stotine metara prije cilja u Beijingu, često se sada ponavljala noću dok je ležao u krevetu i znojio se. Tu se nije dalo ništa više učiniti premda su neki stručnjaci neodređeno govorili o transplantaciji. (Kad su mu vidjeli lice, prestali su ga savjetovati. Corcoran Stariji umro je modar u licu i sav

otečen, s tuđim srcem u grudnom košu koje je kucalo poput sata).
Ne, ovo je bilo njegovo posljednje natjecanje, posljednje i najveće.
Corcoran, Ayid i Zemlja morali su pobijediti.
Gerald Corcoran promatrao je stazu razogračenih očiju, dišući brzo i usopljeno,
Oni su morali pobijediti.
... A sada, treći krug trke — laserska zraka je žute boje. Neslužbeno vrijeme za prijeđenih 1500 standarda iznosi deset minuta i pedeset tri cijela tri. Preostalo je još sedam krugova. Ulazeći u zavoj ovog trenutka, Hafouz sa Zemlje nalazi se na čelnoj poziciji i vodi, Aia Maior uspio se probiti na drugu poziciju i nije mnogo zaostao iza vodećeg. Probija se naprijed u ovom času. Najbolji trkač Delije, legendarni Tseil Laol trči vrlo lijepo u istoj ravnini s Terry Southrenom u borbi za treće mjesto. Ostala dva sprintera, Sene Dior i Kebe Kwarafa, sve više zaostaju za vodećima. Vidi se da im je sve teže držati ovakav tempo.
... A sada tek dolazi najteži dio.
... Upravo gledate drugu trku Mediacionalnih igara na Olimpiji koju vam prenosi sportska redakcija UBC-a. Zemljani i Delijanci natječe se u napornoj disciplini trčanja na 5000 standarda.
... Među nama je predstavnik delijanske ekipe, koji se ljubazno odazvao našem pozivu da dođe u studio. Željeli bismo mu poželiti srdačnu dobrodošlicu u ime UBC-a. Vaše je ime Denda Lai Anyo, zar ne?
— Da, Denda Lai ili jednostavno Lai. Posljednje, treće ime zapravo je počastan ili opisan naziv koji se daje pojedincima pošto su postigli neki značajni uspjeh. Kao na primjer, Tseil Laol; posljednji element imena »Laia« znači »trkač«.
... A tako. No, upravo sam vam htio postaviti nekoliko pitanja o njemu. Dakle, dragi gledaoci, Laol je izvrstan trkač, kao što to svi možemo vidjeti dolje na stazi. (U KRUPNOM PLANU: Laol trči, visoko uzdignute glave, s lica oblivenog znojem vidi se plavičasti odsjev).
... Koliko mu je godina? Odakle je? Možete li nam dati neke podatke o njemu? (INSERT: ploča s rezultatima: četvrti krug, prijeđeno vrijeme vodećeg trkača 14:32:51) — (SLIKA SE NA EKRANU NAGLO MIJENJA: glava D.L., svjetlo s lijeve strane da bi se istakla

poodmakla dob).
... Bit će mi neobično drago da vam kažem nešto više o njemu, no neke se stvari ne mogu prevesti ili je to vrlo teško; za mnoge stvari i pojmove u vašim jezicima još nema odgovarajućih riječi. Laol ima 1730 vremenskih standarda, što otprilike iznosi 73 godine na Zemlji. Je li to točno? (okreće se jednoj od kamera) Ne, to je 77 godina po vašem, kako mi sada kaže moj asistent. Trči na raznim natjecanjima od svoje sedamnaeste.
... Mislite, od sedamnaestog standarda?
... Ne, od sedamnaeste godine.
... A tako. Raspon života Delijanaca zaista je fascinantan za nas Zemljane. No, zadržimo se kod Tseil Laola. Znači da se on natječe već šezdeset godina? Zaista zanimljivo. Je li on profesionalni sportaš?
... Ne, nikako. Mi nemamo profesionalaca u sportu.
... A, da. — U glasu novinara osjetio se trag bijesa, ali je bio vješto prikriven. — Što je on, onda, po zanimanju?
... On je istraživač — reče Denda Lai.
... A istražuje... ?
... To je malo teško izraziti vašim riječima. Naime, to je područje kojim se još nije bavila vaša znanost. On proučava i ispituje neke aspekte kretnji.
... Fizika? Mi dosta znamo o gibanju. — U glasu novinara antipatija je sada bila očigledna. — Kinetika...
... Krivo ste me razumjeli. Riječ je o biološkim kretnjama i njihovoj vezi s onim što vi nazivate »psihom«. Proučavamo i istražujemo neke niže vrste...
... Kao što su Zemljani, na primjer.
... Ne, nikako. Oprostite, molim vas...
... Da li su po vašem mišljenju ljudska bića niža vrsta?
...Vi namjerno iskrivljavate moje riječi. Ne vidim nikakvoga smisla da se nastavi ovaj razgovor.
U sedmom krugu, Ayid je iznenada začuo topot koraka najprije iza sebe, a onda s desne strane. Trenutak kasnije Tseil Laol protrčao je pokraj njega i prešao u vođstvo baš kad su ulazili u zavoj. Tseil je to izveo vrlo brzo i vješto tako da Ayid nije imao vremena da reagira.
— Ovaj si krug trčao vrlo polagano, mali moj. Tri četrdeset

četiri. Tvoj protivnik ne ubrzava tempo, on sada drži isti tempo. Nastoj ga pratiti u stopu.
Metalni glas koji je čuo duboko u ušima ponovo ga je vratio u Corcoranov svijet. Tri minute četrdeset četiri sekunde! A on je mislio da trči sjajno. Sada je tek shvatio da je usporio tempo i tako ga je Laol uspio preteći. Podigao je glavu i osjetio kako mu vjetar odnosi sitne kapljice znoja s lica. Potrčao je brže, slijedeći u stopu crvenokosog Delijanca koji se nalazio neposredno ispred njega. Uvijek je bilo lakše pratiti nekoga, ali kasnije je teže kad se treba ponovo boriti za vodeću poziciju.
U mislima je ispitivao stanje svakog djelića svog tijela. Lijevo stopalo mu se počelo grčiti, to mu se uvijek događa na devetom kilometru utrke. Nešto kasnije, sve će biti u redu. Koljena i noge su bili u dobrom stanju, osjećao je da funkcioniraju mnogo bolje nego na samom početku utrke. Bio je malo umoran, ali u dobrom stanju; svi oni sati koje je proveo u aparatu za razgibavanje zaista su se isplatili. Leđa su bila gipka, hrabrost mu se vratila čim je počela utrka. Ramena i čeljusti su mu bili previše ukočeni. Opustio se što je više mogao i potegnuo svom snagom, mašući rukama, prenoseći njihov zamah u ramena u nastojanju da ih omekša. Time je ujedno pojačao tempo i počeo se svi više približavati Laolu. Pluća su zasad dobro funkcionirala, ali je osjetio prve znakove glavobolje. Nije se uopće obazirao na nju. Znojio se prilično, no još nije osjećao svrbež u donjem dijelu trupa niti na bedrima. Nožni prsti su bili OK.
No, sve je više počeo osjećati umor. **Sedam i pol. To je iznosilo 1400 metara po svakom krugu, ili već prijeđenih deset tisuća**, govorio je sam sebi. računajući vrijeme, uz galamu gledalaca i topot koraka. **Posljednje vrijeme koje sam postigao na kraju šestog kruga iznosilo je 21:56. U tom vremenu pretrčao sam 6x500 ne 6x1400, to je osam tisuća četiri stotine metara. Za svakih tisuću metara treba mi oko 2 minute, 36 sekundi... Je li to točno? To je ipak malo prepolagano.** Nije onda čudo da ga je Laol pretekao. Prije nego je mogao išta učiniti, narančasto-crvena zraka projurila je pokraj njega i on je već ušao u osmi krug.
— To je već bolje — čuo je pucketanje Corcoranova glasa. — **Tri trideset devet. U ovoj rundi treba početi izgarati. Daj sada sve od sebe, Ayide! Prijeđi tog šmokljana!**

Ušli su u zavoj. Osjećao je bol u plućima, ali je bio željan obračuna; sada će zaobići Delijanca. Sada.
Ali, to nije mogao izvesti. U posljednji čas Maior je došao u istu ravninu s njim i to s vanjske strane. Sada su ga ova dva Delijanca jednostavno zagradila, tako da nije mogao naprijed. Sva trojica su sada jurila naprijed zajedno kao da ih vežu nevidljive spone. Maior ga nije prelazio već je trčao sa strane, onemogućujući mu da ponovo izbije na čelo.
Je li to bilo namjerno? Uz glavobolju što mu je razdirala mozak, bilo je vrlo teško — možda i nemoguće — razmišljati o tome.
Tribine koje su zaposjeli Zemljani pretvorile su se u vrtlog meteža i vike; ljudi na tribinama poustajali, galamili, bacali stvari oko sebe. Nekoliko na samom dnu napustilo je svoja sjedala i utrčalo na teren.
— Zagradili su ga! Ne daju mu da ih prijeđe! — reče Corcoran oslanjajući se na komandnu ploču. — Prokleti bili! Ayide...
No, vidio je sve što se događa u krupnom planu na ekranu monitora. Vidio je kako Ayid okreće glavu u stranu samo djelić sekunde. Vidio je kako su se pogledi Ayida i Maiora ukrstili. Vidio je također kako se Delijanac u trku pomaknuo metar prema vanjskoj strani i napravio uski prolaz Zemljaninu. Naravno, ako se ovaj njime može poslužiti. Ayid je to i učinio. Corcoran je i kroz zvučno izolirane zidove mogao čuti kako se prijekorni povici mnoštva mijenjaju u usklike odobravanja, dok je Alžirac, mlateći rukama polako protrčavao kroz prolaz i došao prsa o prsa s Tseil Laolom. I, kako je na opće iznenađenje Terry Southrem potegnuo iz petnih žila i, koristeći i posljednje atome energije sustizao Aia Maiora, korak po korak, centimetar po centimetar.
Ponovo su bili na ravnom dijelu staze. Trčali su bez daha, zadržavajući svoje pozicije i u zavoju koji je slijedio, a onda su prošli kroz lasersku zraku koja je bljesnula crvenom bojom, što je bio znak da je počeo...
... Posljednji krug! Laol i Hafouz izjednačeni su u borbi za prvo mjesto. Korak iza njih nalaze se Maior i Southren, dok su dva sprintera, Kwarafa i Dior zaostali; izgubili su tempo; a sada dolazi posljednjih tri stotine standarda! (SLIKA NA EKRANU: sportski komentator prati kamerom vodeće trkače iz neposredne blizine. Laolovo lice je mirno, Ayidovo zajapureno i ljutito u borbi za

pobjedu).
... Još dvije stotine! Gledajte! **Southren se oslobodio i odlijepio od pratnje!** Ovo je sada njegova pruga i sve mi se čini da je čuvao energiju za finiš! Hoće li pokušati izvesti svoj naum u zavoju... ne, zaostao je... **ali, gledajte sada, evo ga dolazi!** Ostali trkači mu nisu ravni... Laol trči na unutarnjoj strani zavoja... Southren ide na vanjsku stranu... da, to je Southren iz Australije, svjetski šampion na 5000 metara. Sada ulazi u posljednju fazu prije cilja, a to je njegov teritorij. **Southren stiže Ayida i Maiora, prelazi ih.** Kwarafa i Dior su jako zaostali, ali se svim silama bore za peto mjesto...
— Trči, trči, Ayide — mrmljao je Corcoran. Isključio je primopredajnik; govor bi sada mogao samo uznemiriti trkača. Blijedim je prstima grčevito uhvatio komandnu ploču. Osjetio je sve jaču bol u grudima, no nije imao vremena da izvadi injektor koji je nosio u novčaniku. **Još jedna utrka, moram ga vidjeti samo još u toj posljednjoj utrci.** — Trči, trči, trči. Potegni sada. Trči, proklet bio...
... Sada su krug do cilja...
Više nije osjećao nikakvu bol. Jednostavno ju je prestigao. Ona će se vratiti čim presiječe zraku na cilju, no sada nije imao vremena za nju. Postojala je samo staza, i on među dvojicom trkača. Netko je trčao ispred njega. Nije bilo uopće važno tko. Letio je. Nije bilo važno ako i umre poslije utrke, samo da presiječe tu zraku, blistave, treperave grimizno-crvene boje, koja im se naglo približavala dok su trčali tijesno jedan uz drugoga...
Corcoran je snažno pritisnuo gumb »blokirati« i slika je ostala nepomična na ekranu.
— REZULTATI UTRKE NA 5000 STANDARDA — javljao je razglas, a onda zastao. Gledaoci su se micali amo-tamo, ali su bili tihi, u iščekivanju. Spikeri su počeli govoriti, zatim prestali, i to dvaput, a onda su konačno objavili:
— ODLUKA SUDACA. PRVO MJESTO: AIA MAIOR LAIA S VREMENOM OD TRIDESET ŠEST MINUTA i ŠESNAEST NULA DVIJE SEKUNDE. DRUGO MJESTO: TERRY SOUTHREN, TRIDESET ŠEST i SEDAMNAEST DVADESET ČETIRI. TREĆE i ČETVRTO MJESTO dijele TSEIL LAOL LAIA I AYID HAFOUZ, TRIDESET ŠEST i DEVETNAEST

PEDESETPET. PETO MJESTO: KEBE KWARAFA, TRIDESET SEDAM i DVA NULA TRI. ŠESTO MJESTO: SENE DIOR, TRIDESET SEDAM i JEDANAEST DEVEDESET DEVET.
... Upravo ste čuli rezultate trke na pet tisuća standarda. — Profesionalno uzbuđeni glas komentatora UBC-a odzvanjao je među zvijezdama. — Stanje u bodovima među Delijancima i Zemljanima sada je izjednačeno.
... Preostala je još jedna trka, i to ona najduža.
* * *
Spustila se večer na Olimpiji. Ayid, nakon ukusne večere pune ugljikohidrata, koju je pripremio Po-xiang, šetao je sam kroz noćni mrak koji je bio ispunjen čudnovatim zvukovima. Kakvi su to zvuci...? Činilo mu se kao da tisuće insekata pjeva u tami niskih, opustjelih brežuljaka. Iznad njih, tamo prema istoku, žarili su crvenkastim sjajem nejasni obrisi svjetala Olimpija Porta. Ispred njega, s druge strane staze, visjela je samo jedna crvenkasto-bijela kugla i osvjetljavala okolinu. Iza nje vidio je prozore niske zgrade u kojoj su spavali reprezentativci Zemlje.
Zaustavio se na mekoj, počešljanoj travi i pogledao u nebo, osjećajući miris cimeta. Zvijezde su bile drugačije, bilo ih je više u grupi nego na nebu iznad njegova Al Jarzhireha. Noć je ovdje bila potpuno drugačija od noći na Zemlji, mirisi su bili drugačiji, pa čak i zvuci; i on je iznenada osjetio nostalgiju i silnu čežnju za svojim tihim pustinjskim domom.
Stojeći tako na travi, osjetio je da ga netko promatra. Polako je spustio oči i pogledao u mrak pokraj staze. Čudni insekti Olimpije više se nisu čuli.
— Tko je tamo?
— Ayide? — začuo se poznati glas, no Ayid se nije odmah sjetio kome pripada.
— Tko je?
U mraku brežuljaka sada je nejasno raspoznao čovječju priliku. Postojala je sve veća. Ayid se pitao ima li razloga strahu, koji se u njemu pojavio iznenada. Osjetio je želju da pobjegne. No, on je bio pripadnik starodrevnog plemena M'zaba...
— Selam — alejkum — pozdravila je sjenka.
— Alejkum — selam — uzvratio je Ayid automatski na arapskom.

Oči su mu se raširile u čudu kad se mrak pretvorio u zdepastu, zbijenu priliku panafričkog sprintera. — Kebe. Sto radiš ovdje u mraku?
— Jeo sam kasno. A ti?
— Također.
Kwarafa je polako ispružio nogu, zatim ju je podigao visoko u zrak, i pri tom se trgnuo od boli.
— Svi me mišići bole. Ne mogu izdržati ovakve duge utrke.
— Prekosutra nas očekuje još duža utrka od današnje. Sva sreća da su nam sutra dali slobodan dan.
— Da, Ayide... možemo li razgovarati nas dvojica?
— Razgovarati? Pa... naravno. Hajdemo u...
— Ne. Ne bih želio razgovarati u našim nastambama. Ni u svlačionici. Ti i ja, mi smo Afrikanci, zar ne? Sjednimo ovdje na travu. Pod vedrim nebom.
Afrikanci? Ayid je pogledao lice svog sugovornika koje je bilo zakriljeno tamom. Točno, oni su obojica bili s istog kontinenta... Ovako daleko od kuće, to je svakako bilo važno i značajno.
— U redu — rekao je.
Čučnuli su prekriženih nogu na prohladnu travu pod zvjezdanim nebom. Trenutak tišine.
— Što si želio reći? — upita Ayid.
Čuo je kako Kwarafa grebe prstom po prašini.
— Ayide, brate. Malo mi je teško izreći ono što mi je na srcu.
Dobro govori arapski, pomisli Ayid. I to onaj stari arapski koji su prije mnogo vremena donijela nomadska plemena u Zapadnu Afriku.
— Ako je riječ o neugodnim stvarima, kaže moje pleme, onda je to najbolje kazati brzo. U tom slučaju svi mogu vidjeti i prosuditi.
— Da, ali svi, možda, ne mogu sagledati istinu. Niti je mogu razumjeti.
— O kakvoj je to istini riječ kad ju je tako teško i škakljivo iznijeti na vidjelo? — Osim sve veće radoznalosti, Ayid je otkrio da uživa i u tome što ponovo govori arapski nakon dugo vremena. — Kaži mi tu istinu, Kebe.
— Ti ne smiješ pobijediti prekosutra. Eto, sve je izrečeno, brzo i bezbolno kao što si predložio prije nekoliko trenutaka.
Ayidu se pričinilo da sanja. Mrak je skrivao lice Afrikanca, ali ne i

njegov glas, a po njemu je bilo više nego očigledno da se sugovornik ne šali.
— Da, to si rekao kratko i jasno. Ali, ja to ipak ne razumijem. Zašto ja ne smijem pobijediti?
— Sjedni, brate, molim te. Sve ću ti rastumačiti. Znam da tražim mnogo; i ja sam trkač, premda ne tako dobar kao ti. No, molim te sjedni mirno i slušaj, a ja ću ti sve objasniti. prvo — reče Kwarafa — ti ne smiješ pobijediti jer bi to strahovito razljutilo demone.
— Ja ne mislim da su oni demoni. Delijanci? Oni su drugačiji od nas, ali kad to jednom shvatimo onda je potpuno jasno da oni nisu nikakvi demoni. A zašto bi se oni, molim te, tako silno razljutili?
— Zato što su strahovito ponosni i oholi. Doživjeti poraz i to u njihovim disciplinama prilikom prvog susreta s nama bilo bi nepodnošljivo.
— Ne vjerujem u to. Ali, nastavi.
— Drugo, ne smiješ pobijediti jer bi to omogućilo Zemljanima da se osjećaju ravni Delijancima.
— Zašto bi to bilo loše? Ljudska se bića sada osjećaju manje vrijednima.
— I na tome bi trebalo i ostati.
— Ti me stvarno iznenađuješ — reče Ayid. — Nije moguće da i ti misliš da su ljudi manje vrijedni od...
— Ne, ne mislim — reče Kwarafa prestrašenim glasom. — Uopće to ne mislim. Mi smo drugačiji od njih, da, ali jednako vrijedni.
— Onda zaista ne razumijem zašto bi bilo loše da se tako stvarno i osjećamo.
— Zbog trećeg razloga Ovo moraš razumjeti jer je to najvažnije u svemu ovome. **Ti ne smiješ pobijediti jer Zemlja ne smije pristupiti Mediaciji.**
Ayid je u početku bio iznenađen, ali sada je jednostavno zanijemio. Ne pristupiti Mediaciji! Ne pridružiti se toj golemoj, i veličanstvenoj konfederaciji humoracidnih vrsta raznih planeta? Ne ujediniti se s divnim Delijancima, s lukavim, ali pametnim Chircurgima i s mnogim još neobičnijim vrstama za koje Zemljani jedva da su i čuli?
— Zašto ne? — rekao je u čudu.
Afrikanac je ponovo počeo grepsti prstima po tlu.
— Mislio sam da **tebi** bar neću sve to morati tako potanko tumačiti

— progunđao je. — I tvoj je narod bio svjedokom dolaska bijelaca prije dva stoljeća. Došli su sa svojim puškama i religijom, zatim su slijedile ceste i strojevi i medicina i politika. I kako je dugo trebalo tvom narodu da opet stane na svoje noge?
— To baš nije isto. Delijanci nisu kolonijalisti.
— Ne u potpunosti. Oni ne žele našu zemlju. Ali to nije ona čega se mi Panafrikanci bojimo, Ayide. Vidiš, civilizacija Zemlje nalazila se na raskrsnici. Da smo ostali sami još jedno stoljeće, i sami bismo pronašli put do zvijezda, bez pomoći Chircurga. Umjesto toga, dobili smo mogućnost putovanja u svemirske prostore... ili, bolje rečeno, dobili smo ga u zamjenu za naše zlato i bjelokost kao što domoroci dobivaju jeftin nakit. Zar ne vidiš da nas smatraju divljacima?
— To nije greška Delijanaca.
— Zar su oni nešto učinili da isprave tu grešku? Ne, nisu. Znači i oni u tome imaju svoje prste. A sada se događaju i gore stvari. Tebe su potpuno izolirali u tvom treningu, izolirali su te Amerikanci. Ali mi, Panafrikanci vidimo i znamo što nam je činiti. Delijanci nam pokušavaju podvaliti nove vrste znanosti, nove tehnologije, potpuno nove filozofije i društvene sisteme koji su toliko ispred nas da nam se čine poput čarolija, kao što TV izgleda divljacima. Nije nam jasno kako sve to funkcionira, i ne možemo se tome prilagoditi... A posljedica svega toga? Kulturni šok. Gubljenje vjere u sebe. Znaš li kakva je danas stopa samoubojstava među znanstvenicima? Među psiholozima? Zastrašujuća, Ayide. Pred znanjem koje posjeduju Delijanci, naši se najveći umovi vladaju kao plemenski vrač pred lokomotivom. A, ako pristupimo Mediaciji? otvorimo svoja vrata trgovini i najezdi, bit će još i gore, svaki će stanovnik Zemlje onda biti zbunjen, izgubljen i osuđen da živi s vlastitim osjećajem manje vrijednosti pred bogovima s dalekih zvjezdanih svjetova. Zemlja je u velikoj opasnosti, Ayide, i njezina jedina zaštita je da ne pristupi Mediaciji.
Ayid nije rekao ni riječ.
— Shvaćaš li sada, brate, zašto moraš izgubiti utrku? Ako ljudi osjete ogorčenost, mržnju, onda će glasati protiv pristupanja Mediaciji. Tvoj poraz — tvoja žrtva — može samo pomoći tome cilju.
— Je li to tvoj vlastiti osjećaj, Kebe, ili...

— To je stav moje vlade, ali i moj vlastiti. Afrika je sve ovo proživjela već mnogo ranije u povijesti. Sada je došlo vrijeme da sami odlučujemo o svojoj sudbini. Je li to tako nerazumno? — Kwarafa je pričekao trenutak, a tada se nagnuo prema Ayidu i stavio mu svoju toplu i široku ruku na rame. — Promisli o svemu tome. U redu. Ali, brate, obećaj mi jedno: da ćeš razmotriti dobro sve što sam ti kazao.
— Obećavam.
— Dobro.
»Trava« je šušnula i kad je Ayid podigao pogled, Afrikanca više nije bilo. Čučao je na istom mjestu i razmišljao možda pola sata sve dok kukci nisu prestali zujati i ušutjeli u dubokoj noći. Tada je ustao i laganim trkom krenuo prema nastambama, i na spavanje.
* * *
— Do đavola, gubi se sa staze — reče Corcoran.
— Šefe, ja...
— Uopće me nije briga što radiš. Gubi se s te staze! Rekao sam da danas nema nikakvog treninga.
— Ja...
— Nema treninga; jesi li me čuo? — Amerikanac se naglo okrenuo i odjurio.
— Smijem li bar lagano trčati? — poviknuo je Ayid za njim. Corcoran se okrenuo i bijesno ga pogledao, a tada mu se lice polagano razvuklo u blagi osmijeh.
— U redu. Ali ne dulje od pola sata i to s dvadeset pet posto kapaciteta. Moraš biti odmoran za sutrašnji dan.
Sjetio se nečega i mahnuo Ayidu da se približi. — Slušaj, nešto se govorka u vezi s posljednjom utrkom sutra. Netko je nešto čuo od nekoga, »rekla-kazala« sistem, tako nešto. Jesi li ti, možda, nešto načuo?
— Samo ono što ste mi vi ispričali, šefe; da je staza duga pedesetak kilometara i da vodi preko neravnog terena. O kakvim je glasinama riječ?
— Nemoj gubiti vrijeme misleći na to... no, vjerojatno, u svemu tome ima nečeg drugog, a ne samo činjenica da je riječ o kros-kontri trci dugoj osamnaest tisuća standarda.
— Što bi to moglo biti, šefe?

— U tome i jest problem. Ne znam i ne mogu ništa znati. Telefonirao sam sucima, a sve što su rekli, bilo je da ne smiju unaprijed razgovarati o finalnoj utrci. Tu mora da je neka kuhinja; pogledao sam knjigu pravila koju su izdali, ali nezgoda je u svemu tome što su većina sudaca Chircurgi, jer oni ne spadaju u trkače i zbog toga su neutralni. Ali, na žalost, nemam povjerenja u te podmukle lukavce.
— Točno — reče Ayid.
— Dobro, trči malo ako želiš. Navrati u svlačionicu kad završiš.
— Da, šefe.
Da nam bar pokažu stazu, razmišljao je Corcoran, promatrajući Hafouza koji se upravo udaljio laganim trkom. **Ali, uostalom nije važno — znamo udaljenost i dužinu, ja ću ga obavještavati o vremenima i pratiti ga na ekranu za cijelo vrijeme trke. Sve će biti u najboljem redu.** Ispunila ga je neka neobična vedrina i optimizam, neki predosjećaj pobjede. Zviždućući uputio se prema trenerskoj blagovaonici, razmišljajući o palačinkama, hamburgerima i crnoj kavi.
Ayid se osvrnuo kad se trener udaljio. Došao je u iskušenje da sve povjeri Corcoranu, da razgovara s njim o Kwarafinom zahtjevu... ali nije mogao. Nije mogao razgovarati otvoreno s Amerikancem, koji je po svaku cijenu zahtijevao pobjedu, koji je bio bahat i arogantan. Pomislio je na Tseil Laola, dok je polagano trčao praznom stazom. Možda bi s njim mogao razgovarati. Naravno, ne potpuno iskreno i otvoreno, ali takav bi razgovor svakako koristio.
Gdje bi sada mogao naći Tseil Laola?
To je barem lako, pomislio je. On se, vjerojatno, priprema za sutrašnju utrku. Kao i ja. Samo polagano jer energiju treba štedjeti. Ni djelić ne smije izgubiti. Četrdeset osam kilometara! To je zaista dosta. Možda je Corcoranova priča o glasinama samo pokušaj da ga učini nervoznim. Završio je drugi krug i onda je vidio da je bio u pravu što se tiče Tseil Laola. Taj Delijanac zlatnožute kose ležao je pokraj same staze, vježbajući nogama i razgibavajući ih isto onako kako su to činili Zemljani. Sekundu kasnije podigao se i počeo polagano trčati duž staze, visoko podižući koljena kad mu se približio.
— Tseil Laol!
Delijanac je okrenuo glavu, i Ayid se ponovo iznenadio, vidjevši

njegove velike zlatne oči koje su — po svemu sudeći — mogle vidjeti i ono što sugovornici nisu željeli otkriti.
— Budi pozdravljen, Ayide. Dođi ovamo, pa onda ako hoćeš možemo trčati zajedno.
Ayid mu se približio. Laganim su tempom potrčali zajedno, lebdeći i pružajući duge noge. Oko njih prostirali su se ogoljeli brežuljci, prazne tribine, opustjele zgrade, a s neba je žarilo plavo sunce. **Sada, kad sam u njegovu društva, što da ga upitam?** — pomislio je Ayid. Pogledao je u stranu, u Delijanca.
— Jučer si dobro trčao, Ayide — reče Tseil Laol..
— Ah... hvala. I ti si također dobro trčao. — Ušli su u ravninu koja je vodila pokraj praznih tribina Zemljana i Ayid je nervoznim pogledom tražio Corcorana. Njega nije bilo nigdje u blizini.
— Danas je krasan dan za tračnje. Trčanje iz vlastita užitka — reče Delijanac. —... Želio si me nešto pitati? Zato si došao k meni. Zar ne?
— Ah...
— Sve je u najboljem redu. Ne radiš ništa loše. Prijedlog Zemlje bio je da stanujemo odvojeno, da jedemo i spavamo odvojeno, znaš li to? To nije bila naša zamisao.
— To nisam znao — reče Ayid.
— Nisi, valjda, mislio da smo to tražili mi, Delijanci? Da smo zahtijevali da i gledaoci sjede na odvojenim tribinama? Naravno da nismo. Narodi u Mediaciji druže se i miješaju prema vlastitom izboru ovisno o atmosferi i sili teže. Svrha je ovih Igara da se unaprijedi prijateljstvo i zajedništvo, a ne segregacija i nepovjerenje.
— Zašto ste onda pristali na takve uvjete?
— Ovo je prvi nastup Zemljana u našoj sredini. Vi se ne slažete s drugim vrstama. S vremenom postat ćete civiliziraniji, ali zasada smo mi ipak fleksibilniji.
S vremenom postat ćete civiliziraniji. Ayid je u sebi ponovo čuo Kwarafine riječi: **Vidiš li da nas smatraju divljacima?**
— Kako tvoj narod gleda na nas? — izlanu se Ayid. Velike zlatne oči gledale su ga malo podsmješljivo, ali u isto vrijeme i ispitivački, a onda su ponovo zastale na trkaćoj stazi.
— Da malo pojačamo tempo?
— Zašto ne? — reče Ayid lakoumno. Kretali su se brže, još trčeći

zajedno. Opazio je da su koraci Delijanca iste dužine kao i njegovi, i da obojica drže isti korak, poput vojnika.
— Kako gledamo na Zemljane? Kao na vrlo mladalačku vrstu. Još nedoraslu. — Laol je duboko disao nekoliko koraka, a onda nastavio. — Vi ste se dobro razvili u izolaciji, ali ste još prilično nezreli. Vaša je nesreća bila u tome što ste upoznali Chircurge prije ostalih. To je zakompliciralo cijelu stvar.
— Koju stvar?
— Vaš ulazak u Mediaciju. A zatim vaš razvoj uz najmanju moguću dozu neugodnih i štetnih posljedica.
Mladalačka vrsta. Nezrela. Uostalom, možda imaju potpuno pravo da nas tako zovu, mislio je Ayid.
— Koliko su stari Delijanci?
— To je teško reći. Naša pisana povijest stara je oko šest milijuna zemaljskih godina. Ali, čak i onda kada su prvi zapisi zabilježeni, imali smo svemirsku energiju; bila je neprikladna i nepouzdana; izgubili smo mnogo brodova i već odavno zaboravili svoj matični planet. Većina nas smatra da smo potekli i došli negdje iz Kvadranta Dva, možda s nekog danas nepostojećeg i izgubljenog planeta koji se zvao Dela ili Delija.
— Kvadrant Dva?
— Galaksija ima oblik okrugle ploče, to znaš. Dijelimo je na kvadrante, radioide, distante i geografske duljine da bismo mogli upravljati brodovima. — Laol se zaustavio da udahne duboko, a onda je nastavio: — Kvadrant Dva se nalazi preko puta Zemlje, u samom središtu galaksije.
— Ne razumijem — reče Ayid.
— Ništa zato. Naučit ćeš i onda ćeš razumjeti više. Što duže budeš živio, naučit ćeš kako da još više stvari spoznaš i shvatiš. Ti i tvoj narod. Kad najstariji Zemljani budu živjeli tako dugo kao Delijanci, onda ćete i vi biti mudri poput nas. Ali zato će vam trebati još mnogo stoljeća.
Ayid je osjetio da sada tek dolazi ono najteže pitanje. Odlučio je da riskira; do sada mu se činilo da je Delijanac bio iskren i da nije ništa tajio.
— Mnogo stoljeća. Reci mi, Tseil Laol, nećemo li morati mnogo toga pretrpjeti prije nego postanemo ono što ste vi danas?

— Ono što smo mi? Zemljani nikada neće postati ono što smo mi. Postat ćete nešto više od onoga što ste danas, ali nikada nećete postati ono što smo mi. Neki misle da će sve humanoidne vrste jednog dana prerasti svoje tjelesne potrebe. No, da ti odgovorim: da, morat ćete mnogo trpjeti prilikom svih tih promjena. Da li to ima smisla? O tome treba da donese odluku tvoj narod prilikom glasanja o pristupanju našoj konfederaciji.
Ayid više nije imao nikakvih pitanja i oni su nastavili trčati rame uz rame još neko vrijeme.
— **Ayide** — čuo je Corcoranov glas u svojoj svijesti. — Gdje si? **Odmah mi se javi u svlačionicu**.

— Vrijeme je da prestanem trčati — rekao je Laolu. — Bilo mi je vrlo ugodno s tobom.
— Trčati i razgovarati. Ja ću još malo trčati. Doviđenja, sutra.
Ayid se okrenuo za njim. Delijanac je postajao sve manji i manji, ali i dalje graciozan i vitak na modro-bijelom suncu. Zatim je Zemljanin krenuo prema svlačionici.
* * *
— Ah, tu si, mali. Nadam se da nisi pretjerao?
— Trčao sam nekoliko krugova, šefe.
— Dobro. Danas obilno ručaj. — Corcoran se naslonio na vrata svlačionice, u kojoj su na trenutak bili posve sami. — Pričekaj samo sekundu; nećeš zakasniti na ručak. Želio bih razgovarati s tobom o sutrašnjoj utrci.
Ayid je kimnuo glavom.
— Sjedni. — Amerikanac je zatvorio vrata i pogledao Ayida čudnovatim izrazom lica; postojalo je tu i simpatije i zabrinutosti. — Čini mi se da ti uvijek postavljam jedno te isto pitanje, no reci mi, molim te, da sutra želiš pobijediti.
Pritaji se i sakrij svoju zbunjenost, pomislio je Ayid.
— Da, svakako, šefe.
— Želim biti potpuno siguran. Jer ću te sada zamoliti da mi učiniš uslugu. — Corcoran je oklijevao trenutak, zatim je posegao u džep i izvadio mali paket u plastičnoj vrećici. Otvorio ga je i istresao malu, duguljastu kapsulu. Podigao ju je. — Lijepo ću te zamoliti da ovo uzmeš sa sobom. Samo to.

— Što je to?
— Kokain.
Ayid je znao o čemu je riječ. Vidio je da to prodaju kradomice u zabačenim dijelovima velikih gradova, premda on to nikada ne bi progutao, niti bi to učinio ikoji predstavnik njegova plemena.
— Čemu to? Ja ne želim tu vrst užitka.
— Nije to zbog užitka, mali. To je zbog trčanja.
— Ne razumijem.
— Onda slušaj. Kokain je sredstvo za ublažavanje boli. I više od toga, on je stimulans, lijek koji potiče aktivnost. Glasnici Inka koristili su se njime prije mnogo stoljeća da bi odagnali umor kad su trčali. A ti si već trčao maraton i ranije.
— Jesam. — U mislima se sjetio onog jedinstvenog maratona u Bostonu na kojem je pobijedio prije godinu dana. Prešao je tada oko četrdeset pet kilometara za sat i četrdeset sedam minuta; još se sjećao agonije završnice. — Da, to je vrlo teška utrka.
— Tako je. Trčati pedesetak kilometara, to ne ide bez pomoći.
— Ali Delijanci tako rade.
— To nema nikakva smisla, Ayide. Gledaj. Ti sutra moraš pobijediti. A ovo može biti baš ono posljednje sredstvo koje će ti to omogućiti. A što je najvažnije, to nije protuzakonito.
Moraš, moraš, razmišljao je Ayid. To je cijena koju je morao platiti da bude pobjednik, svršetak puta koji je počeo prije dugo vremena, trčeći uskim stazama Alžira čuvajući deve. Morao je slušati zapovijedi, morao se ponašati kao oruđe u rukama Corcorana, Kwarafe, morao je, morao. Stajao je oborene glave, ali u njemu se nešto počelo buniti.
— Zašto ja to moram?
Corcoran ga je gledao netremice. Zavladala je minuta potpune tišine dok su se gledali u oči; tada je Corcoran oborio pogled.
— Dobro — rekao je. — Mislim da imaš pravo znati, i ja ću ti sada reći... Ayide, mi smo Delijanci.
U prvom času ništa mu nije bilo jasno. Corcoran koji je nervozno pogledavao na vrata, rastumačio mu je sve o otkriću onog drevnog svemirskog broda, o historijatu čovjeka i njegovu razvoju nakon razilaženja sa svojim precima.
— Nitko to još ne zna, Ayide. Ni gledaoci, ni ostali trkači, a naročito

ne Delijanci. Njima se to ne smije kazati. Znaš li zašto?
Ayid je razmišljao trenutak a onda rekao:
— Zato da im omogućimo da najprije steknu poštovanje prema nama. Tako da u njihovim očima postanemo jednaki njima, a ne da nas smatraju...
— Degenericima.
— Hvala. — Znao je arapsku riječ za taj izraz, ali ne i englesku. — Hvala vam, šefe, što ste mi to ispripovijedali.
— Da. Ali, o tome šuti, momče.
— Hoću.
— Sada idi na ručak. — Odmaknuo se od vrata, a onda je zastao. — Ah, da. Kokain. Dat ću ti ga sutra.

— Ne mogu ga uzeti.
Corcoran se namrštio.
— Slušaj. Upravo sam ti rastumačio zašto ga moraš uzeti.
— Ne, šefe. Vi ste mi kazali zašto moram pobijediti, a ne zašto moram uzeti drogu.
— Ali, uzimanje tih sredstava je zakonito.
— To je zakonito i u skladu s pravilima Mediacije. Ali ja sam i pripadnik svoga naroda.
— Slušaj Hafouze, ne misliš li da to ovdje nije uopće važno. Znaš li koliko smo daleko od Afrike?
— Uopće nije važno koliko smo daleko. Pijančevanje je i ovdje zabranjeno za mene. Uzimanje droga koje remete razum također je zabranjeno. Kupovanje pobjede po toj cijeni nije časno. A za pripadnika plemena M'zab je to jednako i u Africi i ovdje na Olimpiji.
Corcoran nije skidao pogled s ovog mršavog mladića. On to nije mogao shvatiti. Jedan bi Amerikanac, ponovo je rekao sam sebi, to shvatio odmah. I Rus bi to također shvatio. Shvatio bi da je pobjeda najvažnija, a ne pridržavanje nekakvih pravila koje je izmislila šačica senilnih staraca u smrdljivim odorama prije tisuću godina.
— Ja te ne razumijem, Hafouze — reče Corcoran.
— Ne razumijem ja ni sam sebe — reče mladić ozbiljno. — Zato se i držim pravila svoga naroda.
— Idi na ručak — reče Corcoran. Kad je mladić otišao, pogledao je u

malu kapsulu koju je držao u ruci. Uzet će je on ipak, pomisli. Naći ću ja načina da ga prisilim na to. I pobijedit će.
Zatim je razmišljao kako da to izvede.
* * *
— Zdravo, Terry i Kebe — reče Ayid sjedajući za stol. — Dakle, danas je taj veliki dan. — Afrikanac mu se osmjehnuo; Australac, koji je upravo doručkovao, jedva da mu je i kimnuo glavom.
Ayid je pogledao kroz prozor blagovaonice dok je čekao svoj obrok. Bilo je vrlo rano, i sunce, čudnovate žute boje upravo se diglo iznad rubova brežuljka... Na kojoj je samo strani njegov Alžir?
Po-xiang je donio dva poslužavnika s hranom i otišao bez riječi. Ayid je počeo jesti svim žarom; trka neće početi prije ranog poslijepodneva, a on je bio silno gladan. Na poslužavniku je bilo riže, mali komad janjetine, mnogo svježeg kruha, mnogo kave koju je volio jer je mirisala; zatim se tu našao sok od naranče, pa kolač od datulja i onaj čudni kineski kolač od ribe na koji ga je naviknuo pomoćni trener. Morao se prisiliti da pri kraju proguta nekoliko mrvica s drugog poslužavnika no dobro je znao da je svaka kalorija unaprijed planirana i da je zato sve morao pojesti. Southren ga je promatrao, sjedeći nad tanjurom ribe, biskvita, zobne kaše i marmelade koje nije sve još uspio pojesti.
— Imaš zaista dobar apetit — rekao je kad je Ayid na kraju obrisao prste ubrusom i naslonio se ugodno u svojoj stolici.
— I ti moraš jesti, Terry. Trebat će nam sve to da pretrčimo pedeset kilometara.
— Nisam još nikada trčao na tako dugoj stazi.
— Nisam ni ja. Kwarafa je već bio pojeo.
— Slušaj što ti Ayid kaže — rekao je Southrenu. — Pojedi sve.
Southren je oštro pogledao Kwarafu.
— Zar i ti danas namjeravaš trčati?
— Naravno. Ja sam, doduše, sprinter na kratke pruge, ali ću trčati polako...
— Čini mi se da ti u svim trkama trčiš dosta polako. Ayid pogleda Kwarafu. Bijes je titrao na licu Afrikanca, no on je hladnokrvno rekao:
— Ne, dosad baš nisam dobro trčao, priznajem. Southren je još trenutak piljio u njega, a zatim je pogledao Ayida.

— Zanima me i htio bih znati što se događa vani — rekao je. — Nešto se sprema.
— Ne znam... zaista ne znam što je to — reče Ayid. Gledao je za Southrenom kad je napuštao blagovaonicu. — Čini mi se da je ljutit.
Kwarafa je slegnuo ramenima.
— Možda se boji današnjeg dana. Čuo sam da će danas stvari izgledati malo drugačije nego u prethodnim trkama. — Nagnuo se prema Ayidu i svojim se tamnim očima zagledao u njega. — Jesi li razmišljao o našem razgovoru? — upitao ga je na arapskom.
— Jesam.
— Učinit ćeš onako kako sam ti predložio?
— Ne znam. Saznao sam nešto drugo i to me ja zaokupilo. Možda je ipak najbolje da ja pobijedim, Kebe, i to zbog razloga koji tebi nisu poznati.
— Možda ja znam i te tvoje razloge. Misliš na vezu između nas i Delijanaca. Da, panafrička vlada zna za to. To mi je rekao moj trener.
Ayid je kimnuo s olakšanjem. Sada više neće biti neizvjesnosti.
— Onda ti je sve jasno — rekao je.
— Jasno mi je da je to prokleta laž — reče Kwarafa. — Ne postoji nikakav brod. Nismo mi nikakvi potomci Delijanaca. To je puka propaganda, samo lukavština da te natjeraju na pobjedu.
— Zar da se služe takvim trikovima? To ne mogu vjerovati. Corcoran ne bi...
— Moraš mi vjerovati — reče Kwarafa. Kunem ti se da je to laž. A što se tiče tvog trenera, Amerikanca... da li on preza pred bilo čime ne bi li te natjerao na pobjedu?
Ayid je ustao osjećajući vrtoglavicu.
— Moram razmisliti — rekao je i udaljio se ne obaziruć se na Kwarafin pozdrav.
Corcoran je došao po njega u jedanaest i odveo ga u trenersku sobu. Nije uopće želio razgovarati o utrci.
— Utrka će uskoro, pa ćemo onda sve vidjeti — rekao je uvodeći Ayida u sobu za konferencije koja je bila vrlo udobna s dubokim, mekanim foteljama i, čak, sa šankom u jednom kutu. — Ja ću biti za komandnim stolom, obavještavat ću te o vremenima i kontrolirati medicinske podatke. Imam puno povjerenje u tebe, zajedno ćemo

savladati sve teškoće.
Ayid je zastao na samim vratima. Tamo je stajala visoka žena, blijede kože, zlatne kose, obučena u zeleni kostim na kojem se nalazio samo amblem UN, Komiteta za Mediacionalne odnose. Stajala je u sobi i čekala.
— Ayide, uđite. — Pružila mu je hladnu ruku. — Ovo neće dugo trajati. — Spustio je oči pod njezinim ledeno-plavim pogledom. — Trener Corcoran mi kaže da ne želite uzeti nikakva stimulativna sredstva, zbog pravila vašeg plemena. Je li to točno?
— Ovaj... da — zamucao je. Uvijek se osjećao vrlo neugodno kad je gledao ženi u nepokriveno lice.

— Molim vas pročitajte ovo. — Pružila mu je list plastificiranog papira.
Tekst je bio kratak, sažet, napisan arapskim pismom pa su se slova čudnovato doimala na transplanetarnom telegramskom formularu.
»Ayidu Hafouzu iz plemena M'zab, Al Jarzbireh: Budi pozdravljen i mir s tobom. Savjet poglavara koji je zasjedao u Ghardaiai daje ti dozvolu da koristiš potrebna sredstva kako bi bio najbolji i pobjednik u finalnoj utrci, i oprost od plemenskih obaveza. Donesi slavu i čast Zemlji, Panarabiji, Panafrici i svome plemenu.«
Pročitao je poruku dvaput i onda podigao pogled.
— Imate li još kakvih pitanja ili prigovora u vezi s prihvaćanjem prijedloga koje vam je Corcoran iznio za danas poslije podne? — upitala je žena uzimajući natrag formular s porukom.
Ayid je nijemo zatresao glavom.
— Dobro — brzo je rekao Corcoran. — Tada krenimo u svlačionicu. Preostao nam je još jedan sat do starta. — Pružio mu je malen plastičan paketić i Ayid ga je nijemo prihvatio.
— Nastavi dalje. Po-xiang te čeka u svlačionici.
Kad je mladić otišao, Corcoran i ona žena su izmijenili poglede.
— Učinio sam to zaista preko volje — počeo je.
— Imali ste pravo; sve što je pisano, kod njih izaziva najdublje strahopoštovanje. On uopće nije posumnjao u autentičnost poruke.
— Ali, to je sve laž. — Corcoran je bio vrlo neraspoložen. — Još nikada dosad nisam lagao i govorio neistinu svojim štićenicima-trkačima.

— Nemojte sada popustiti — reče žena. — Laži su ponekada potrebne zbog uzvišenijeg cilja. Ne mislite li tako?
— To sam malo prije pokazao — reče Corcoran, posežući u džep jer je bol u grudima postajala nepodnošljiva. — Uostalom... Afrika je stotine tisuća kilometara daleko.
* * *
Što da radim?
Da li se trebam potruditi i učiniti sve da pobijedim? Ili, treba da izgubim utrku, i to namjerno? Možda ću toliko zaostati za Tseil Laolom da ga uopće neću moći pobijediti.
Dok je koračao prema startu, Ayid Hafouz se očajnički nadao da će netko donijeti sudbonosnu odluku u njegovo ime.
Četvrtog i posljednjeg dana trkaćih disciplina na Mediacionalnim igrama, gledaoci su došli u takvom broju da nisu svi mogli naći mjesta na tribinama. Velike mase Zemljana i Delijanaca prekrile su travom pokrivene površine okolnih brežuljaka. Sunce je svjetlucalo i caklilo se na tisućama dalekozora, kamera, osobnih snimateljskih TV instrumenata, tako da je blistala cijela prostrana kotlina. Prema delijanskim pravilima, gledaocima je bilo omogućeno da vide samo početak i kraj utrke; ostali dio te discipline trči se u prirodi, daleko od očiju publike, premda će suci, naravno, pratiti cijeli tok utrke preko daljinskih TV naprava.
Osjetio je kako mu se tresu noge, kako mu dršću mišići u stegnima. Mokraćni mu je mjehur bio pun do vrha djelomično zbog nervoze, a isto tako i zbog dvije litre slatke tekućine koju je u njega ulio Po-xiang. Došao je do starta i poskakivao na prstima dok su stizali ostali natjecatelji. Razmjenjivah su kratke pozdrave i izraze kolegijalnosti, kao, na primjer, »Sretno!« ili »Sve najbolje!« Kwarafa ga je stisnuo za rame i rekao tihim glasom:
— Zapamti što sam ti rekao, brate.
Tseil Laol, u svojoj stazi koja je na startu bila najdalje od Ayida, nije ga uopće gledao već je — po svemu sudeći — bio potpuno zaokupljen samim sobom.
— TRKAČI KOJI SUDJELUJU U TRCI NA OSAMNAEST TISUĆA STANDARDA MOLE SE DA ZAUZMU SVOJA MJESTA NA STARTU. OVA SE DISCIPLINA TRČI NA INDIVIDUALNIM STAZAMA KOJE SU OZNAČENE ZELENIM

SIGNALNIM SVJETLIMA. U TOKU UTRKE SVAKI ĆE NATJECATELJ NAIĆI NA TRI ZAPREKE ILI TEŠKOĆE KOJE ĆE MORATI PRIJEĆI.

Ayid je iznenada osjetio kako ga prolaze trnci od uzbuđenja što je graničilo sa strahom. Govorkanja su, dakle, bila istinita; ovo će biti nešto više od puke utrke na četrdeset osam kilometara. Nadao se da je dorastao tim »zaprekama« ma kakve one bile.

— PRVI TRKAČ KOJI BUDE SAVLADAO SVE PREPREKE I ZAVRŠIO UTRKU POSTAT ĆE POBJEDNIK.

— PRIPREMA!

Malo se sagnuo. U ovako dugoj trci, posebno brzi start nije baš prijeko potreban. Vanjski svijet, Corcoran, Kwarafa, sve neizvjesnosti i sumnje jednostavno su nestale dok je podignute glave pažljivo promatrao lasersku zraku na startnoj liniji.

Bum. Potrčao je mirnim, brzim i dugim koracima. Šestorica trkača, krećući se rame uz rame, išli su krivudavom linijom po ravnom dijelu staze. Iza toga odvajala se uska stazica koja je preko brežuljaka išla prema sjeverozapadu. U daljini, iza brežuljaka vidjelo se sjajno zeleno svjetlo koje je gorjelo nekoliko metara visoko u zraku. Gledaoci, Delijanci na jednoj, a Zemljani na drugoj strani, dodirivali su trkače dok su ovi prolazili uskim prolazom. Ayid je jedva primjećivao ispružene ruke, jedva je čuo zvuk aplauza, bio je zaokupljen vlastitim mislima; **start je bio prilično spor čak i u maratonskim uvjetima... A, što mogu, postajemo sve osjetljiviji**.

Grupa trkača pomalo se razrijedila jer je svaki hvatao vlastiti tempo. Aia Maior je bio ispred Ayida, koji je odlučio da mu dopusti nametnuti svoj tempo u toku prvog kilometra i da onda vidi kakvo vrijeme je postigao. Trava je bila oštrija od mekane mahovine na trkalištu, a teren prirodan, što je odgovaralo njegovim ogrubjelim, bosim nogama. Došao je do vrha niskog brežuljka, i slijedio Maiora niz padinu s druge strane, prema šumi. Kad su se spustili, malo se osvrnuo i pogledao teren koji se nalazio oko i ispred njih. Činio mu se prilično ravan; tamo daleko na horizontu nazirala se maglica; u daljini su se također vidjeli niski brežuljci što su se gubili iza čudnovato modrih stabala kad su se približavali šumi.

— Vrlo polagani start — rekao je Corcoran. **— No, čuvaj snagu zasada i drži se Delijanaca. U ovoj ćemo utrci pobijediti, Ayide!**

Zelena zvijezda koja je išla pred njima zasjala je iznad staze, odnosno puteljka što je vodio u šumu. Maior, koji je sada bio nekih dvadeset metara ispred njega, krenuo je za svjetlom. Šuma ga je progutala, duge savitljive grane s lišćem slične palmama sklopile su se nad njima, čineći puteljak kojim su trčali mračnim, obasjanim tu i tamo tamnomodrim svjetlom. Staza je vijugala i skretala i Ayid je ubrzo izgubio Maiora iz vida.
Evo, tamo je zeleni signal — iznad one sporedne stazice. Palmino lišće ošinulo ga je dok je skretao s glavnog puteljka. Odjeci koraka iza njega postajali su sve tiši i konačno su nestali. Istrčao je na široku, opustjelu, pijeskom pokrivenu cestu i nastavio se brzo kretati.

Odjednom je shvatio da je posve sam. Pijesak na cesti bio je netaknut. Nije bilo tragova Mairovih nogu, a kad je riskirao i okrenuo se, vidio je da nikoga nema. Da se nije možda izgubio? Ne, pred njim je bilo zeleno svjetlo što ga je vodilo. Dakle, trčimo odvojenim stazama, pomislio je. Svaka je ta staza, vjerojatno, točno izmjerena i procijenjena tako da svi trče istu udaljenost. To je bilo pametno, na svoj način... ali morao je priznati da mu ipak nedostaje prisutnost ostalih natjecatelja.
— **Prošao si jedan kilometar, mali. Tri minute petnaest sekundi. Polako ali sve je u redu**.
Iako ga je dobro čuo, Corcoranov glas mu se učinio prilično dalekim. **Vjerojatno ću ga čuti bolje**, pomisli Ayid, **kad se uspnem na one brežuljke.**
Sada je morao usredotočiti svu pažnju na trčanje. Dalek je to put, dulji od maratona. Teške su to utrke. No, on se osjećao dobro, osjećao je silnu energiju. **Izdržat ću,** pomislio je. **Završit ću utrku i pobijediti.**
Ali, **smije** li pobijediti?
Bacio je pogled na svoju lijevu ruku. U paketiću četverouglasta oblika ispod njegova pazuha bio je injektor. Ne, odlučio je, neće na to još sada misliti niti razbijati glavu zbog čudnovate odluke Savjeta koji nikada dosad još nije pokazao ni najmanju tendenciju da popusti kad su posrijedi bile drevne plemenske dogme.
Pješčana staza počela se uzdizati, a pri tom je postajalo svjetlije. Iznenada je izašao iz šume i trčao prema vrhu brežuljka prašnjavim

puteljkom. Obazreo se u trku, no osim zelenog svjetlucanja ispred bio je potpuno sam. Brežuljak je bio nizak i on se brzo popeo na vrh i počeo se ponovno spuštati. Mora da sam dosad prošao dva kilometra, pomislio je, čudeći se što mu Corcoran ne javlja prijeđenu udaljenost i postignuto vrijeme. Pred njim se opet pojavila šuma, ali među drvećem ugledao je neke bijele sjenke... što bi to moglo biti?
Staza je sada bila ravna i Ayid je povećao brzinu. Sada je baš bilo vrijeme da malo protegne noge. On je uvijek običavao pojačati tempo i trčati brže u drugoj polovini maratona, a Corcoran mu je bezbroj puta govorio da brzi tempo u prvom dijelu staze znači bolju poziciju u završnici prije cilja.
Staza je zavijala ulijevo pokraj starog zida od pravog kamena. Ayid se lagano nagnuo, ulazeći u zavoj. Projurio je pokraj zida što je bio pun dubina, spiralna oblika. Uzdizao se iz pješčana tla visoko, više od stabala, a rubovi su mu bili oštri i neravni poput ribljih peraja. Ayida je zanimao taj zid, no nije ipak htio stati.
Evo još jednog zida, ovaj put s lijeve strane. Staza je skretala udesno i dijelila se u dva puteljka. Tražio je zeleni signal, no ovaj se, vjerojatno, pomaknuo daleko naprijed, tako je bar Ayid mislio, pa je krenuo širim odvojkom.
Nakon trideset sekundi uvidio je da se izgubio. Ostalo je samo blistavo nebo okruženo visokim zidinama od vijugava kamenja. A zeleno svjetlo, njegova zvijezda vodilja, nestalo je.
Da ovo nije, možda, prepreka? Ili se on jednostavno izgubio?
Usporio je trk stao i pogledao uokolo. Tri puteljka vodila su u labirint kamenja. Trčao je na mjestu, pitajući se kojim da krene. Pomno je promatrao zidine tražeći neku oznaku. No, tu ničega nije bilo. Sagnuo se, ali nikakvih drugih tragova osim njegovih nije bilo u pijesku.
Kojim putem da krene?
Hajde da razmislimo. Krećemo se prema sjeveroistoku od trenutka kad smo napustili trkalište. Prema sjeveroistoku? Zbunio se načas kad je shvatio da se možda nalazi na južnoj polutci Olimpije, pa je ljutito zatresao glavom. Uostalom, nije važno o kojoj je polutki riječ. Ponovo je pogledao u nebo i bilo mu je lakše kad je ugledao plavo sunce. Vrlo je dobro upoznao i naučio kako se ono kreće promatrajući ga svaki dan. Ako se i dalje trebao kretati prema

sjeveroistoku, onda mora krenuti lijevom stazom, odlučio je. To ga je dovelo do drugog raskršća kroz koje je prošao, rezonirajući na isti način, a zatim je došao do uskog, dugačkog klanca niz koji je potrčao prilično brzo. Kanjon se sužavao sve više. Vidio je da oštro vijuga, a zatim kao da prestaje. Ayid je nastavio trčati, osjećajući kako ramenima dodiruje oštre rubove kamenja. Bio je očajan. Krenuo je krivim putem. Tamo dolje staza je završavala.

Ili, to možda ipak nije bio kraj puta? Usporio je tempo. Ne, to je bio ugao. Skrenuo je, penjao se kroz neku vrst udubine — i ugledao stazu što je postajala šira spuštajući se u dolinu. A točno pred njim, u pravcu sjeveroistoka, sjala je zelena zvijezda.

Razgaljen poletio je nizbrdo, opuštajući mišiće koji su se nesvjesno zgrčili u kamenom labirintu. Možda je tamo izgubio dragocjene sate. No, ipak je pamtio vrijeme i razborito rasuđivao. **Prvi problem**, mislio je, trebalo je riješiti mozgom. **Zanima me kakav će biti drugi zadatak?**

Izgubio je nit ovih misli kad je vidio da ga je nizbrdica dovela u prostranu dolinu. Na suprotnoj strani vidjela se maglica, premda je imao osjećaj da se u toj magli uzdiže nekakva tamna masa. Ispred i u daljini, približavajući se sve više i više, prostirala se ponovo šuma. No, ova se razlikovala od one prve. Njenom je površinom blistao neki čudnovati sjaj dok je vjetar pomicao mnogobrojno lišće, baš kao da je duboko, tamno more koje se ljeska na suncu. Dok je trčeći stazom nizbrdo ulazio u šumu, opazio ie da neka stabla što su rasla uz sam rub staze imaju oblik piramide ili još bolje, da nalikuju na ljude koji stoje u velikom raskoraku. Trenutak kasnije shvatio je zašto je to tako; stabla su rasla iz tla na više mjesta, spajajući se u neku vrst potpornja i oblikujući glavno stablo. Staza je vijugala među stablima i Ayid je ubrzo morao skakati da zaobiđe i prijeđe korijenje što se povremeno protezalo i preko puteljka. Muk usađenog prijemnika u njegovoj mastoidnoj žlijezdi počeo ga je zabrinjavati. Gdje je Corcoran? Zašto se ne javlja? Da se nije nešto poremetilo? Htio je čuti kakvo je vrijeme postigao dosad, naročito jer oko njega nije bilo drugih natjecatelja.

Tišina. Da, čuo je nešto... bilo je to udaranje, ali udaranje vlastitih nogu i ritam vlastitih udisaja i izdisaja. U sjeni stabala bilo je prilično svježe, a budući da se sav oznojio imao je osjećaj da su ga polili

hladnom vodom; počeo je drhtati. Znao je da nešto nije u redu. Riskirao je još jednom i okrenu se. Ne, nigdje nije vidio ni jednog jedinog trkača.
Pojačao je tempo. Činilo mu se da su stabla postala gušća. Krošnje su im bile vrlo guste i nisu propuštale svjetlost postajalo je sve mračnije tako da je jedva vidio stazu kojom je trčao. Često se skoro sudarao s korijenjem stabala što su bila na površini puteljka.
— Evo! — Zaustavio je dah dok se zanjihao na jednu stranu. Uspio se nekako izvući da ne padne, ali: **stablo se pomaklo**:
Ne, pomislio je, **to je nemoguće**. Okrenuo se i vidio da je korijenje stabla uzdignuto iznad staze. Nije, valjda, protrčao ispod korijenja? A što je bilo još gore, osjetio je atmosferu prikrivene opasnosti što ga je okruživala u toj mračnoj šumi. Počeo je trčati svom snagom, tjeran strahom, zadihan i sa srcem u petama. **Ne,** pomislio je, **moram se držati svoga tempa. Ne smijem se sada iscrpsti. Ne sada, kada je preda mnom još toliko kilometara.** Prisilio se da uspori korak.
Opet se jedno stablo iznenada pomaklo, prepriječilo mu put; i on je ustuknuo. Ovaj je put to bila grana. Kretala se polagano, i on je vidio kako se stablo počelo savijati.
— Ovo je sve polagano, prepolagano — jecao je, izmičući korijenju drugog stabla. Ispred njega, u omaglici gorjelo je zeleno svjetlo, ponekad zakriljeno granama, stablima, oblicima što su se pomicali. On je trčao, krivudajući među sjenama. Da se vrati? To nije mogao. Nikad se ne bi uspio probiti natrag kroz živa i pomična stabla, a bez signala zacijelo bi se izgubio. Ali, važnije od svega bilo je da ide naprijed, da se probije i da završi utrku. Čak i ako ga stabla zahvate i zarobe. A onda... ? Glatka, tvrda i čudnovata topla grana bockala ga je u stegno, oduzimala mu dah. Osjetio je gađenje, a onda strahovit bijes. Neće oni njega tek tako zaustaviti. Rastrgat će ih vlastitim rukama, te ogavne, klimave, neprirodne...
Udario je ravno u čvrsto stablo, odbio se od njega i pao. Ležao je ošamućen i širom razrogačenih očiju. Pucketanje i njihanje grana nastavljalo se u krošnjama, a on se otkotrljao u stranu i osovio na ruke i noge, pužući. Oko sebe osjećao je svijanje korijenja. Osjećao je strahovitu srdžbu; kad mu se nešto ovilo oko struka počeo je divljači gaziti po tome i razdirati sve što je mogao dohvatiti, a negdje gore u krošnji stabala čuo bolno zavijanje.

A onda, neočekivano, izašao je iz tog labirinta i trčao mračnom šumskom stazom, dok je pred njim svjetlucalo zeleno signalno svjetlo. S obje se strane podizalo drveće, ali stabla su im bila ravna i uspravna, samo je vjetar pomicao krošnje. Ayid je polako dolazio k sebi, usporio je malo i opipao je svoja stegna dok je trčao. Bio je ogreben, no ništa nije bilo slomljeno. A psihičko stanje? Sve je bilo u redu, on će završiti utrku, ali nikada neće zaboraviti one duge minute mraka i krajnjeg užasa. **To je valjda bila druga prepreka. Mogli su me ubiti,** pomislio je. Ni sam nije znao kako se uspio spasiti; sjećao se samo svog strašnog gnjeva.

Zanimalo ga je koliko mu je utrke još preostalo.

Prešao si oko 15 kilometara, Ayide, odgovorio je sam sebi. — **Kako znaš? — Po osjećaju**. **Trkači to nauče s vremenom. — Onda smo prešli četvrtinu puta do cilja. — Da**, rekao je sam sebi. **Približno trećinu. A još me očekuje jedna prepreka**.

Baldahin načinjen od lišća koji mu se prostirao iznad glave postepeno se prorjeđivao dok je on nastavljao trčati tempom koji je po njegovu sudu iznosio oko 3:10 po kilometru. Ukazalo se i nebo; blještavo plavo svjetlo strujalo je prema njemu dugim zrakama što su bile nalik na laserske. Konačno je potpuno izašao iz šume i penjao se nizom manjih brežuljaka prema crvenkastoj, isušenoj visoravni. Bijela izmaglica koju je vidio još izdaleka, sada mu je zastirala vid, ali je ipak razabrao što se nalazi pred njim na udaljenosti od pet stotina metara. Uporno je trčao dalje, pojačavajući tempo, usprkos boli, koju je osjećao u ranjenom stegnu. Prolazili su kilometri, jedan za drugim, oko njega prostirala se pusta ravnica, bez ikakva karakteristična predmeta, stabla ili stijene koji bi razbili monotoniju krajolika. Ayid se počeo osjećati kao da se nalazi na velikom kolu što se neprestano okreće, a koje se sastoji od crvene visoravni i tvrdog ugaženog puteljka. Osvrtao se unatrag. Magla se otvarala i zatvarala pred njim i iza njega, no ipak mu se činilo da se tamo u daljini nazire neka crna točkica. Nije mogao raspoznati da li je riječ o Zemljaninu ili Delijancu.

U toj pustoši počeo je razmišljati o Kwarafi i o njegovim riječima o utjecaju Delijanaca na Zemlju.

Panafrikanac je imao pravo. To je bilo očigledno; Tseil Laol je to priznao bez ikakva ustezanja. Bit će stradanja za narode Zemlje,

izjavio je Delijanac. Nije čak ni pokušao ublažiti smisao nazivajući to stanje trvenjem ili neugodnostima. Rekao je stradanje.
Analogija o kolonijalizmu bila je također na mjestu. Ayid je vidio stare dokumentarne filmove u državnim školama, filmove o oslobodilačkim ratovima u dvadesetom stoljeću, zatim reagiranje Arapa i ostalih Afrikanaca, koje je dovelo do stvaranja udružene i jedinstvene Panafričke države. Sve je to bilo puno nasilja, povijest puna mržnje i ubijanja. A do svega toga došlo je zbog sukoba s potpuno drugačijom, zapadnjačkom kulturom.
Da li se sve to isplatilo?
Da je odrastao u gradskoj sredini, vjerojatno bi smatrao da to nije bilo vrijedno svih tih žrtava. Da je odrastao sa sredstvima masovnih komunikacija, s televizijom, u izobilju, dobrom obrazovanju, drugim riječima da je uživao privilegije viših slojeva. No nije. Odrastao je u ponosnom, ali siromašnom plemenu M'zab, neuk i u bijedi; zbog toga je cijenio i bio zahvalan medicini koja je došla sa Zapada i koja je pomogla ozdravljenju njegove sestre, bio je zahvalan tehničkim dostignućima s Istoka pomoću kojih su siromašna sela dobila vodovod i pitku vodu, i štoviše, prvi put u povijesti proizvela dovoljno hrane izgladnjelim pripadnicima plemena M'zab. Ne, evropska kultura nije bila ništa uzvišeno i nadmoćno, ali svaka mudra nacija mogla je u toku dugih godina izabrati ono što joj je potrebno, a odbaciti ono što je štetno. Arapima su bila potrebna dva stoljeća da to učine. Ali, to su ipak učinili.
Kakav zaključak izvodiš iz svega toga, Ayide?
Zaključak koji se protivi Kwarafi. Znao je da zdepasti, niski Afrikanac misli iskreno. Odrekao se sigurnog prvog mjesta u sprintu da bi naškodio Southrenu. Nijedan sportaš, a to je Kebe Kwarafa svakako bio, nije mogao podnijeti veću žrtvu. No, Ayid se ipak nije slagao s njim. Alžirci nisu mogli zauvijek ostati u dvanaestom stoljeću, odmahujući rukama i umirući od gladi i kuge. A sada Zemlja nije sebi mogla dopustiti da se zazida u 21. stoljeću, a da pri tom ne počne propadati u izolaciji, da na kraju odumre.
— **Ako ikako mogu, nastojat ću da ne izgubim ovu utrku**, mislio je Ayid. **Moram pobijediti, a to ću i postići**.
A M'zabi, njegovo pleme sa svojim tvrdoglavim nijekanjem i odbijanjem napretka? Ayid je odlučio da neće razmišljati o tome u

ovom trenutku.
Gledao je uvis posljednjih nekoliko minuta, razbijajući glavu zbog goleme sjenke koja se prijeteći nadvijala nad njim. Magla se malo razišla i on je postepeno razabrao o čemu je riječ.
Bila je to planina. Podizala se iz same ravnice poput snažnog stvora što stoji uspravno raširenih ruku. Bila je tako silno visoka da je morao zabaciti glavu natrag da bi joj vidio vrhunac. Isprva se nadao da će staza možda ići zaobilazno. Tada je ugledao treperenje zelenog signala daleko ispred sebe, već skoro napol puta uzbrdo.
Ovu planinu nećeš moći tako lako savladati, Ayide. Ni slučajno! Ne, nakon trideset prijeđenih kilometara, doživljena straha i onih ogrebotina.
Nije se osvrtao na svoj unutarnji glas. Trčao je dobro; vjerojatno bolje nego ikada dosad. Strah, ljutnja, čvrsta odlučnost da pobijedi, sve se to združilo i ispunilo ga energijom, uklanjajući tako umor koji je počeo osjećati. Drugi zavoj.
Počeo se uspinjati, nešto manjom brzinom na početku, a onda sve polaganije kako je uspon postajao strmiji.
Postajalo je sve toplije dok se uspinjao. Bliještanje sunca odbijalo se od sive pjeskovite površine staze, obasjavalo mu lice i pretvaralo se u kapljice znoja koje su se cijedile po rukama i nogama. Osjetio je svrbež od znoja koji mu je ponovo izbijao i prešao je rukom preko čela trčeći i dalje. Znojenje je dobro za sportaša jer ga hladi, ali isto tako može biti i opasno jer nagriza kožu pod pazuhom, na preponama i stegnima i jednostavno guli kožu. Međutim, dosad je s Ayidom bilo sve u najboljem redu.
Puteljak se sužavao i prelazio u glatku stjenovitu površinu. Činilo se kao da je netko odrezao komad žive stijene u planini i pokrio njome brojne serpentine što su vodile uzbrdo. Nije uopće mogao zamisliti kako su Chircurgi, ili Delijanci ili netko drugi koji je projektirao ovu stazu, oblikovali tvrdi stanac-kamen. Pri svakom koraku osjetio je tvrdoću kamena, a desno koljeno ga je iznenada strahovito zaboljelo. Prestao je trčati petama, sada se služio vršcima nožnih prstiju i listovima. No, usprkos tome, osjećao je udar u nogama pri svakom koraku.
Postalo je vruće. Sunce, visoko gore na nebu, obasipalo je uzak prolaz vrućim, modrim svjetlom. Skratio je korak, usporavajući

tempo. Osjećao je da se jedva Uspinje planinom. Ta energija... i evo ga sada gdje jedva pomiče noge. Gotovo da se nasmiješio:
Došao je do nove serpentine i vidio još veću strminu. Nagnuo se naprijed, prstima se zario u stjenoviti puteljak. Izgledalo je da staza prestaje tamo; nebu pod oblake i on je svim silama potegnuo nadajući se završetku uzbrdice, no te je bila samo nova serpentina. Daleko iznad njega treperila je zelena iskra. Oborio je glavu i tvrdoglavo nastavio osvajati planinu. Mišići potkoljenice i stegna, u kojima je osjećao umor još dolje u ravnici, sada su ga ozbiljno počeli boljeti. Mahao je rukama, ali to mu nije pomoglo da krene brže. Njegovo disanje koje se glasno čulo među stijenjem, bilo je otežano na ovom vrućem i rijetkom zraku. Osjećao je olovnu težinu u grudima.
Novi zavoj i još jedna serpentina. Osvrnuo se mrko. Dokle tako? Do koje visine? Odgovora nije imao. Osjećao je bol na donjoj strani grudnog koša, kao da nosi polugu od teškog, užarenog metala; u ustima, koja su bila sva isušena, puna guste sline; u nogama. Svaki korak izazivao je kratku ali neizdrživu bol u lubanji dok se nije razbuktala ravnomjerna glavobolja od trčanja. Počeo je govoriti sam sebi:
Nećeš to izdržati. Moraš stati, odmoriti se. — Izdržat ću. — Nemoguće. Koljeno ti se raspada. — Sada cilj više nije daleko. Drži se. Nijedna osamljena planina ne može biti vrlo visoka. — Da, možda na Zemlji... Ovo nije Zemlja. Stanimo i odmorimo se malo. Nema nikog živog iza nas. — Netko ide iza nas. Vidjeli smo ga još dolje u ravnici, sjećaš se? Čak i sada on ide za nama uz ovu planinu. Tseil Laol? Aia Maior? Ili Southren? Uostalom, to nije bitno. Moramo nastaviti utrku. Umukni i pomozi mi da trčim...
Nova serpentina i veliko razočaranje. Sada je morao podizati noge pri svakom koraku, i ponekad bi se okliznuo oderao kožu na nožnim prstima ili stopalu. No, bol nije uopće osjećao. Penjao se sve više i više. Dah mu je škripao. Staza je naglo postala suviše strma da bi njome mogao trčati, pa je izvrtao oguljena stopala da bi se uopće kretao. Tempo mu je postao strahovito polagan. Svaki korak predstavljao je neizreciv napor.
U jednom trenutku otkazala su mu odjedanput i pluća i glava i noge. Još se kretao, ali to je sada više nalikovalo na hodanje nego na

trčanje. Svaki je pojedini korak predstavljao trijumf volje. Nije više osjećao bol u nogama, glavi i leđima, jer sada mu je cijelo tijelo bilo u mukama. Bio je potpuno ukočen i osjećao olovnu težinu. No, ipak se kretao dalje. Dalje u visinu. Pred njim se pojavio nov zavoj.
Krv mu više nije dolazila u želudac: on se bio skvrčio poput pesnice, istiskujući krv i šaljući je umornim mišićima; Na trenutak je izgubio svijest, ali se opet pribrao i došao k sebi kad je udario o stijenu.
Napravio je nov korak. Cijeli mu se svijet činio kao velika bol.
Napravio je još jedan korak. I još jedan.
Uspon je iznenada prestao i kao u klauna zaplele su mu se noge i on je pao. Ležao je tako čvrsto pripijen uz prekrasnu, svježu horizontalnu plohu dok mu je užareni zrak šištao iz pluća. Nakon nekog vremena uspio je stati na noge.
Dakle, to ipak nije bila planina; to je bio vulkan. Nalijevo je krater, jama sa sivkastim stijenjem i stablima malo niže, a među njima vidio se primamljiv sjaj vode. S desne strane, prema istoku, prostirao se onaj dio terena koji je prošao. Magla je još poput janjećeg runa prekrivala crvenu ravnicu; tamo daleko vidio je djelić mračne šume; iza nje, malo nejasno u treperenju vrućeg zraka bili su niski brežuljci iza kojih se nalazilo trkalište. U jednom trenutku vidio je svjetlucanje na nebu — bio je to neki brod koji je napuštao Olimpija Port na putu za Zemlju ili neki delijanski planet.
Pomisao na Zemlju osvijestila ga je. On je Ayid Hafouz, koji trči na posljednjoj utrci Mediacionalnih igara, i koliko zna nalazi se na vodećoj poziciji. Ne smije izgubiti tu utrku. Počeo je oprezno trčati nizbrdo.
Ovo je išlo mnogo lakše. Kosina s te druge strane bila je mnogo blaža, staza se spuštala nizbrdo bez oštrih zavoja i serpentina uzduž grebena od tamnog eruptivnog kamenja što je bilo prilično glatko, a bila je pokrivena pijeskom. Osjetio je malaksalost; svi su mu se zglobovi ukočili kad je stao maloprije, no on je ipak protegao korak koliko je više mogao i pokušao povećati brzinu na ravnijim dijelovima staze. **Mislim da do cilja nema više od dvanaest kilometara**, rekao je sam sebi. Još dobrih tri četvrti sata trčanja. Ova je planina, po svemu sudeći, bila treća prepreka. Prepreka fizičke prirode. Sada mu ne preostaje ništa drugo nego trčati prema cilju.
Ponovo se pitao zašto mu se ne javlja Corcoran. Tamo gore, visoko u

planini mogao je mirne duše izgubiti put. No, iza lijevog uha odakle je obično čuo Corcoranove upute, vladala je mrtva tišina... takva tišina da je preko svojih kostiju čuo kako mu škripi desno koljeno. Postalo je malo hladnije, osjetio je blagi povjetarac dok se spuštao. Dahtao je. Sva zaliha vode u organizmu bila je već odavno iscrpljena. Usta su mu bila suha i boljela ga je glava. Prisiljavao se svim silama da trči dalje puštajući da ga vuče sila teža. Kad je došao dolje do ravnog terena usporio je tempo i gotovo stao, ali se onda hitro stresao i opet krenuo laganim trkom.
Još deset kilometara?

Staza je sada bila pokrivena tamnijim pijeskom pomiješanim sa crnom prašinom koja je prekrivala ravnicu na ovoj strani vulkana. Povjetarca je nestalo i sada je već trčao, dašćući, kroz prozirno svjetlucanje prave ljetne žege. Zelena je zvijezda plesala u treperavom zraku ispred njega, ponekad ju je vidio dvostruko, pa čak i trostruko, kao neko priviđenje. Bilo mu je teško gledati u nju. Činilo mu se da se horizont polako počeo okretati oko njega... Polako se srušio u pijesak. Bio je strahovito vruć i u čudu se pitao kako to da ga nisu noge pekle dok je trčao. Ležao je u vrućem pijesku nekoliko minuta, a zatim je pokušao ustati. Nakon šestog ili sedmog pokušaja, konačno je uspio i oteturao je dalje. Poput zvijezda koje padaju usporenom brzinom, očima su mu jurile blještave, bijele staze. Jurile, jurile, bez prestanka. Nije uopće imao nikakvu predodžbu kojim tempom trči ni koliko je vremena prošlo. Modro-bijelo sunce uvijek se nalazilo na nebeskom svodu, debeo, otečeni jezik mu je bio u ustima. Ali, ispred njega, tamo, tamo, ugledao je poznate zelene brežuljke na horizontu.
Tamo... tamo je vidio tamnu crtu koja ga je dijelila od brežuljaka. Širila se vrlo brzo. Išla je s lijeve strane na desnu stranu, točno preko staze i kad je došao sasvim blizu, ljudska prilika naglo ustane, zgrabi ga za noge i povuče ga na tlo kod samog ruba.
— Oprosti — reče Tseil Laol. — Mislio sam da ćeš uletjeti ravno unutra i upasti.
Ayid je ležao ispružen na tlu, glava mu je visjela na samom rubu dok je bacio pogled dolje u guduru. Nekada, tamo dolje mora da je tekla silna rijeka, u davna vremena dok još Delijanci nisu otrgli Olimpiju

od njena na propast osuđena sunca i dovukli je svemirom na ovo mjesto. No, sada je korito bilo gotovo potpuno isušeno, i pedeset metara ispod njih svjetlucale su velike gromade kamenja. Okrenuo se teškom mukom i pogledao visokog Delijanca.
Laolovo lice bilo je krvavo; dugačka posjekotina rasparala mu je čelo. Izgledao je potpuno iscrpljeno; vršci prstiju bili su mu krvavi; noge pune modrica, ogrebene i otečene. Pokušao je smiješkom odgovoriti na Ayidovo nijemo pitanje.
Da, mislim da i ti i ja izgledamo jednako jadno. Ovo zbilja nije laka utrka.
Kako... — Ayid je teško govorio naglas. — Kako dugo već čekaš ovdje?
— Ne dugo. Vidio sam te kako se penješ planinom. Ti mene nisi opazio.
— Nisam — reče Ayid. Pogledao je u provaliju. — Je li ovo nova prepreka?
— Koliko znam, nije. — Ayidovo se lice namrštilo. — Ne po dogovorenim pravilima. Trebalo je savladati tri prepreke koje su unaprijed bile određene. Ova nije. To je zacijelo djelo Chircurga. Njihove su namjere potpuno jasne; oni ne žele da se ti ili ja vratimo prije mraka, kako bi naše humanoidne vrste ispale krajnje glupavo. Naročito mi, Delijanci. Ayide, moj dragi zemaljski prijatelju, čak i u Mediaciji ima ljubomore i zavisti.
Ayid se uspravio i bolje promotrio prepreku. Išla je gotovo potpuno ravno preko crne pustinje. Njene litice obrubljene kamenim gromadama većim od ljudskih stvorova spuštale su se gotovo okomito do isušena riječna korita. Ni na sjeveru ni na jugu nije bilo nikakva zaobilazna puta, osim ponovnog uspona na planinu.
— Zar ne bismo mogli napraviti most?
— Pukotina je preširoka, osim toga nigdje ni traga drveću, povijušama, samo kamen svuda oko nas.
Pogledali su jedan drugoga. Ayid je čekao, zatim je vidio da Delijanac želi da on prvi progovori.
— Idemo dolje — rekao je.
— Hoćeš li se najprije malo odmoriti?
— Da. U redu.
Kad je ponovo došao do daha, krenuli su dolje niz litice gudure. Ayid

se potpuno ispružio, uhvatio se čvrsto rukom o krhki zglob Delijanca dok se Tseil Laol prebacio preko ruba. Osjećao je kako polako klizi u ponor dok je drugi trkač tražio uporište.
— Idemo — reče konačno Laol. Otvorio je šaku i njegov je zglob nestao iza ruba.
— Je li sve u redu?
— Jeste. Dođi sada. Stani mi na ruke, zatim se spusti. Ja ću ublažiti tvoj pad.
Ogulio je kožu na nadlaktici, ali se našao na grebenu litice oko tri metra ispod ruba. Pogledao je Laola koji je dahtao. Delijanac je bio u lošem stanju, ali su mu oči bile mirne.
— Sada si ti na redu — rekao je pružajući mu ruku.
Spuštali su se tako s litice na liticu, od jedne kamene gromade do druge. Tseil Laol udario se u šiljati vršak stijene, i rana na čelu ponovo je prokrvarila, krv mu je navirala a oči. Obrisao ju je jednom rukom dok ga je Ayid spustio držeći ga za drugu. Bili su već skoro na samom dnu provalije i Ayid je bio na redu da se spusti prvi. Odmorili su se nekoliko trenutaka, teško dišući obojica; tada je Ayid kimnuo glavom:
— Tek što nismo stigli.
Laol je ispružio ruku, Ayid ju je prihvatio i spustio se preko ruba. Njihao se bespomoćno, pritisnut uz stijenu i naslijepo tražio nogama uporište. No, uporišta nije bilo, ničega nije bilo... ni kamena niti grebena niti pukotine. Vidio je samo korito rijeke, ali je ono bilo predaleko i preduboko dolje da bi mogao skočiti, a kamenje je bilo oštro i nazupčano. Ne, tamo se nisu mogli spustiti. Ruka mu je već skoro iskočila iz zgloba.
— Podigni me — povikao je.
Osjetio je potezanje, ali se podigao samo nekoliko centimetara. Osjetio je da ruka koja ga drži za zglob počinje malaksati i da je sva ljepljiva. Pogledao je i vidio krv zbog koje je Delijančeva ruka postala kliska.
— Laole, povuci me gore — jauknuo je gledajući u ponor ispod sebe.
— Ayide...
Nešto je skliznulo. Ayid se okrenuo u zraku dok je padao. Osjetio je da mu desna noga ide u stranu, čuo je strahovito škripanje kad su mu

popustili ligamenti i hrskavica. Netko je vrisnuo, jeka je mnogo puta ponovila taj zvuk.
— Ayide! Jesi li ozlijeđen? Ruka mi je popustila.
Ležao je dolje u ponoru i promatrao, svoju nogu. Nije ga uopće boljela. Pogledao je gore i vidio zabrinut izraza na Laolovu licu.
— Ne znam. Mislim da sam ozlijedio nogu... pomakni se udesno oko pet metara i tamo ćeš se uspjeti spustiti na ruke i skočiti ovamo
Delijanac se spuštao oprezno, viseći u zraku i držeći se objema rukama, a onda je skočio. Dubina je bila oko dva metra. Kad je pao, otkotrljao se nekoliko metara. Ayid je ustao i stao na ozlijeđenu nogu. Čudnovato. Onaj strašni zvuk i škripanje, ali noga je bila u redu. Laol mu je prišao.
— Oprosti što sam te ispustio. Je li sve u redu?
— Mislim da jest — reče Ayid. Začuli su tih žubor, i obojica su pogledali prema sredini rječnog korita. Potočić je vijugao samom sredinom korita. Ayid je hramajući prišao bliže i pomirisao tekućinu. Bila je voda. Zahvatio ju je šakom, pomirisao je još jednom i onda popio. Vodu u pustinji je zaista dobro poznavao. Osjetio je kako mu pijesak škripi među zubima.
— Dobra je za piće — rekao je. — Dođi da ti operem ranu na čelu...
Vrlo nježno prinio je šakom vodu i namočio lice Delijanca. — Je li te ovo boli?
— Ako me i boli, ne moram to pokazati.
Ayid zadovoljno kimne glavom.
— I moje pleme tako misli.
— Jesi li siguran da ova voda nije opasna?
— Jesam.
Laol je popio nekoliko gutljaja, a zatim ispljunuo. Ayid je učinio isto i polio se još po glavi i prsima. Voda se brzo isparila, ostavljajući ugodan osjećaj svježine.
— Hoćemo li se sada popeti na drugu stranu? — upita Tseil Laol.
— Hoćemo!
U jednom trenutku, dok su se uspinjali, kad je Ayid bio samo nekoliko metara od vrha i kad je ugledao uporište za nogu koje je mogao iskoristiti on sam, došao je u iskušenje da se ne okrene i ne pomogne Delijancu da se popne. **Za Zemlju, Ayide? Ostavi ga tamo dolje, i produži sam, za Zemlju?**

O takvoj odluci uopće nije želio razmišljati. Ayid je kleknuo, učvrstio koljena i spustio ruku koja je drhtala.
— Hajde podigni se ovamo — rekao je.
Dugo su gledali jedan drugoga ravno u oči na samom vrhu. Ispred njih nalazio se samo još jedan niski brežuljak koji ih je dijelio od stadiona.
Bez ijedne riječi okrenuli su se i počeli trčati.
Sada je trka opet stvar nas dvojice, pomisli Ayid. **Tako i treba biti. Samo tako možemo završiti trku.**
Zelena zvijezda-vodilja lebdjela je na vrhu niskog brežuljka. Iza tog vrhunca, znao je, staza se spuštala, bio je to završni kilometar pred očima cijelog stadiona. Svih kamera. Svih gledalaca. Pred očima Corcorana. U tom trenutku začuo je njegov glas, najprije slabo, a onda sve jače i jače:
— **Ne znam da li me čuješ ali... šećer u krvi vrlo nizak... veliki poremećaji u metabolizmu... Po-xiang misli da si ozlijeđen... otkucaji srca vrlo brzi, ali to je znak da još trčiš... nitko još nije stigao na cilj do sada... svi smo na tvojoj strani, mali.**
Pred njima je još bio vrlo blag uspon, samo humak, ali sada mu je bilo teže nego u planini. Više nije uopće osjećao noge. Glavobolja je bila nepodnošljiva. Strahoviti svrbež u donjem dijelu trupa. U desnom koljenu čulo se glasno škripanje.
A Laol je polako preuzimao vodstvo.
Vidio je da Delijanac trči što može brže, ali to je više bilo nalik na brzo hodanje. Bio je samo deset metara ispred njega. Može li se kretati brže? Zar se ne bi mogao prisiliti da ga pretekne?
Došli su na vrh brežuljka. Pred njima se otvorio vidik na trkalište i tribine. Začulo se strahovito vikanje i kliktanje kad su se zajedno počeli spuštati obronkom prema zelenom treperavom svjetlu što je sada mirovalo na udaljenosti od jednog kilometra.
— Mali! Uspio si! Zaboga, pa ti... što se to tamo događalo? Nije važno sada. Ti si uspio! Uspio si. Ostali ste zajedno!
Dobro, dobro, šefe — pomislio je Ayid.
— On je samo nekoliko metara ispred tebe. Možeš ga lako stići. Sada je trenutak za završnicu!
Nemam više snage za završnicu, šefe. Nisam čak više siguran hoće li ovo moje koljeno izdržati do cilja.

— Znam da si mrtav umoran. Znam da si pretrpio mnogo toga, mali. Izgledaš loše. Ali, ti ga možeš stići. Ayide. Injektor. Izvadi injektor!
Trčao je ne razmišljajući ni o čemu.
— Ayide, injektor! — Corcoranov glas, unutar njegove lubanje, molio je i preklinjao. — **Izvadi injektor!**
Očiju uprtih na lasersku zraku cilja koja se svojim crvenim svjetlom dobro vidjela, poslušao je trenera i izvadio injektor ispod pazuha. Bio je topao i vlažan.
— Upotrijebi ga! Ubrizgaj ga u ruku!
Zaslijepljen od boli, vidio je samo cilj pred sobom, i kraj utrke. Nije vidio ni Laolovu priliku pred sobom. Ni kamere snimatelja. Čak ni modro sunce. Samo finiš. Tek, kad je pogledao u injektor u namjeri da ga zabode u ruku, shvatio je o čemu je riječ. Bacio ga je. Injektor je pao na travu, odskočio i otkotrljao se u stranu. Više nije imao ni atoma energije. Ni jednog jedinog djelića u cijelom tijelu. Posustao je.
— **Ayide, Ayide, ti nisi...**
On je to učinio, ali trčati više nije mogao. Zaustavio se, stajao je u neizvjesnosti i počeo je gubiti svijest.
— Hodaj! Hodaj, proklet bio, ti glupi Arapine.
Osjetio je posljednji nalet bijesa i to ga je spasilo. Umjesto da padne, počeo je posrtati, a onda lagano trčati naprijed. Korak po korak. Mržnja prema tom Amerikancu crvena lica. Još malo brže. Glupi Arapine! Koljeno ga sada strašno boli. Stotinu metara pred sobom vidio je kako Tseil Laol presijeca lasersku zraku na cilju, vidio je kako Delijanci na tribinama skaču od radosti. Crvenokosi trkač podigao je ruku i onda pao. Ayid je posrtao dalje. Samo još nekoliko koraka. Sunce je bilo crvene boje, ne više plave. Samo još malo. Prošao je kroz cilj, okrenuo se oko sebe i pao ničice pokraj Tseil Laola. Padao je duboko, duboko u sebe, u ništavilo iza granica svoje svijesti; osjetio je hladnoću po cijelom tijelu i ubod injektora u potiljak. Udahnuo je i ponovo došao k svijesti, a snažne su ga ruke podigle i prisiljavale da hoda. Malo-pomalo kako je djelovala injekcija, sve je više dolazio k sebi, mogao je disati i počeo je jecati.
— Dobro je — čuo je poznati glas i ugledao poznato istočnjačko lice koje je podrhtavalo pred njim. — Prestao si disati malo prije. Kako se osjećaš?

— Koljeno — dahtao je. — Odmoriti se... Dobro, pogledajte Laola!
— Progutao je nešto slatko što su mu ulili u usta.
— On ima svoje liječnike. — Bio je to jak, grub glas; Corcoran. — Kako mu je?
— Kaže da je dobro, samo ga boli koljeno. — Po-xiang se sagnuo da pogleda desnu nogu. — Razbijeno je, Jerry. Ligamenti su popucali s unutarnje strane, a čašica je iščašena, Nije mi jasno kako je uopće mogao završiti trku.
Ayid je pogledao nogu i osjetio strah. Stegna su mu bila krvava od izgriženih prepona, ali koljeno je bilo u gorem stanju, otečeno i puno ljubičastih modrica.
— Ne puštajte snimatelje ovamo — izdere se Corcoran. — On je ozlijeđen. — Pogledao je Ayida prvi put. — Dobro je. Bar si uspio završiti utrku. Ali, ovako propustiti pobjedu i baciti...
— Da. — Ayid je brisao znoj i suze s lica. Po-xiangova masaža bila je vrlo ugodna, ali sada je osjećao kako nadolazi bol iz razmrskanog koljena usprkos šoku i adrenalinu. — Mislim da je za mene sve završeno. Gotovo.
Corcoran nije odgovorio. Iznenada je izgledao star i poražen.
— Da — rekao je. — Obojica smo svoje završili. Ovo je bila posljednja trka.
— Corcorane...
Podigli su oči. Bio je to Tseil Laol, s tankom crvenom brazgotinom na čelu gdje je prije bila rana. Kosa mu je bila vlažna.
— Odlična utrka — reče Corcoran nakon kraće stanke. Laol kimnu glavom, ali je sve vrijeme promatrao Ayida.
— Čuo sam da je ozlijeđen — reče.
— Koljeno mu je uništeno. Trčat će on opet, nakon nekog vremena, ali nikada više na ovako duge pruge — reče Po-xiang. — Je li s vama sve u redu?
— Da, samo sam strahovito iscrpljen. Došao sam pogledati mogu li pomoći.
— Mi ćemo se već pobrinuti za njega — reče Corcoran.
— Možda, ipak, mogu nešto učiniti — reče Laol. Sagne se prema Ayidu. — Nećeš više dolaziti na Olimpiju?
— Neću — odgovori Ayid. Glas prošlosti, glas njegova oca: pripadnik našeg plemena nikada ne smije pokazati svoje osjećaje.

Čak ni u trenutku najvećeg poraza i gubitka. — Osim kao gledalac. Ali ja nisam bogat... možda ću samo gledati prijenose.
— Ali, ja ću opet doći.
Laol se uspravi. Pogleda Corcorana.
— Denda Lai je vidio što je on učinio. Znamo mi sve o drogama. I koliko silno Zemljani žele pobijediti. On me je, vjerojatno, mogao pobijediti, ali je odlučio da bude poražen jer tako se to događa u sportu. Tako je to kod dalanai, časti, morala, kako vi to nazivate.
Corcoranove su se oči suzile.
— Dakle — Laol se okrene licem prema kamerama, reporterima koji su se iznenada pojavili i okružili ih — ja koristim jedan drevni delijanski običaj, i odričem se pobjede u korist natjecatelja koji je pokazao veći dalanai. Hoćeš li mi, brate, učiniti čast i prihvatiti pobjedu?
— Ah...
— On prihvaća — reče Corcoran.
* * *
Više se nije imalo što vidjeti, kad je brod jednom napustio svemirsku luku Olimpije i sve se više udaljavao prema zvijezdama. Brod je povećavao brzinu. Ayid se naslonio i pomaknuo nogu stavljajući je na odgovarajući stolić, a onda nastavio razmišljati.
Da li je Tseil Laol znao za tajnu? Nazvao ga je »brate« na kraju. No, ta riječ zacijelo ništa ne znači Delijancima. Doduše, Laol zna engleski. Ali, na koji je način on shvaćao i razumio tu riječ? Koje je od dubokih i trajnih značenja on imao na umu?
Da li je on, da li su Delijanci znali o vezi između njihove dvije vrste? Glupo je i nekorisno razmišljati o tome. Sada je završio trčanje u svakom pogledu. Ali svoje se pleme više neće vraćati, u to je bio posve siguran. Corcoran ga može naučiti trenerskim vještinama; doći će novi, mladi trkači, inspirirani Mediacionalnim igrama. Njima će i te kako biti potrebno njegovo iskustvo.
Ipak se sve nekako dobro završilo, razmišljao je Ayid. Gotovo zastrašujući dobro. Ako je to izvedeno namjerno, bilo je ipak vrlo mudro. Zemlja se sada ponosila s oba trkača i odobravala je pristupanje Mediaciji. Oni Zemljani koji su prije bili puni zavisti i sumnjičavosti, postali su poštovaoci Delijanaca i prihvatili ih kao prijatelje, dok su Delijanci na sva usta hvalili ljudsku hrabrost i

junaštvo. Ako je sve unaprijed planirano, onda bolje nije moglo biti izvedeno. Nije li to možda Laol planirao? Ili Delijanci?
Odgovora nije bilo. Usprkos neizvjesnosti, osjećao je određeno zadovoljstvo. Dao je sve od sebe u poštenoj utrci.

KRAJ

Thomas M. Dish: Utopija? Nikada!

Utopia? Never!

Preveo Zoran Milović

— Ali, uvjeravam vas... — ponovi njegov vodič po sto ti put.
— Uvijek se u svakoj juhi nađe neka muha — nastavljao je posjetilac svoje. — Nepravda je nerazdvojni dio ljudske prirode. Društvo ne može bez toga.
— Ovo su posebne okolnosti i uvjeti.
— To je prva nepravda. Drugi planeti nemaju proždrljivce.
— Ali imaju!
— To nije isto. Vidjeli ste proždrljivac vunu s Morpheusa IX. Nije nimalo bolja od obične vune. Samo ovdje na Novoj Katangi...
— Kažem vam, ovo su posebne okolnosti i uvjeti.
— Samo ovdje je njihova vuna izdržljiva poput čelika...
— I nježna na dodir, poput mokre svile. — Njegov vodič uzdahnu duboko: istina je, ne postoji ništa ravno proždrljivac-vuni.
— No, bilo kako bilo, prosperitet vašeg planeta moguć je samo i jedino na račun drugih svjetova Federacije koji ne mogu uzgajati proždrljivce.
— Da, to je istina — složi se njegov vodič tihim glasom.
— Kada bi Nova Katanga otkrila Federaciji tajnu proizvodnje proždrljivac-vune — taj specijalni proces koji ste razvili ovdje, ja vas uvjeravam...
— S vaše desne strane — vodič pokaza rukom — možete vidjeti naš novi gradski natkriveni stadion, poznat širom galaksije po klasičnoj ljepoti svojih proporcija...
— Ja vas uvjeravam da tada ne bih više sumnjao u motive vaših utopijskih pretenzija.
— Svaki panel staklenih zidova u savršenim je proporcijama od dva

naprama tri. Skulpturu u centru fontane izradio je, uz velike troškove, Berndt Thorwald, Zemljanin, koji je od onda naturilizirani stanovnik našeg planeta. Skulptura je zapravo alegorija Mira, Prosperiteta i Slobode.
— ... ! — posjetilac je gunđao.
— Možda je prijeko potrebno, kao što ste vi istakli, da je Utopija u izvjesnoj mjeri izolirana od ostalih svjetova. Mi doista imamo neke prednosti pred ostalim... kako ono rekoste, kako se zove vaš svijet?
— Neplodnost IV.
— Točno tako. No ipak, naša glavna prednost pred ostalim svjetovima nije naš monopol na proždrljivac-vunu već savršenost naših društvenih institucija. U našem svijetu ne postoje zločini, nema rata, nema politike, nema gladi, a bolesti gotovo da su nestale. Pripadnici naše Utopije nisu pohlepni, zavidni, nisu gnjevni niti lijeni, niti njima vladaju strasti.
— Ma, odite, molim vas! Svake noći pred mojom spavaonicom stvori se red, što mi je sve prilično nejasno, da ne kažem da me malo i zabrinjava. Nije da se žalim i protestiram, no u Zemlji Čistote to djeluje čudno.
* * *
Vodič pokuša prikriti smiješak.
— To je zbog toga jer ste vi posjetilac. Uz vaš specifični položaj ide i određeni romantični šarm. Gotovo nešto poput aure. No, u cjelini gledano, naši su građani mnogo umjereniji u svojim apetitima. Puritanizam, je, znate, također nedostatak. Držim da ste uživali u toku svoga dosadašnjeg boravka ovdje.
— Oh, da!
— Hrana?
— Izvanredna. Mora da sam dobio najmanje petnaestak kilograma.
Vodič obzirno kimnu glavom na posjetiočevu opasku i reče:
— Spoznat ćete, kada se naviknete na mnogo, da i umjerenost ima svojih dobrih strana i zadovoljstava. No, neću vam držati propovijedi. Jeste li uživali u vremenu, recite mi?
— Upravo savršena količina vjetra i kiše. Vaši inženjeri su pravi geniji.
— A kako vam se sviđaju naše škole i bolnice, naše prometnice i javne zgrade?

— U svim tim stvarima možete biti primjerom cijeloj galaksiji. A i privatne kuće su pravi modeli obuzdane darežljivosti prema sebi.
— Ovdje kod nas svatko nasumce odabire svoj dom.
— Naravno, i prije ovog posjeta vašem planetu znao sam da su vaši umjetnici i znanstvenici...
— Zapravo, cijelo naše stanovništvo — vodič mu upade u riječ.
— ... bez premca.
— I opet, iako sve to znate, odbijate da priznate da je ovo Utopija?
— Utopija? Nikada! — odvrati posjetilac nepopustljivo. — U svakoj ruži uvijek postoji crv. Radi se samo o tome da ga ja ovdje još nisam uspio pronaći, ali znam da postoji. Nepravda je nerazdvojni dio ljudske prirode.
— Kakva šteta i sramota! A ja sam se nadao da ćete prihvatiti naš prijedlog da postanete punopravan član naše zajednice.
— Punopravan član... — dahnu posjetilac, dok se njegovih sto četrdeset kilograma polako ljuljalo i sjelo na klupu u parku kojim su upravo šetali.
— Da. No, kako vidim...
— Pokažite mi papire.
— Ali, kao predstavnik Federacije?
— Odričem se Federacije i građanstva u njoj. Što moram potpisati?
— Ovdje. I ovdje. I ovdje. Odlično. — Pokupi i spremi papire u malu kožnu torbu.
— Čini mi se da će, s ovako popustljivom imigracionom politikom, Nova Katanga uskoro biti prilično prenaseljena.
— Upravo suprotno. Isključivost bi bila nepravedna, zar ne? A osim toga, u dugoročnom bi se razdoblju pokazala kao prilično neposlovan potez. Društvo uvijek može uzeti svježe krvi. Uz to, imamo stabilan i ujednačen porast pučanstva, a i sve ostale stvari uzete su u obzir.
— No, ovo bi zaista trebalo proslaviti.
— U tom slučaju, mogli bismo poći do stadiona, na jutarnju predstavu, zar ne? Posjeti, kao i sve ostalo u Utopiji, sasvim su besplatni. Rekli su mi da se radi o nekakvim predstavama od kojih se diže kosa na glavi, nešto poput rimskog Circusa.
Novi građanin podiže obrve u znak pitanja.
— U Utopiji.
— To je samo jedan zdravi ventil za našu malu agresivnost.

Uspeli su se mramornim stepenicama do Velikog Kruga.
— Hoćete li me pričekati nekoliko minuta u mojoj loži? Moram se pobrinuti za neke stvari.
* * *
Posjetilac otvori velika, teška, zlatom ukrašena vrata i uđe u ložu. Njegovo mjesto omogućavalo mu je izvanredan pogled na arenu. Svi stanovnici Utopije, na svojim mjestima iznad njegove lože i preko puta, prestadoše pričati i okrenuše se, kao jedan, prema njemu, gledajući ga. Novi građanin prepozna nekoliko žena koje je prošlih dana upoznao i mahnu im rukom. One mu odmahnuše. Jedna poljubi svoj šal od čiste proždrljivac-vune i baci ga prema njemu. Talasao se na toplom zraku ponad arene, padajući, i spustio se lagano na tlo. Začu se uzdržan aplauz.
Intenzitet rasvjete poče se smanjivati i na kraju osta nejasno, mutno svjetlo. Velika ulazna vrata na drugom kraju arene otvoriše se s bukom. Proždrljivci skačući nahrupiše s onim svojim čudnim sitnim kretnjama, neuobičajenim za životinje njihove mase. Okružili su arenu i došli ispod lože novog građanina, gdje, jezika potisnutog iza strašnih otrovnih očnjaka, počeše nježno cviljeti.
S gotovo nečujnim »klik«, loža se odvoji od svog postolja i odljulja se, slobodna, iznad arene. Zatim se lagano, poput lista na vjetru, spusti na tlo.
Publika je divlje klicala dok su proždrljivci, nalik na velike grivaste antilope, skočili preko ograde lože, i satrli novog građanina Utopije u komadiće. Još dok su gutali velike komade debelog tkiva, promatrač je mogao opaziti kako im se mijenja vuna, od boje sivosmeđeg nikla do sjaja, nečeg između svjetlucanja ulaštenog čelika i treperenja vlažne svile.

Frederik Pohl: Pajac

Punch

Preveo Zoran Milović

Momak je imao više od dva metra i dvadeset, i kada je zakoračio na Buffijevo stepenište popločano kamenom, jedan se kamen raspao u prašinu.
— Šteta — reče momak tužno. — Mnogo se ispričavam, čekajte.
Buffie je drage volje pričekao jer je odmah prepoznao posjetioce.
Momak zatreperi, nesta, i trenutak zatim ponovo je bio tu, sada dobrih četrdesetak centimetara niži. Zatrepta svojim ljubičastim očima.
— Tako se loše materijalizira — ispričavao se — ali namirit ću to. Mogu li? Da vidim. Da li biste željeli tajnu transmutacije? Lijek za jednostavne virusne bolesti? Popis od dvanaest dionica s izvanrednim povećanjem vrijednosti, zacrtanim u našem razvojnom programu za vaš planet, hoću reći, Zemlju?
Buffie reče da bi najradije uzeo popis dionica. Pri tom je čestitao sam sebi i strašno se borio da održi lice mirnim.
— Moje je ime Charlon Buffie — reče pružajući ruku. Stranac je radoznalo prihvati i prodrma kao da se rukuje sa sjenkom.
— Zovite me »Pajac«, molim vas — odgovori. — To mi nije pravo ime, ali bit će da je najtočnije jer nakon svih ovih projekcija moje pravo »ja« samo je neka vrst lutke. Imate li olovku? — I brzo i mehanički zapisa dvanaest imena za koja Buffie nikada nije čuo.
U krajnjoj liniji, to uopće nije važno. Buffie je znao: kada ti svemirci nešto daju, tada ti je to siguran novac u banci.
Pogledajte samo što su sve dali ljudskoj vrsti. Svemirske brodove brže od svjetlosti, izvore energije od do sada neradioaktivnih elemenata kao što su silikoni, oružja izvanredne snage i proces izrade

metala velike savitljivosti. Bratić tetke njegove žene, pukovnik, sada je negdje u svemiru, u izuzetno naoružanom svemirskom brodu sagrađenom prema njihovim planovima.
Buffie pomisli kako bi bilo najbolje da na brzinu skoči u kuću i što prije telefonira svom burzovnom mešetaru, no umjesto toga pozva Pajaca da razgleda voćnjak s jabukama.
Iskoristi najviše što možeš svaki trenutak, reče sebi. Svaki trenutak s nekim od ovih momaka vrijedi barem deset tisuća dolara.
— Uživao bih strašno u vašim jabukama — reče Pajac, no djelovao je razočarano. — Jesam li pogrešno rekao? Zar vi i vaši prijatelji niste planirali ovaj dan posvetiti sportu kao što mi je rekao senator Wenzel?
— Oh, naravno! Zacijelo. Dobri stari Walt vam je rekao o tome, zar ne? Da.
E, baš su bili takvi ti stranci: voljeli su gurati nos u poslove ljudi. Kada su došli na Zemlju rekli su da nam žele pomoći, a sve što traže zauzvrat jest do da im bude dopušteno proučavati naš način života. Zgodno je s njihove strane što su toliko zainteresirani, a zgodno je i s Waltove strane, pomisli Buffie, što je poslao stranca upravo k njemu.
— Idemo u lov na divlje patke, dolje, do Little Egga, nekoliko prijatelja i ja. Chuck — on je ovdje gradonačelnik, i Jer — Druga nacionalna banka, znate, i Otac...
— To je to! — zavikao je Pajac oduševljeno. — Da vas gledam kako pucate na divlje patke.
Izvadi Essovu zemljopisnu kartu, iscrtkanu uzdignutim linijama i zamoli Buffiea da pokaže na karti gdje se nalazi Little Egg.
— Ne mogu se dovoljno dobro fokusirati da ostanem u vozilu koje se giba — reče žmirkajući žalosno. — No, možemo se naći tamo. To jest, ako želite.
— Želim! Želim! Želim!
Buffie je bio gotovo neugodno precizan u pokazivanju mjesta. Pajacove su se usne pokretale tiho, mičući zlatne linije u polarne prostomo-vrenvenske koordinate, a nestao je baš u trenutku kad je stigao kamionet s ostalim lovcima.
Momci su bili vrlo impresionirani. Otac je jednom iz daljine vidio jednog stranca, kako crta klizače u Rockefellerovu centru, i to je bilo najbliže što im je bilo tko od njih došao.

— Kakva sreća!
— Buffie, jesi li od njih dobio superukosnice, ha, reci?
— Ili možda recept za novi blagi »Martini« s prahom?
— Ne Buffie, momci! On se, vjerojatno, pobrinuo za nešto stvarno dobro, kao, na primjer, za šest novih načina za... Oh, oprostite, Oče.
— Ali, ozbiljno, Buffie, ti su dečki nepredvidivo darežljivi. Pogledaj samo kako su sagradili onu branu u Egiptu! Da li ti je taj Pajac dao štogod?
Buffie se mudro smješkao, dok su se vozili, držeći čvrsto sačmaricu među nogama.
— Prokletstvo — reče blago — zaboravio sam ponijeti cigarete. Zaustavi za trenutak tamo kod Blue Jay Dinner restorana.
Automat za cigarete bio je izvan dosega pogleda s mjesta gdje su se parkirali, isto kao i telefon.
Suviše je loše, razmišljao je, što ću sve morati dijeliti s momcima, ali, u drugu ruku, ipak imam svoj popis dionica. Ima, svakako, dovoljno za sve.
Svaka nacija na Zemlji ima sada svoje svemirske brodove, pokretane silikonom, a cijele se flote bore širom Sunčeva sustava.
Uz pomoć bića sa zvijezda, američka je ekspedicija iskočila i za nas osvojila golema područja s naslagama radija na Kalistu; Venezuelci imaju planinu s dijamantima na Merkuru; Sovjeti posjeduju močvaru najčišćeg penicilina u blizini Venerina južnog pola.
Također su dobro prošli i pojedinci. Kartodrapac iz parka Steeplechase objasnio im je zašto avioni svojim zrakom podižu suknje ženama, a oni su mu dali savjet za dizajn pribadače bez opruge, što mu je donosilo milijun svaki mjesec. Biljeterka u Scali postala je kraljica kozmetike u Evropi samo zato što im je pokazala njihova mjesta u gledalištu. Dali su joj jednostavnu bezbolnu boju za oči i sada 99 posto milanskih žena ima svijetloplave oči, sve iz njezina salona.

A sve što su željeli bila je pomoć. Rekli su da su došli s vrlo udaljenog planeta i da su usamljeni i da nam žele pomoći da i mi načinimo skok u svemirske prostore. Bit ce zabavno, obećavali su, i pomoći će da nestane siromaštva i ratova među nacijama, a oni će imati društvo u međuzvjezdanom beskraju. Uljudno i gotovo

pokorno odavali su neprocjenjivo vrijedne tajne i čovječanstvo je, uz pljusak zlata, uskočilo u eru blagostanja.

* * *

Pajac je stigao prije i sada je, dok su oni stizali, proučavao slučaj burbona u njima.

— Oduševljen sam što sam vas upoznao Chuck, Jer Bud, Oče i, naravno, Buffie — reče Pajac. — Ljubazno je od vas što ste pristali da jedan stranac dođe na vašu zabavu. Žalim što mi je na raspolaganju samo jedanaest minuta da budem s vama.

Jedanaest minuta! Momci sumnjičavo i mrko pogledaše Buffiea.

Pajac nastavi svojim čeznutljivim glasom:

— Ako mi dopustite, ostavit ću vam nešto za uspomenu. Možda biste željeli znati da tri grama obične kuhinjske soli, izložena devet minuta radijaciji iz jednog od naših silikonskih reaktora, pouzdano otklanjaju bradavice.

Svi su črčkali i pisali planirajući u sebi zajedničko ortaštvo i korporaciju. Pajac pokaza prema zaljevu, gdje su se zajedno s valovima micale i neke sitne crne točkice. — Zar ono nisu divlje guske koje ste došli loviti i gađati?

— Točno — odgovori Buffie natmureno. — Čujte, znate o čemu sam razmišljao? Razmišljao sam... ta transmutacija koju ste mi ranije spomenuli... pitam se...

— Je li to oružje kojim ćete ubijati ptice? — Pajac je proučavao Očevu staru pušku sa srebrnim okovom. — Izuzetno ljupko — reče.

— Hoćete li pucati?

— Oh, ne sada — reče Buffie zgranut. — Ne možemo sada. Transmutacija...

— To je izuzetno fascinantno — reče čovjek sa zvijezda gledajući ih blagim ljubičastim očima i vraćajući pušku. — Pa, mogu vam reći, čini mi se, ono što vam nismo najavili. Iznenađenje. Uskoro ćemo biti predstavljeni uživo, to jest, ovdje u vašoj blizini.

— U blizini? — Buffie pogleda momke a ovi mu uzvratiše pogled; o ovome nije bilo ništa u novinama i to ih je toliko iznenadilo da su gotovo zaboravili da će Pajac uskoro otići.

Stranac žestoko zakima glavom, poput treperenja pokvarene fluorescentne svjetiljke, i reče:

— U blizini, zaista. Relativno blizu, doduše. Možda nekoliko stotina

milijuna kilometara odavde, ili tako nekako. Moje pravo tijelo, čija je ovo samo projekcija, sada se nalazi na jednom od naših međuzvjezdanih brodova koji se sada približavaju orbiti Plutona. Američka flota, zajedno s flotama Čilea, Novog Zelanda i Kostarike nalazi se tamo u blizini, gdje zajedno iskušavaju oružja sa silikonskim zrakama. Uskoro ćemo s njima uspostaviti kontakt, prvi put na fizički način. — Sjao je od zadovoljstva.
— Ali ostalo nam je još samo šest minuta — doda tužno.
— Ta tajna transmutacije, koju ste spomenuli... — poče Buffie, ponovo se pribravši.
— Molim vas —reče Pajac — zar ne mogu gledati vaš lov? To je jedna od stvari koje nas povezuju.
— Oh, zar i vi pucate? — upita Otac. Pajac skromno odgovori:
— Mi imamo samo male igre, ali volimo ih. Zar mi nećete pokazati vaš način?
Buffie ga mrko pogleda. Nije mogao prestati misliti kako je dvanaest dionica i lijek za bradavice premalo što su dobili od ljudi sa zvijezda, koji su inače davali bogatstva, oružja i otkrivali tajne međuzvjezdanih putovanja.
— Ne možemo vam sada pokazati — progunđa Buffie glasom koji je bio grublji no što je želio da bude. — Mi ne pucamo na ptice koje ne lete.
Pajac oduševljeno dahnu.
— Pa to je još jedna sličnost s nama! No sada se moram vratiti na brod zbog... hm. Zbog iznenađenja.
Poče drhtati poput plamena svijeće nestajući.
— Znate, ni mi ne pucamo na ptice koje ne lete — reče i nestade.

Želimir Sunara: Svađa na vikendu

Leteći tanjur nečujno se uzdigne iznad tla da bi odmah potom strelovito jurnuo u visine i nestao u bijelim oblacima. Stari Ki Zi nepomično je gledao u nebo u onom pravcu gdje su upravo nestali famozni Došljaci, dok mu se lagani vjetar poigravao dugom sijedom kosom.
Proći će još mnogo vremena, mislio je Stari Ki Zi, prije nego što i mi krenemo prema dalekim zvijezdama. Još mnogo, mnogo moramo učiti da bismo znali koliko i Došljaci, a onda ćemo, kao i oni, juriti između raznih svjetova, posjećivati ih i gledati njihove ljepote. Jer, mora da ima mnogo prekrasnih svjetova. I tada ćemo uživati sretni i zadovoljni što smo tako pametni i gledati svemir kako raste i živi kao neko živo biće.
Potom Stari Ki Zi krene puteljkom prema svojoj maloj kolibi koja se vidjela na samom rubu udaljena sela. Nije ni zapažao prekrasan dan, pun cvrkuta ptica i raznih mirisa, iako je bio zaljubljenik prirode. Jer, Stari Ki Zi je bio ponosan. Sada ništa nije bilo važno. Došljaci su ga ispitali, a to je bila čast koju je doživjelo samo nekoliko ljudi planeta Kinaruk. Ponos ga je obuzimao dok je uspravan koračao prema selu. Stari Ki Zi često je slušao priče o Došljacima koji se spuštaju u svojim nebeskim lađama, a dvaput je i sam vidio njihove lađe kako poput sitne točkice svjetlosti klize plavim nebom. Tako nešto su vidjeli svi Kinarukčani. Međutim, on će večeras, uz pucketanje vatre u mirisnoj kolibi, ispričati svojoj porodici sve što je doživio malo prije. Znao je da će mu svi zavidjeti, pogotovo što su Došljaci bili čudnog oblika, koji nikad nitko nije opisao ni u jednoj priči. Zbog toga postade još ponosniji.
* * *
— Slušaj, Git! — uzvikne Orm iz svog dubokog sjedala — mislim da naša svađa nema smisla. Vidjeli smo Kinaruk po tvojoj želji, a sada idemo na Zemlju po mojoj želji. I zašto bismo poslije toga

posjetili Gvonuju a ne Ailamad?
Git nije ništa odgovorila. Pokušala se opustiti u svom sjedalu i misliti na prekrasne pejzaže sa Gvonuje, koje je vidjela jedino u prospektima Galaktičkog turizma. Nikako nije mogla shvatiti zbog čega Orm želi vidjeti Ailamad, na kojem postoje već tehnološki razvijena civilizacija i uskoro će biti priključen Galaktičkom turizmu. Istina, Ailamad je lijep, inače ne bi bio u turističkom aranžmanu, ali sama pomisao da tamo prirodom upravlja razum nije joj se svidjela. Ona je htjela nešto divlje, egzotično. Tamo gdje su inteligentna bića još dio prirode. Nešto kao Kinaruk i Gvonuja.
Iznenada je trgne signal koji ih je upozorio da se približavaju Zemlji. A i na toj Zemlji, mislila je Git, nema bogzna što da se vidi.
— Onda — upita Orm — kamo ćemo nakon Zemlje?
— Na Gvonuju — odgovori prkosno Git.
Orm uzdahne i svojom tankom rukom pritisne dugme što je leteći tanjur ubacilo u Zemljinu putanju. Nije se više htio prepirati s Git, želio je da na miru pogleda ovaj neobični svijet. Tada još nije znao koliko je Git tvrdoglava.
Mali turistički leteći tanjur, tjeran antigravitacijskim motorom koji mu je omogućavao let bilo kojom brzinom i ubrzanjem a da se to nije osjećalo u kabini, lagano se spuštao kroz atmosferu dok je Orm pratio komande. Promatrali su planine i doline na udaljenom horizontu kad je Git, pogledavši radar, vrisnula:.
— Nešto nam se približava! Ide ravno na nas! PAZI! Orm naglo spusti leteći tanjur, a nešto glomazno prozviždi iznad njih i nestane u daljini.
— To je neka njihova letjelica — reče Orm. Znao je da sudar s njom ne bi ugrozio leteći tanjur, ali bi se zemaljska letjelica razbila i srušila i svi bi njeni putnici poginuli.
— Vjerojatno su nas vidjeli — nastavi Orm — ali nisu mogli brzo skrenuti jer su im letjelice još nesavršene. U prospektu piše da je to civilizacija koja je prerano otkrila neke stvari. Kao što si i sama vidjela, već jure nadzvučnim brzinama, a tek su na IV stupnju razvoja. Kinaruk je na III stupnju, a vidiš kolika je razlika, iako su sama bića potpuno identična. Međutim, ima još mnogo takvih bića u Galaksiji, ali sva se ona razvijaju normalno. Jedino ovdje postoji nešto neobjašnjivo. Ovi još nisu prešli ni pola puta do Konačnog

Kontakta, kada će biti uključeni u Galaktički turizam, a znaju više nego što bi trebalo. Zapravo, više nego što bi smjeli.
Git ga je slušala pažljivo jer nije čitala taj prospekt, a bilo joj je i zanimljivo. Međutim, na Ailamad ona ne ide i neka Orm ne pokušava na ovaj način da je natjera da promijeni mišljenje.
— Njihova znanost je toliko napredovala — i dalje je govorio Orm — da su čak otkrili Zvjezdanu formulu, ali je najviše koriste za pravljenje nuklearne bombe, što ni jednoj drugoj civilizaciji u Galaksiji nije palo na pamet.
— I kakva je prognoza o njihovoj budućnosti? — upita Git približivši se prozoru da bi što bolje vidjela grad iznad kojeg su upravo lebdjeli.
— To još nitko nije točno utvrdio — odgovori Orm i stane uz Git gledajući golemi grad koji se pružao pod njima. Git je mislila da je on, ipak, pokušava pridobiti za Ailamad. Podrugljivo se nasmiješila.
— Otkrili su mnoge sile — reče Orm pogledavši u zagonetni osmijeh svoje suputnice. — Kako ne znaju njima upravljati, mogli bi sami sebe uništiti jer na ovom planetu još ratuju, što je, uostalom, i normalno jer su na IV stupnju. Vidjela si kako žive na Kinaruku, a o svemiru znaju mnogo više nego Zemljani. Mi smo za Kinarukčane nešto normalno.
— Pa, zar nismo za sve? — začuđeno ga prekine Git.
— Trebalo bi da budemo za sve — odgovori Orm i vrati se komndama. — Ali, ovdje na Zemlji, većina ne prihvaća naše postojanje. Oni vjeruju da postoji život u svemiru, ali ne vjeruju da ih mi posjećujemo. Čak im je to smiješno. Možda je to zbog nesklada u razvoju nauke i mozga.
— Ali kako ne znaju za nas i za sve druge iz Galaktičkog turizma. Pa mnogi Zemljani morali su vidjeti bića koja su ih ispitivala.
Orm se nasmiješi i pokrene letjelicu prema horizontu na istoku ostavivši začuđene stanovnike grada koji su je opazili. Gledao je kako ispod promiču polja i šume vrlo slične onima na Kinaruku. Samo što su ovdje ponegdje prirodu unakažavala siva i smrdljiva smetlišta, jer Zemljani još nisu pronašli prikladna mjesta za industrijske otpatke. Još nisu znali da prava industrija ili nema otpadaka ili od njih pravi novu sirovinu.
— Zemljani, ako prežive, postat će vrlo pametna bića — reče Orm.

Bit će pametniji i od najstarije vrste u Galaksiji. Međutim, sada su u kritičnom stanju. I zbog toga nitko na Zemlji neće vjerovati čovjeku koji tvrdi da su ga ispitivali neki stranci iz svemira. Uostalom, ne zaboravi da su oni tek na IV stupnju razvoja, a već znaju kako se leti kroz svemir, ali mozak im nije u stanju shvatiti što sve razum može učiniti. Oni ne znaju da je razum i stvoren zato da poništava sve zakone prirode i da preživi unatoč njihovoj nemilosrdnosti. Razum treba da ostane vječan, čak i poslije smrti samog Univerzuma.
— Ali kako onda na Kinaruku prihvaćaju to da mi jurcamo svemirom kako hoćemo? — upita Git gledajući Sunce koje se vrlo brzo rušilo prema zapadu pošto je leteći tanjur i dalje jurio na istok.
— Oni na Kinaruku ne znaju ništa o svemirskim letovima. I upravo zato oni to prihvaćaju. Vidjeli su nas i znaju da je to moguće. Ali Zemljanima to nije jasno. Oni znaju samo za rakete na kemijska goriva, sve drugo im se čini fantastičnim. — Orm zastane, a zatim doda: — I na Zemlji je postojao narod koji se razvijao normalno. Međutim, ovi drugi bili su brojniji i istrijebili su ih. Zemljani taj narod zovu Maja.
Orm ušuti, a Git je gledala u Sunce koje je nestajalo iza horizonta. Vrlo brzo je uranjalo u daljinu zapalivši nebo vatrenim bojama. Git je pokušala misliti na taj narod koji joj je spomenuo Orm, narod koji ne bi doveo svoje postojanje u pitanje, ali zalazak Sunca koji je gledala odvede joj misli daleko na Gvonuju. Bilo je tamo mnogo ljepših stvari od ovog zalaska koji je sada već nestao, i leteći je tanjur jurio kroz noć. Git shvati da ona Gvonuju mora vidjeti.
— Hoćemo li još dugo biti ovdje? — upitala je.
— Još malo. Onda smo brzo na Ailamadu. Git osjeti kako joj navire bijes.
— Ali ja idem na Gvonuju.
— Ha, kako misliš da podijelimo letjelicu?
— Opet počinješ...
Leteći tanjur u tom trenutku preleti preko nekog sela na tamnoj strani Zemlje tako da je njegova crvena svjetlost bila vrlo upadljiva na noćnom nebu. Stanovnici sela, zbunjeni i ne shvaćajući ništa gledali su tu čudnu točku kako nestaje u noći. Ovo će sigurno biti u novinama, mislili su.
A gore u letjelici, dvoje svemiraca prepiralo se, nezainteresirano za

bilo što oko sebe.
— ... činilo mi se da si odustao da me odvedeš na Ailamad, ali sad vidim da ti nisi čovjek za mene.
— Ali, Git. Ja moram vidjeti Ailamad.
Git, ne rekavši ni riječi, priđe komandama i zaustavi stroj, koji ostane lebdjeti u blizini neke ceste.
— Ako je tako, onda se odmah vraćamo kući — rekla je odlučno.
Orm u ljutnji pogleda kroz prozor u crnu Zemljinu noć. Znao je da je ovo kraj njegove veze s Git. U početku je mislio da je ona prava i da će s njom osnovati porodicu. Ali, ona je bila zastarjeli tip žene, bez interesa za razvoj raznih civilizacija.
Iznenada, Orm se trgne iz razmišljanja. Radar je pokazivao neko vozilo na cesti ispod njih. Htio je iskoristiti bar još nešto od ovog, sada već propalog vikenda. Obasjao je vozilo jakim reflektorom i počeo se spuštati.
Automobil na cesti stajao je nepokretan, pošto se nalazio u polju djelovanja antigravitacijskog motora letećeg tanjura. Unutra je sjedio samo jedan čovjek, preplašen nasmrt, iako bez razloga jer ga je Orm htio samo ispitati.
Git je zbunjeno gledala što radi Orm, a onda je rekla:
— Ne zanima me više ništa ovdje. Ne želim više ni tebe da gledam.
Na te riječi Orm se trgne, ugasi reflektor i strelovito jurne u svemir, ravno na njihov planet.
* * *
Čovjek u automobilu zbunjeno je gledao u tamno nebo gdje je upravo nestao famozni objekt neshvatljivom brzinom. U tom trenutku proradi i motor automobila, ali čovjek je još neko vrijeme gledao u zvjezdano nebo. Potom lagano krene prema obližnjem gradu plašeći se da se ne bi vratila misteriozna letjelica, čije su ga sile zarobile na trenutak. Što li su samo htjeli?
Kada je došao u grad, krenuo je u policijsku stanicu. Nije znao kome drugom to da prijavi.
Dežurni policajac saslušao ga je strpljivo, ali se vidjelo da je potpuno nezainteresiran. Potom upita čovjeka:
— I NLO je odletio fantastičnom brzinom?
— Da — odgovori uzbuđeni čovjek.
— A tvrdite da su unutra bila neka bića, zar ne?

— Siguran sam u to. Vidio sam jednog kroz prozor metalne letjelice. Bio je nekako sitan i tanak s krupnim crnim očima.
— Pa, kako je preživio tako silno ubrzanje? Čovjek zbunjeno slegne ramenima.
— I samo su vas obasjali reflektorom — reče policajac — a potom su odjurili?
— Baš tako — potvrdi čovjek.
Policajac se osmjehne i uputi čovjeka prema izlazu govoreći da je najbolje da ide kući i dobro odspava, i neka oprosti što mu se ime neće pojaviti u novinama.
Čovjek ga je nezadovoljno poslušao.
* * *
Daleko u svemiru, Orm i Git su šutke sjedili u svojim sjedalima i mrzili jedno drugo. Nisu mislili ni na Zemlju ni na Kinaruk, a Ailamad i Gvonuja bile su samo riječi koje su pojačavale mržnju.

Brian W. Aldiss: Sve suze ovog svijeta

All the World's Tears

Prevela Nevenka Furjan

Kad bi bilo moguće skupiti sve suze koje su potekle tokom duge povijesti svijeta, ne bi se stvorilo samo ogromno jezero već i čitava povijest svijeta.
Ovakve misli pale su na um J. Smithlaou, psihodinamičaru, dok je stajao u 139. sektoru Ing Landa i promatrao kratku i tragičnu ljubav divljeg čovjeka i kćeri Charlesa Gunpata. Sakriven iza bukve Smithlao je vidio divljaka kako oprezno prelazi preko terase, a Gunpatova kći Ployploy stajala je pri dnu terase čekajući ga.
Bilo je to posljednjeg dana ljeta posljednje godine 44. stoljeća. Vjetrić je zašuštao Ploypioyinom haljinom noseći sa sobom lišće i lunjajući prekrasnim i pustim vrtom odnoseći latice sa zadnjih ljetnih ruža. Čelični vrtlar poslije će usisati latice koje su pale na stazu, travnjak i dvorište. Sada su stvarale male hrpice oko nogu divljaka dok je oprezno pružao ruku da bi dodirnuo Ployploy.
I tada je u njenim očima zablistala suza.
Sakriven i očaran, Smithlao, psihodinamičar, ugledao je suzu. Osim glupog robota koji ju je možda vidio, on je bio jedini koji je promatrao cijelu tu epizodu. Iako je bio prilično plitak i bešćutan po mjerilima drugih doba, u njemu je još bilo toliko ljudskog da je mogao osjetiti da se ovdje, na toj sivkastoj terasi, odigrava igra pogađanja koja je označila kraj svemu što je Čovjek bio.
Poslije suze je, naravno, došlo do eksplozije. Samo trenutak jedan je novi vjetar živio među zemaljskim vjetrovima.
Smithlao je sasvim slučajno šetao imanjem Charlesa Gunpata. Došao je u redovni posjet kao Gunpatov psihodinamičar, da bi kod starca izazvao napad mržnje. Dok se spuštao iz stratosfere, Smithlao se

iznenadio ugledavši na trenutak divljaka kako se približava Gunpatovu imanju.
Pod vozilom koje je usporavalo pružio se prekrasan pejzaž. Osiromašena polja stvarala su pravilne četverokute. Na mjestima je poneki stroj-robot brinuo o očuvanju funkcionalne slike prirode: i zrno graška rađalo je pod kibernetskim nadzorom, čak je i smjer zujanja pčela među prašnicima bio zabilježen na radarima. Svaka ptica imala je svoj broj i pozivni znak, a u svakoj koloni među pravim mravima stupali su i metalni koji su centru izdavali gdje su smještene tajne nastambe. Stari, ugodni svijet slučajnih okolnosti, iščezao je pod pritiskom gladi.
Nijedno živo biće nije živjelo bez kontrole. Nebrojeno stanovništvo iz prethodnih stoljeća iscrpilo je tlo, i jedino je najoštrija štednja zajedno s nasilnim podvrgavanjem disciplini proizvodila dovoljno hrane za postojeću rijetku populaciju. Milijarde su umrle od gladi — stotine koje su preživjele bile su na rubu gladovanja.
U sterilnoj urednosti pejzaža Gunpatovo imanje bolo je u oči. Protezalo se na pet rali i izgledalo poput otočića izobilja. Visoki brijestovi ograđivali su imanje naginjući se prema tratini pred kućom. Sama kuća, glavna u 139. sektoru, bila je izgrađena od masivnih kamenih blokova. Morala je biti čvrsta da bi mogla podnijeti težinu mehanizirane posluge koja je uz Gunpata i njegovu kćerku Ployploy stanovala u toj kući.
Baš kad se Smithlao spustio na visinu drveća, učinilo mu se da je vidio ljudski lik kako se s naporom kreće po imanju. Bilo je to nevjerojatno iz mnogih razloga. S obzirom da je veliko materijalno bogatstvo svijeta bilo podijeljeno medu relativno malim brojem ljudi, nitko nije bio toliko siromašan da bi bilo kuda morao ići pješice. Čovjekova rastuća mržnja prema Prirodi, potaknuta spoznajom da ga je ona izdala, takvu bi šetnju učinila mučnom — osim ako bi čovjek bio sulud, kao što je to bila Ployploy.
Otresavši njen lik iz misli, Smithlao je sletio na stjenovitu ravnicu. Bilo mu je drago što je sletio — dan je bio vjetrovit i gomila kumulusa kroz koje je sišao bila je puna zračnih džepova. Gunpatova kuća sa svojim slijepim prozorima, tornjevima, nepreglednim terasama, nepotrebnim ukrasima i ogromnom verandom spuštala se prema njemu poput načetoga svadbenog kolača.

Odjednom se nešto pomaklo. Tri robota s gusjenicama umjesto nogu približavala su mu se iz različitih pravaca, uperivši u njega atomsko oružje.
Nitko, razmišljao je Smithlao, ne bi mogao ovamo ući nepozvan. Gunpat nije bio prijateljski raspoložen, čak ni po neprijaznim mjerilima svog vremena.
— Recite tko ste — zanimalo je robota koji se nalazio na čelu. Bio je ružan, plosnat, pomalo sličeći na žabu krastaču.
— Zovem se J. Smithlao, psihodinamičar sam Charlesa Gunpata — odgovorio je Smithlao.
Kod svakog posjeta morao je proći kroz istu proceduru. Dok je govorio, otkrio je robotu svoje lice, a on je nešto gunđao sam za sebe, provjeravajući sliku i podatke koje je dobio i uspoređujući ih s onima u svojoj memoriji. Na kraju je rekao:
— Vi ste J. Smithlao, psihodinamičar Charlesa Gunpata. Što želite?
Proklinjući njegovu užasnu sporost, Smithlao mu je odgovorio:
— Imam dogovoreni sastanak sa Charlesom Gunpatom u deset sati.
— Pričekao je trenutak dok robot to probavi.
— Imate dogovoreni sastanak sa Charlesom Gunpatom u deset sati — konačno je stroj potvrdio. — Pođite za mnom.
Na svojim kotačićima robot se kretao iznenađujućom lakoćom, razgovarajući s drugom dvojicom robota i razuvjeravajući ih, mehanički im ponavljajući:
— Ovo je J. Smithlao, psihodinamičar Charlesa Gunpata. Ima dogovoreni sastanak sa Charlesom Gunpatom u deset sati — ako to slučajno sami nisu shvatili.
U međuvremenu, Smithlao je razgovarao sa svojom letjelicom. Dio kabine, zajedno s njim u njoj, otkopčao se i spu stio kotače na tlo pretvarajući se u pokretni automobil. Noseći u sebi Smithlaoa, slijedio je ostale robote.
Ekrani su se automatski podigli prekrivajući prozore, jer se Smithlao sada kretao prema drugim ljudima. Mogao je vidjeti i biti viđen samo preko teleekrana. Mržnja (zapravo: strah) što je čovjek osjećao prema svome bližnjemu, bila je tolika da nije mogao podnijeti da ga izravno gleda.
Jedan iza drugoga strojevi su se penjali terasama, ulazeći kroz velika vrata gdje ih je prekrila izmaglica sredstava za dezinfekciju,

prolazeći kroz čitav labirint hodnika da bi stigli do Charlesa Gunpata.
Gunpatovo mračno lice, koje se vidjelo na ekranu njegova jednosjeda, izražavalo je tek blago nezadovoljstvo zbog toga što vidi svog psihodinamičara. I inače je bio vrlo samodisciplinirani, što na poslovnim sastancima nije govorio u njegovu korist, jer je vladalo pravilo da se protivnici moraju zaplašiti veličanstvenim izljevima bijesa. Zbog toga je Smithlao bio pozivan da kod njega izazove napad bijesa uvijek kad bi iskrslo nešto loše u vezi s važnom točkom dnevnog reda.
Smithlaov jednosjed približio ga je slici njegovog pacijenta na metar udaljenosti, što je bilo mnogo bliže nego što je nalagala učtivost.
— Zakasnio sam — započeo je Smithlao neposredno — jer nisam mogao podnijeti pomisao da se dovučem u tvoje odvratno društvo ni minutu prije. Nadao sam se da će, ako budem dovoljno odugovlačio, neki sretan događaj maknuti taj glupi nos s tvog — kako da to nazovem — s tvog lica. Ali, na žalost, još je tu, s objema nozdrvama koje su poput štakorskih jazbina usječene u tvoju lubanju. Često sam se pitao da li se ti, Gunpate, ikad spotakneš s tim ogromnim stopalima o te rupe i padneš?
Pažljivo promatrajući lice svog pacijenta, Smithlao je ugledao gotovo neprimjetni tračak srdžbe. Bez sumnje, Gunpata je bilo teško razljutiti, no na sreću, Smithlao je bio stručnjak u svome poslu. Nastavio je s lukavim vrijeđanjem.
— Ali naravno, ti ni ne bi mogao pasti — nastavio je. — Ti si prepotištena neznalica da bi razaznao što je gore a što dolje. Čak i ne znaš koliko robota treba da bi ih bilo pet. I onda kad si ti bio na redu da ideš u glavni grad, u Centar za reprodukciju, nisi shvatio čak ni to da isključivo u toj prilici treba izaći iza zaštitnog ekrana. Mislio si da možeš voditi ljubav preko teleekrana. I kakav je bio rezultat? Kći poluidiot... kći poluidiot, Gunpate! Pomisli samo kako se tvoji protivnici iz Samopokretanja posprdno smješkaju na tvoj račun, stari moj. »Pametni Gunpat i njegova glupava kći« sigurno se sprdaju. »Ne može upravljati svojim genima«, bit će da govore.
Podrugljivo bockanje imalo je očekivani efekt. Slika Gunpatova lica pokazivala je da se crvenio od srdžbe.
— Sa Ployploy je sve u redu, samo je malo zaostala, i sam si to

rekao! — provalilo je iz njega.
Počeo je odgovarati na uvrede — bio je to dobar znak. Kći mu je oduvijek bila slaba točka na oklopu.
— Neznatno zaostala! — podrugljivo se smješkao Smithlao. — Kako daleko unazad se može udaljavati? Ona je nježna, čuješ li me, ti s dlakama u ušima? Ona želi ljubav! — Urlao je ironično se cerekajući. — Oh, to je bestidno, Gunny! Ona nije u stanju mrziti da bi sačuvala svoj život. Nije ništa bolja od nekog divljaka. Čak je i gora od divljaka, luda je!
— Nije luda — govorio je Gunpat, čvrsto pritiskajući obje strane svog ekrana. Sudeći po tome u kojem ga je opsegu bijes obuzeo, za desetak minuta bit će zreo za seansu.
— Nije luda? — upitno će psihodinamičar, podrugljivo ga bockajući.
— Ne, Ployploy nije luda, samo joj je Centar za razmnožavanje odbio dati pristanak da ima potomstvo, pa što onda? Imperijalna vlada nije joj dopustila da glasa, pa što onda? Ministarstvo ujedinjene trgovine ne dopušta joj da plaća potrošački porez, pa što onda? Udruženje za odgoj i obrazovanje ograničilo ju je na beta društvene aktivnosti, pa što onda? Ona je ovdje zatvorenik jer je genije, nije li tako? Ti si blesav, Gunpate, ako misliš da je ta djevojka samo usamljeno lunjalo. Sljedeće što ćeš mi reći bit će još i to da ona nema bijelo lice!
Gunpat je uspuhano odvratio, ne mogavši odmah doći do daha.
— Usuđuješ se to i spomenuti — konačno je iz njega izašlo. — Pa što ako joj lice i jest te boje?
— Postavljaš tako glupa pitanja, gotovo da i nije vrijedno gnjaviti se s tobom — blago mu je odvratio Smithlao. — Tvoj je najveći problem, Charlese Gunpate, što tvoja velika koščata glava nikako ne može upamtiti jednu jednostavnu povijesnu činjenicu. Ployploy je bjelkinja zato jer je prljavi mali otpadak. Naši drevni neprijatelji bili su bijeli. Zaposjeli su ovaj dio zemaljske kugle, Ing Land i You Rohp i držali ga u svojoj vlasti sve do 24. stoljeća, kad su se naši preci digli na Istoku i oduzeli im nekadašnje privilegije koje su i tako predugo uživali na naš račun. Naši preci poženili su se s preživjelima. Poslije nekoliko generacija bijela loza je oslabila, izgubila se, izbrisao joj se trag. Bjeloputo lice nije viđeno na Zemlji još od razdoblja prije užasnog Doba prenapučenosti, prije otprilike

15.000 godina. A onda, onda mali nazadni gospodin Gunpat stvara jedno bijelo bjelcato biće. Čuj, stari, što su ti to dali u Centru za reprodukciju, možda neku spiljsku ženu?
Gunpat je eksplodirao od bijesa, prijeteći šakom ekranu.
— Otpušten si, Smithlao — zarežao je. — Ovoga si puta otišao predaleko, čak i za prljavog pokvarenog psihodinamičara! Van! Nosi se i ne vraćaj se nikad više!
Nenadano je zaurlao svom auto-operateru da ga isključi. Sada je bio potpuno zreo da ga preuzmu Samopokretanje i njegovi bližnji.
Kad je slika Gunpatova gnjevna lica izblijedjela s ekrana, Smithlao je uzdahnuo i opustio se. Napad bijesa bio je izazvan. To je bilo najveće priznanje u njegovoj profesiji — da ga na kraju seanse pacijent otpusti. Gunpat će stoga biti skloniji da pozove baš njega slijedeći put. Pa ipak, Smithlao nije likovao. U njegovom pozivu bilo je potrebno pažljivo istraživanje čovjekove psihologije — morao je saznati koje su mu najosjetljivije točke. Ako je bio dovoljno uporan i vješto pogađao te točke, mogao je potaknuti pacijenta na akciju.
Ako nisu bili razljućeni, ljudi su često zapadali u letargiju i pretvarali se u otrcane krpe koje su strojevi nosili naokolo. Stari su ih nagoni napustili i odumrli.
Smithlao je ostao sjediti na mjestu, zamišljeno gledajući u prošlost i budućnost.
Iscrpljujući tlo, čovjek je iscrpio i sebe. Psiha i kužno tlo nisu mogli zajedno opstati — to je bilo jasno i logično.
Samo plime mržnje i ljutnje ostavljale su u čovjeku dovoljno poriva da sve to nastavi, jer bi inače bio tek mrtva ruka koja upravlja mehaniziranim svijetom.
I tako nam vrsta postepeno izumire! — razmišljao je Smithlao i pitao se da li još tkogod o tome razmišlja. Možda je Imperijalna vlada znala sve o tome, ali je bila bespomoćna da bilo što poduzme. Uostalom, što se još moglo poduzeti osim onoga što je već bilo učinjeno?
Smithlao je bio površan čovjek — to je bilo neizbježno u tako ograničenom kastinskom društvu, preslabom da se s time suoči. Pošto je otkrio taj užasavajući problem, nastojao ga je što prije zaboraviti, izbjeći njegov utjecaj i izmaći bilo kakvom osobnom sudjelovanju koje je iz toga moglo proizaći. Tiho požurujući svoj

automobil, okrenuo se i uputio kući.
Gunpat je već otišao, pa se Smithlao sam vraćao putem kojim je došao. Kotrljao se amo-tamo po jednosjedu, putujući između šutljivih visokih brijestova. Prije no što se jednosjed spojio s drugim dijelom letjelice, Smithlao je krajičkom oka opazio neku kretnju. Ployploy je stajala uz ugao kuće, a Smithlaovom pogledu napola ju je sakrivala veranda. Povodeći se za naglim porivom znatiželje, Smithlao izađe iz automobila. Svježi zrak koji je strujao naokolo, miris ruža, oblaka i zelenuo koje je bivalo sve tamnije što se jesen više približavala, sve to djelovalo je na Smithlaoa zastrašujuće, no želja za pustolovinom tjerala ga je dalje. Djevojka nije gledala u njegovom pravcu, zagledala se u barikadu od drveća koje ju je zaklanjalo od vanjskog svijeta.
Smithlao se približavao, a ona se povlačila uz rub kuće i dalje napeto gledajući preda se. Oprezno ju je slijedio, koristeći prirodan zaklon koji je pružala ta mala plantaža. Metalni vrtlar nastavio je nedaleko odatle šišati usku prugu trave uz put, ne primjećujući ga.
Ployploy je sada stajala uz stražnji dio kuće, gdje se maštovitost rokokoa drevne Italije miješala s kineskom umješnošću gradnje prekrasnih velikih vrata i krovova. Stupovi su se dizali i spuštali, stube su prolazile kroz okrugle svodove, sive i ažurne strehe spuštale su se gotovo do zemlje. Ali sve je djelovalo pomalo zapušteno; sjevernoamerička divlja penjačica koja je davala naslutiti da će njena divota tek doći kad bude u punom cvatu, pokušavala je srušiti mramorni kip; ružine latice ležale su na širokim stubištima poput sagova. Sve to bila je savršena pozadina Ployployinom bespomoćnom liku.
Na potpuno blijedom licu samo su joj usne bile nježno ružičaste. Kosa joj je bila crna poput ugljena, ravna, skupljena na potiljku padala je u repu sve do struka. Doista je izgledala kao da je luda, sjetnih očiju uperenih prema ogromnim brijestovima, s pogledom koji kao da će sprżiti sve što mu se nađe u vidokrugu. Bilo je neizbježno da i Smithlao pogleda u što je to tako neobično zanimljivo zurila Ployploy.
Divljak se upravo probijao kroz guštaru koja je okruživala debla brijestova.
Spustio se iznenadan pljusak, romoreći po žednom lišću ukrasnog

grmlja. Poput ljetnog pljuska trajao je samo čas — za vrijeme trenutačnog proloma oblaka Ployploy se nije ni pomakla sa svog mjesta, a divljak nije ni podigao pogled. A onda je sunce sinulo kroz oblake, stvarajući slap od sjena brijestova što su padale na kuću, a svaki cvjetak nosio je kišni dragulj.
Smithlao je razmišljao o onome o čemu je mislio i u Gunpatovoj sobi. Sada je tome dodao još i ovo: za Prirodu će biti vrlo lak posao da, kad jednom štetni ljudi budu nestali, ponovo započne stvaranje.
Napeto je iščekivao, znajući da će se sada pred njegovim očima odigrati djelić drame. Mršav, progonjen lik, jurio je sitnim koracima preko blistave livade trčeći sve brže i nestao je s vidika kroz jedan od lukova. Bio je to pogranični čuvar, koji se udaljavao bez namjere da podigne uzbunu.
Ali u hipu se vratio, a i četiri velika robota s njim. Jednog od njih Smithlao je prepoznao — bio je to stroj sličan žabi krastači, koji mu je prijetio pri dolasku. Pet različito oblikovanih prijetnji probijalo se odlučno kroz grmove ruža. Čelični vrtlar mrmljao je sam za sebe, ostavljajući šišanje trave, i pridružio se povorci koja se uputila prema divljaku.
— Nema sreće kao ni pas — rekao je Smithlao u sebi.
Izreka je imala smisla jer su svi psi proglašeni suvišnima i već odavno su istrijebljeni.
Divljak se sada već probio kroz guštaru i približio se rubu tratine. Otkinuo je grančicu punu lišća i utakao je u košulju, tako da mu je djelomično zaklanjala lice, a drugu graha zatakao je u hlače. Kako su mu se roboti sve više približavali, zaustavio se, a kad je podigao ruke iznad glave, u njima je držao treću granu.
Okružilo ga je šest robota.
Robot-žaba krastača zapucketao je, kao da se dvoumi što da poduzme.
— Reci tko si — naredio je.
— Ja sam ružin grm — odgovorio je divljak.
— Ružini grmovi imaju ruže. Ti nemaš ruža. Ti nisi ružin grm — rekla je čelična žaba krastača. Njegov najveći i najviši pištolj pojavio se u visini divljakova želuca.
— Moje ruže su već uvele — rekao je divljak. — Ali još imam lišće. Pitaj vrtlara što je to lišće ako ne znaš.

— Ova stvar je stvar s lišćem — odmah je dubokim glasom objasnio vrtlar.
— Ja znam što je lišće. Ne moram to pitati vrtlara. Lišće daje zelen izgled drveću i biljkama — rekla je žaba krastača.
— Ova stvar je stvar s lišćem — ponovio je vrtlar, dodajući kako bi sve bilo jasnije. — Lišće mu daje zeleni izgled.
— Znam što su stvari s lišćem — rekla je žaba krastača.
— Ne moram to tebe pitati, vrtlaru.
Činilo se kao da će između dvaju robota izbiti zanimljiva, iako ograničena svađa, ali u tom trenutku progovorio je treći stroj.
— Ovaj ružin grm može govoriti — rekao je.
— Ružini grmovi ne mogu govoriti — odmah je odgovorila žaba krastača. Pošto je izvalio taj biser, robot je ušutio, vjerojatno razmišljajući o tome kako je život čudan, a zatim je polako rekao: — Dakle, ili ovaj ružin grm nije ružin grm, ili ovaj ružin grm nije govorio.
— Ova stvar je stvar s lišćem — ponovo je započeo vrtlar.
— Ali to nije ružin grm. Ružin grm ima izdanke. Ova stvar nema izdanke. Ovo je vrsta sjevernoameričke zrnate johe.
Ovo specijalizirano znanje očito je prelazilo granice rječnika robota sličnog žabi krastači. Uslijedila je napeta tišina.
— Ja sam zrnata joha — rekao je divljak, još uvijek u istoj pozi. — Ja ne mogu govoriti.
Na te riječi svi su roboti počeli govoriti u isti glas, užurbano se i teško krećući oko njega da bi ga bolje promotrili, sudarajući se nespretno. Na kraju je glas žabe krastače nadjačao taj metalni žagor.
— Štogod ta stvar s lišćem bila, moramo je posaditi Moramo je ubiti — rekao je.
— Ti ga ne možeš posaditi. To je posao za vrtlare — rekao je vrtlar. Zavrtio je svoje škare, složio kosu i navalio na robota žabu krastaču. Nespretno oružje nije bilo dovoljno efikasno da probije oklop robota-žabe, koji je ipak shvatio da se u istrazi nisu makli s mrtve točke.
— Povući ćemo se i pitati Charlesa Gunpata što da radimo — rekao je. — Pođite za mnom.
— Charles Gunpat ima sastanak — rekao je robot izviđač. — Charlesa Gunpata ne smije se smetati za vrijeme sastanka. Dakle, ne smijemo smetati Charlesu Gunpatu.

— To znači da moramo pričekati Charlesa Gunpata — nije se dao smesti glavni robot. Krenuo je prema mjestu gdje je stajao Smithlao. I ostali su se popeli stepenicama i nestali u kući.
Smithlao se divio divljakovoj hladnokrvnosti. Bilo je čudo što je još bio živ. Da je pokušao bježati, bio bi ubijen istog časa, jer su roboti bili naučeni da se snađu u takvoj situaciji. Ni njegove maštovite doskočice ne bi ga spasile da je bio suočen samo s jednim robotom, jer je robot jednoznačan stvor. Ipak, u društvu ih muči isti problem kao ponekad i ljude na različitim skupovima — skloni su hvalisanju svojom logičnošću, što je često nauštrb onog o čemu se raspravlja. Logika! U tome je bio problem. Roboti su se ravnali jedino po njoj. Čovjek je posjedovao i logiku i inteligenciju — snalazio se bolje od svojih robota. Usprkos tome gubio je bitku s Prirodom. A Priroda se, kao i roboti, služila samo logikom. Bio je to paradoks protiv kojeg čovjek nije mogao ništa.
Istog časa kad je kolona robota nestala u kući, divljak je pretrčao tratinu i popeo se prvim nizom stuba koje su vodile prema nepomičnom liku djevojke. Smithlao se privukao do brijesta da bi im bio bliže — osjećao se nastrano promatrajući ih bez ekrana između sebe i njih, ali nije se mogao tome oduprijeti. Divljak se sada približavao Ployploy krećući se polako preko terase, kao da je hipnotiziran.
— Bio si vrlo maštovit — rekla mu je.
Na bijelom licu isticali su se ružičasti obrazi.
— Već punu godinu dana sam maštovit samo da bih mogao doći do tebe — odvratio joj je.
I sad, kad ga je ta maštovitost dovela k njoj, napustila ga je i ostavila da bespomoćno pred njom stoji. Bio je vitak, mlad i snažan čovjek, u iznošenom odijelu, zarastao u bradu.
— Kako si me pronašao? — pitala je Ployploy.
Njen glas, kao i divljakov, jedva je dopirao do Smithlaoa. Na njenom licu treperio je uznemiren izraz, nestalan poput jeseni.
— To je bila neka vrsta instinkta — kao da sam čuo da me zoveš — rekao je divljak. — I tako je sve što može biti pogrešno i loše u ovom svijetu već pogrešno i loše... Možda si ti jedina žena na svijetu koja voli, a ja sam možda jedini čovjek koji može odgovoriti na tvoju ljubav. I evo me, sad sam tu. To je prirodno — nisam to mogao

spriječiti.
— Oduvijek sam sanjarila o tome da će netko doći — rekla je. — I već tjednima sam osjećala... znala da dolaziš. Oh, mili moj...
— Moramo biti brzi, draga — rekao je. — Jednom sam radio s robotima... možda si primijetila da ih poznajem. Kad odemo odavde, mojim robot-avionom, odletjet ćemo daleko, bilo kuda, na neki otok možda, gdje sve nije tako... beznadno. Ali moramo otići prije no što se vrate roboti tvog oca.
Koraknuo je prema Ployploy. Podigla je ruku.
— Čekaj! — zaklinjala ga je. — Nije sve tako jednostavno. Moraš nešto znati... Ovaj... Centar za reprodukciju odbio je da mi da pravo da imam potomstvo. Ne bi me smio dodirivati.
— Mrzim Centar za reprodukciju! — uzviknuo je divljak. — Mrzim sve što je u bilo kakvoj vezi sa sadašnjom vlašću. Ništa što su oni učinili više nas se ne tiče.
Ployploy je stisnula šake iza leđa. Boje je nestalo iz njenih obraza. Jak nanos mrtvih ružinih latica zašuštao joj je haljinom, kao da joj se ruga.
— To je tako beznadno — rekla je. — Ne razumiješ.
Njegovo divljaštvo bilo je ukroćeno.
— Odbacio sam sve da bih došao k tebi. Želim te samo uzeti u naručje.
— Da li je to sve, zaista sve na svijetu što želiš? — upitala je.
— Kunem ti se da je tako — jednostavno je rekao.
— Onda dođi bliže i dodirni me — rekla je Ployploy.
U tom je času Smithlao vidio suzu koja je svjetlucala u njenom oku. Ruka koju je divljak ispružio podigla se do njenog obraza. Stajala je neustrašivo na sivoj terasi, visoko uzdignute glave. Njegova ruka je s ljubavlju pogladila njeno lice. Eksplozija je uslijedila gotovo istog trena.
Gotovo istog trena. Izdajničkim živcima Ployployine epiderme bio je potreban tek djelić sekunde da analizira dodir i sazna da dolazi od drugog ljudskog bića, pa da prenese to otkriće u živčani centar gdje je smješten blok, koji joj je usađen u Centru za reprodukciju kao i svim drugim reprodukcijskim otpadnicima. Programiran je da se čuva takvih slučajnosti i da istog časa stupa u akciju, kao što je i učinio. Svaka stanica Ployployina tijela izručila je svu svoju energiju

u jednom iscrpljujućem dahu, koji je bio toliko uspješan da je i divljak bio ubijen detonacijom.
Da, razmišljao je Smithlao, mora se priznati da je to bilo dolično i vješto. A nadasve i logično. U svijetu koji je bio na rubu smrti što je prijetila od gladovanja, kako se drukčije moglo spriječiti nepoželjne da se razmnožavaju? Logika nasuprot logici, ljudska patnja nasuprot Prirodne — to je uzrokovalo sve suze ovog svijeta.
Krenuo je natrag prema jednosjedu, preko plantaže okupane kišom, nestrpljiv da ode prije no što se roboti vrate. Razmrskana tijela na terasi bila su nepokretna, već napola prekrivena lišćem i laticama. Vjetar je zavijao u granama drveća poput pobjedničkog mora.
Divljak nije znao za neurološki okidač — samo nekoliko ljudi je to znalo, a među njima su bili psihodinamičari i Savjet Centra za reprodukciju — i naravno, odbačeni sami.
Da, Ployploy je znala što će se dogoditi. Svjesno je izabrala takvu smrt.
— Oduvijek sam tvrdio da je luda! — govorio je Smithlao sam sebi.
Smijuljio se penjući se u svoj jednosjed, odmahujući glavom pri pomisli na to kakvu je glupost učinila.
Bio je to izvanredan razlog da Charlesa Gunpata kad ga pozove slijedeći put, jer mu je potreban izljev bijesa, sa zadovoljstvom razljuti.

Brian W. Aldiss: Stoljetna pjesma

Old Hundredth

Prevela Nevenka Furjan

Prašnjava cesta penjala se kroz drveće, visoko i uspravno. Dužinu joj je sticao muzički stup koji se nalazio na pješčanom rubu. Iz daljine je stup izgledao tek kao nejasni obris u zraku. Kako su mu se osjećanja stvorenja približavala, njihove bi ga psihe pokrenule i, crpeći njihovu životnu snagu, mogao se ne samo vidjeti već i čuti. U njihovoj prisutnosti taj je zvuk procvjetao u ugodnu glazbu, čas instrumentalnu, čas vokalnu.
Čitavo to područje bilo je poznato pod imenom Glinomon, a nitko tu više nije živio, čak ni čudni pustinjak Nečisti. Bilo je prepušteno travi i teretu vremena, a sada je tek nekoliko divljih koza pokretalo muzički stup, ili bi poneka voluharica u trku iz njega izmamila koju notu.
Kad je stara Dandi Lashadusa dojahala tim prašnjavim putem na svojoj kobili, stup je započeo intonirati. Izgledao je poput indigoplavog obrisa u zraku, jedva vidljiv, a predstavljao je okovani primjerak glazbe zatvorene u sustav baš tog područja u prostoru. Bio je također transupstancionalno-prostorno spremište, vječno počivalište stvorenja koja se dematerijaliziraju u muziku.
Baluhiterijanska kobila zanjišti i spustivši glavu ponjuši prašnjavu cestu.
— Polako, Lass — reče Dandi svojoj kobili, osjećajući rastuću snagu akorda dok im se približavala. Dugi joj se nos trzao od zadovoljstva kao da melodiju osjeća duž njušnih živaca.
Baluhiterij je poslušno usporila, pasući paprat uz put, ali ipak jednim okom promatrajući modroljubičasti stup. Sviđalo joj se kad su stvari postojale ili nisu postojale — ove polovične pojave uznemiravale su

je, iako nisu mogle umanjiti njen golemi tek.
Dandi se spustila niz ljestve na tlo, radosna što pod nogama osjeća nekadašnju prašinu. Stresla je grivom i protegnula se slušajući glazbu.
Glasno je govorila svome mudrom savjetniku koji je bio na drugoj strani svijeta, ali on je nije slušao. Njegov se um približio njenim mislima i progunđao je neki tmurni komentar koji je zamračio ono što je nastojao razjasniti.
»... nepotrebno je nijekati da je gotovo nemoguće poboljšati nešto, kako god manjkavo to bilo, što iza sebe ima toliko tradicije. Izvori tvojih komadićaka metrike zaista su usađeni u tako strašnu starinu da mi moramo... «
— Pst, Mentore, izađi iz svoje crne kutije i zaboravi na čas svoju mržnju prema mojoj »metrici« — rekla je Dandi Lashadusa, usijecajući svoje misli u njegove. — Poslušaj malo metrike koju sam ovdje pronašla, pogledaj gdje sam to stigla, za trenutak prekini svađu.
Pogledom je kružila naokolo, pozorno gledajući žuto-smeđe stijene, smeđu liniju ceste, daleke crno-bijele divote drvenoga grada Oldoraja, čineći to zbog njega, starog i mrzovoljnog momka. Njen mentor bio je slijep, nikad nije napustio svoju samicu u Peterbroeu osim da bi prošetao pjeskovitim dvorištem, a fizički nije izašao iz zelenog stupa katedrale već više od stoljeća. Svojstveno ženi, mislila je da mu je potrebna promjena. Jadnik, kako je samo nesuvislo govorio! Još i sad mu je polazilo za rukom da se na nju ne obazire i da joj protuslovi.
»... jer razmisli, draga Lashadusa, nitko ne može biti otac toga. Nitko to nije izdjelao ni mislio, te su se riječi jednostavno složile zajedno. Čak ni stare ljudske nacije nisu to mogle posjedovati. Nitko od njih nije znao tko je to iskomponirao. Tu poneki element iz španjolske pavane, tamo utjecaj note iz francuskih psalama, dodir engleske božične pjesme, tek kasnih njemačkih korala. A greške tvojih metričkih pokušaja osuđenih na propast... «
— Onda ostani u svojoj crnoj kutiji, kad ne želiš ništa vidjeti ni čuti — rekla je Dandi.
Nije mogla prodrijeti u njegov um, mentorova povlastica bila je da stanuje u njenom umu i u mozgovima još nekolicine stvorova

raštrkanih po cijeloj Zemlji. Samo su savjetnici posjedovali snagu da prebivaju u tuđim umovima — a ponekad su, u prilikama poput ove, previše dodijavali i nikako nisu htjeli iz njega izaći. Već više od sedamdeset godina Dandin mentor uvjeravao ju je da treba umrijeti uz naricaljku po njegovu izboru (i koju on sastavi). Neka umre, da, neka se transupstancira u prostoru tisuću puta! Nije se s njom svađao zbog njene odluke, već zbog njena ukusa koji je smatrao odvratnim.
Ostavljajući Lass da mirno pase, Dandi je odšetala od muzičkog stupa prema brežuljku. Hranjen psihom njene kobile stup je i dalje svirao. Muzika mu je bila jednostavna, sa istaknutom tonskom dionicom koja se ponavljala, sugerirajući pesimizam. Dandi, koja je bila dobar poznavalac muzikostupologije, ta muzika davala je i druge podatke. Mogla je reći kad je njen tvorac umro, koje godine, kao i kakvo je stvorenje bio, govoreći općenito.
Penjući se brežuljkom, Dandi je promatrala okolinu. Na jugu, uz cestu, prostirali su se niski brežuljci, ljubičasti u sumraku. Tamo je bio i njen dom. Konačno se vraćala, poslije pola stoljeća dugog lutanja po gotovo cijeloj zemaljskoj kugli.
Osim divlje ljepote grada Oldoraja na zapadu, prepoznala je još samo jedno važno mjesto — Spiralnog. Izgledao je poput duge koja visi nekoliko kilometara iznad zemlje — već i pri samom pogledu na to osjetila je odjednom da mora doći bliže.
Prije no što će pozvati Lass, Dandi je još jednom osluhnula zvukove muzičkog stupa da bi se uvjerila kako ih je sačuvala u glavi. Samo, bilo je šteta što ih njen ludi mudri starac neće slušati. Još je osjećala kako njegova zlovolja pluta poput taloga u njenim mislima.
— Slušaš li me sada, Mentore?
— Eh? Zanimljivo je da se u davnoj 1556. godini po starom predspiralnom kalendaru može otkriti tvoja melodija sakrivena u Knoxovom Angloženevskom psaltiru gdje se isprepleće s temom iz trećeg psalma...
— Stara dosadna ribo! Probudi se! Kako možeš kritizirati način na koji namjeravam umrijeti, kada sam živiš na tako bijedan način?
Ovaj put čuo je njene riječi. Činilo se da je tako blizu, kao da mrzovolja koja mu je štipala vršak nosa škaklja i njen nos.
— Što sada radiš, Dandi? — ispitivao ju je.
— Da si slušao, znao bi. Nalazim se na posljednjoj Ghinomonovoj

ravnici prije Crotherie i doma.
Ponovo je pogledom prešla po krajoliku i on ga je upio, gotovo pohlepno popio. Mnogi su mentori oslijepili u ranoj mladosti, zatvoreni u svoje podvodne spilje, pa su njihove najuspješnije vizije bile vođene očima njihovih štićenika.
Njegov pogled na ono što je ona vidjela obogaćivao je njen. On je dobro znao povijest, mit koji je stajao iza ove napuštene zemlje. Mogao je taj stari umorni krajolik pretvoriti u svečani prizor, što ju je očaravalo i iznenađivalo. Vrludao je naprijed — natrag, nabacujući joj slike — Judejce, Lombarde, glasnike nekadašnje Evrope, Grite, Risorgimento, Spiralnike — i lozinke, nošnje, običaje, kurtizane, što je sve projurilo glavom Dandi Lashadusa. Ah, mislila je, diveći mu se, tko bi mogao doista živjeti bez tih svećeničkih, odvratnih, učenih, nepouzdanih mentora?
— Nepouzdanih? — zapitao ju je, ubacujući se u njezine misli. — Živim tisuću godina, sve to vrijeme udaljen od svijeta, jedem ovdje sa svojom braćom zgnječenu ribu, učim povijest, proučavam međusobne odnose, spavam na golom kamenu, ja, skromno biće, biće među tisućama drugih, jedan od bezbroj mentora; a tvoja mjerila za prosuđivanje su tako neproduhovljena, da za me ne nalaziš nikakav jači naziv od »nepouzdanog«? Fuj, Lashadusa, ne usuđuj se uznemiravati me slijedećih pedeset godina!
Riječi su odzvanjale i pištale u njenoj glavi baš kao da ih je i sama izgovorila. Osjećala je kako njegov drzak govor poput sablasti prodire u nju i glasno ga je pozvala, napola u ljutnji, a napola u smijehu:
— Do tada ću već umrijeti!
Ponovo joj se zarezao u mozak, jedva dočekavši da joj odgovori:
— I još nešto u vezi s tvojim nezaljubljenim labuđim pjevom, tvojim posljednjim djelom prije smrti — u Ženevskom psaltiru iz 1551. godine bila je to muzička pratnja 134. psalmu.
A onda je nestao.
— Ma što onda! — rekla je Dandi i zazviždala Lassi.
Ogromno stvorenje slično nosorogu, visoko pet i po metara, poslušno je dokasalo. Muzički stup utihnuo je kad se kobila od njega udaljila — zvuk je bivao sve tiši, pretvarao se u šapat, nestao — ostao je samo purpurni bešumni trag u praznom zraku. Lass se približila

Dandi i, spustivši svoju veliku oligocenu glavu, gurkala njuškom gospodaričinu ruku. Dandi se ljestvama popela na hrbat te visoravni, na Lassina leđa.
Zadovoljno su krenule prema Spiralnome, uljuljane jednostavnim i zamršenim osjećajem da žive.
Noć se spuštala polako, poput snijega. Sakriveno iza pramičaka magle sunce se spremalo na zapad. Venera je bila visoko, viteški polumjesec četiri puta veći od Mjeseca prije no što se on, vrteći se sve dalje i dalje od Zemlje, oslobodio roditeljskog stiska da bi plesao oko Sunca, drugog Merkura. Još u to doba Venera je silom gravitacije bila privučena u Zemljinu obritu pa su dva svijeta blizanca kružila jedan oko drugoga istovremeno kružeći oko Sunca. Pečat tog značajnog događaja još se vidio posvuda, sa znamenjem koje je bilo drugdje osim u polumjesecu na nebu. Venera je bacila čudne čari na srce čovjeka i opsesiju za premještanjem u njegove gene. Čak i kad joj je stratosfera postala takva da se u njoj moglo disati, iako s naporom, bio je to još i tada strani svijet — suprotno logici njene su prilike i mogućnosti bile samo njene. Oblikovala je čovjeka, baš kao što je Zemlja oblikovala nju.
Na Veneri ljudi su sami sebe ponovo rađali.
A nastajali su i takozvani Nečisti. Stvarali su nove biljke, novo voće, nova bića — originale i duplikate bića koja na Zemlji nisu viđena već čitavu vječnost. Dandin baluhiterij potjecao je iz jedne takve loze poznatih stranaca. A i Dandi.
Ogromni stvor došao je toliko blizu Spiralnome koliko je to namjeravao. Ponovo je počeo pasti čičak, gurajući njušku kroz rosom okupanu paučinu i maglu koja je polegla po tlu.
— Kao i ti, i ja sam vegetarijanka — rekla je Dandi spuštajući se na zemlju. Gaj patuljastih voćaka rastao je nedaleko odatle — dohvatila je grane, privukla ih ustima i brstila prije no što se okrenula da promotri Spiralni. Već od same njegove blizine kralješnicom su joj prolazili trnci. Strahopoštovanje, gnušanje i ljubav činili su zajedno djelomično ugodan osjećaj.
Spiralni nije bio prekrasan. Istina, boje su mu se mijenjale kako se mijenjalo svjetlo, no bile su nekako riblje hladne jer su dolazile iz drugog svemira. Iako su reagirale na svitanje i sumrak, Zemlja nije imala neku jaču snagu nad njima Te boje bole su oči. Možda su bile

takve jer su predstavljale posljednje znakove materijalnog čovjeka. Čak se i Lass nemirno kretala uz taj nejasan obris čije su gornje granice nestajale u sve gušćoj tmini.
— Ne boj se — reče Dandi. — I za ovo postoji objašnjenje, stara moja — žalosno je dodala. — Za sve postoji objašnjenje, ako ga možemo pronaći.
Spiralni je bio poput nekog smrznutog odraza mnogih ličnosti. Svuda po starom planetu bile su građevine koje su ulijevale strahopoštovanje onima koje su ostavljali iza sebe. One su bile bit čovjeka. Bile su čovjek — sve što je od njega ostalo.
Kad je prvi kamen, prva školjka bila uobličena u oružje, rad je oblikovao čovjeka. Kako je modelirao i komplicirao svoje oružje i ono je modeliralo i kompliciralo njega. Postao je prva znanstvena životinja. I na kraju, preko teorije informacije i ogromnih kompjutera, saznao je mnogo o svim svojim dijelovima. Stvorio je Zakone integracije, koji otkrivaju da su sva bića dijelovi cjeline i pokazuju im koje je njihova uloga u njoj. Postoji samo jedna cjelina, a to je svemir, stvoritelj i tvorevina. Prvi put postalo je moguće umnožiti taj uzorak na umjetan način: bili su izrađeni transupstacionalno-prostorni aparati.
Cijelo čovječanstvo ostavilo je svoje neobične hobije na Zemlji i Veneri i bacilo se na izradu tog uzorka. Njihove cjelokupne ličnosti ujedinile su se sa sastavom samog svemira. Kroz znanost su pronašli besmrtnost.
Bio je to jednosmjeran put.
Nisu se vraćali. Svaki Spiralni nosio je u sebi tisuće ili čak milijune ljudi. Bili su u njemu, ni mrtvi ni živi. Da li su klicali od veselja ili plakali u svojoj transupstancionalnosti, nitko od onih koji su ostali nije to mogao reći. Moglo se samo reći: čovjek je nestao, i velika praznina obavila je Zemlju.
— Misli su ti teške, Dandi Lashaudusa. Kreni kući.
Mentor se vratio u njen um. Naslutila je kako se kreće u krug u svojoj ćeliji od koralja.
— Moram misliti o čovjeku — rekla je.
— Tvoje misli ništa ne znače, ništa ne čine.
— Čovjek nas je stvorio — želim ga u miru proučiti.
— On je samo usmjerio tok života koji je oduvijek i potpuno bio

izvan njegove kontrole. Zaboravi ga. Popni se na svoju kobilu i odjaši kući.
— Savjetniče...
— Kući, ženo. Mrzovolja ti ne priliči. Ne želim čuti ništa više o tvom labuđem pjevu, jer sam o tome rekao svoju zadnju riječ. Nađi svoju vlastitu temu, a ne čovjekovu. Rekao sam ti to već tisuću puta i opet ti to ponavljam.
— Nisam namjeravala spominjati svoju muziku. Samo sam ti htjela reći da...
— Što to? — svadljivo je upitao.
Osjećala je kako mu se snažni rep trese, uzburkavši mirnu vodu u njegovoj ćeliji.
— Ne znam...
— Kreni onda kući.
— Usamljena sam.
Izbacio je sliku jednog od svojih štićenika prije no što ju je ostavio. Dandi ga je već prije vidjela u sličnim letimičnim slikama, kao kroz san. Bio je to ogroman stvor sličan krtici, koji je još rovao podzemljem kao i prije dvadeset godina. Povremeno bi puzao kroz prostrane spilje; jednom je plivao u podzemnom jezeru, no većinu vremena provodio je rujući stijene. Dandi nije razumjela što ga potiče na takav život, iako mu se savjetnik obraćao kao »geologu«. Bez sumnje je i krtica nju, ako se povremeno i udostojala da baci pogled na Dandi i njenu muzikostupologiju, smatrala isto tako čudnom. No bar je mentorova poenta bila jasna — usamljenost je bila psihološki fenomen, a ne statistički.
A milijuni ličnosti svjetlucali su gotovo pred njenim očima!
Popela se na svoju veliku baluhiterijansku kobilu i uputila se kući. Vrijeme i stari spomenici još su je više rastuživali.
Spuštao se sumrak, samo je pruga boje starog zlata svjetlucala na nebu uz svijetlu Veneru i zvijezde posute purpurom. Prekrasna noć da se u njoj živi, naročito kad se približava posljednji odlazak na počinak.
Odlučila je, bez obzira na sve što joj je mentor savjetovao, da se pretvori u stari muzički komad proizašao iz jedne melodije Souter Liedekens napisane 1540. godine, veličanstvenog izvora nizozemske narodne muzike. Dandi Lashadusa trenutak se smješkala gotovo isto

tako učeno kao i njen mentor. Šesnaesto stoljeće Starog doba, sa smrću korala i rođenjem violine, najviše ju je zanimalo. Ah, to bogatstvo činjenica, u tome se sastojala čovjekova kratka povijest! Čisto zadovoljstvo! A onda se sjetila sebe.
Napokon, bila je tek megatherium, ljenčina velika poput slona. Njena vrsta izumrla je prije više milijuna godina, a onda je čovjek rekonstruirao nekoliko primjeraka u eksperimentima na Veneri. Promjene u izgledu prstiju i povećan mozak nisu je osposobile da razmišlja na ljudskoj razini.
Rano slijedećeg jutra stigli su na ruševine grada Crotherie, gdje je Dandi nekoć živjela. Kad su se Lass i njena gospodarica popele uz posljednji uspon i prošle kroz nadsvođeni prolaz, oko njih su se počele gurati koze, neke ne veće od ježa, a neke gotovo velike kao vodeni konj. Kakvo je ludilo natjeralo čovjeka da u svojim posljednjim trenucima stvori tolike varijacije jedne te iste neistaknute kozolike teme?
Bilo je lijepo biti ponovo kod kuće, probijati se stazama koje su bile obrubljene paprati, kroz palme i hrastove. Gotovo čitav grad bio je tamnozelen i zaštićen od sunca, zastrt vijencima španjolske mahovine. Tu i tamo bile su razbacane kuće — Spilje, jame, velike hrpe kamenja ili čak prave zgrade kakve su imali ljudi, samo vrlo oštećene. Dandi se spustila na tlo i krenula iza svoje kobile, a duga joj se dlaka kovrčala od zadovoljstva. Zrak je bio svjež i moglo se čuti povremeno gukanje grlica ili blejanje ovce.
Dok je istraživala poznate putove, odjednom ju je obuzelo neko razočaranje. Svi njeni prijatelji otišli su, čak i sanjivi bizon koji se uvijek valjao u blatu na uglu ulice u kojoj je Dandi živjela. Samo su čistokrvne životinje bile tu, rujući uličicama sretno i suludo, ti prosjaci koji su vladali Zemljom. Nečisti — potomci eksperimenata na Veneri — nisu više bili u Crotheriji.
Bilo je to razumljivo. Iz očitih razloga čovjek je radije povećao mogućnosti vegetarijanaca nego mesoždera. Kad je čovjek nestao, ti Nečisti ušli su u njegove gradove i krenuli njegovim putovima, tako daleko koliko im je to njihova priroda dopuštala. I Dandi i Lass, kao i mnogi drugi, svakog su dana jele ogromne količine povrća i drugog bilja. Postupno se oko svakog grada stvarao sve veći i veći krug pustoši (zelenilo u samom gradu bilo je svetinja), tjerajući svoje

vegetarijanske stanovnike u polunomadski život.
To prorjeđivanje dovelo je do opadanja nataliteta. Putnici su bili sve rjeđi, gradovi sve zeleniji i prazniji — s vremenom su se pretvorili u oaze šuma okružene golim ravnicama.
— Odmori se ovdje, Lass — reče Dandi na kraju, odmarajući se na brežuljku punom cvjetova živih boja.
Divovski brijest rastao je ispred njene kamene kuće, tako blizu da je bilo teško odrediti nije li služio i kao potporanj staroj zgradi. Ruševan balkon stršio je iz prvog kata. Penjući se, Dandi se uhvatila za ogradu i uspela na balkon.
Bio je to njen uobičajen način ulaska u kuću, jer su prizemlje zaposjele koze i svinje, a na drugom katu bile su grlice i papigice. Gazeći zelenilo na balkonu, koje se samo razmnožavalo, ušla je u dnevnu sobu. Nasmiješila se. Njene stare stvari bile su na svom mjestu — slomljeni namještaj na kojem je tako rado spavala, video-ekrani na kojima se ništa nije moglo vidjeti, teške knjige rukopisa u koje je, vođena svojim sveznajućim mentorom, zapisivala izljeve čuvstava koje su u njoj pobuđivali muzički stupovi koje je posjećivala širom svijeta.
Lagano je zakoračila u sljedeću prostoriju.
Zaustavila se i njen mir iznenada je potresla opasnost.
Tamo je stajao mrki medvjed. U ogromnoj i teškoj šapi stiskao je držak noža.
— Ja nisam obični lopov — rekao je, prezirno stisnuvši smeđa usta dok je to izgovarao. — Ja sam arheolog. Ako je to tvoj dom, moraš mi dati dozvolu da odnesem najvažnije stvari. Sigurno ti nije jasno koliko vrijede neki dijelovi ove opreme. Mi medvjedi to zahtijevamo. Mi to moramo imati.
Krenuo je prema njoj, dahćući poput psa, širom otvorenih čeljusti. Ispod nakostriješenih obrva svjetlucala je strast za ubijanjem.
Dandi se uplašila. Po prirodi miroljubiva, najviše od svega bojala se medvjeda zbog njihova bjesnila, strašnog izgleda i sposobnosti da se organiziraju. Medvjedi su bili malobrojni — bili su jedina stvorenja koja su pokazivala znakove želje da oponašaju nekadašnju čovjekovu agresivnost.
Znala je što medvjedi rade. Munjevito su prolazili kroz Spiralne da bi povećali svoju snagu — probijajući te tvorevine hranili su svoje

psihičke nagone, tako joj je mentor rekao. To je bilo zabranjeno, a oni su bili prijestupnici. Bili su ubojice.
— Mentore! — zavrištala je.
Medvjed se dvoumio što da poduzme. Što se njega tiče, glomazno stvorenje pred njim bilo je tek prepreka na putu napretka, nešto što je bez mržnje trebalo odgurnuti u stranu. Ubijanje bi bilo ugodno, ali nije bilo bitno — bilo je i važnijih stvari koje je trebalo učiniti. Mnoge stvari iz opreme ove kuće mogle su biti upotrijebljene pri ponovnoj izgradnji svijeta o kojem su medvjedi sanjali. Krenuo je prema njoj, prijeteći joj nožem.
Savjetnik je već bio u Dandinoj glavi, odgovarajući na njen poziv u pomoć, gledajući njenim očima jer nije vidio svojima. Oštrim okom promatrao je medvjeda i smjesta preuzeo njen mozak, urezujući se u njega poput giljotine.
Nije više bio stari slijepi delfin koji vreba u svojoj ćeliji u koraljnom stupu katedrale pod tropskim morima, usađivač mudrosti u bića slaboumnija od njega. Bio je ubojica još divljiji od medvjeda, spreman da ubije svakog tko bi mogao pohlepno posegnuti za praznim prijestoljem na kojem je nekad sjedio čovjek. I sama pomisao na ljude ponekad bi mentora mogla dovesti do bjesnila koje je bilo oštro poput zuba morskog psa.
Uhvaćena njegovim bijesom, Dandi je krenula naprijed. Medvjedovu snagu lako bi nadvladala. Na otvorenom, kad bi mogla svojim teškim repom stupiti u akciju, to bi bio lak posao, no ovdje su do izražaja trebale doći njene prednje šape. Osjećala je kako se dižu na mentorovo naređenje, koji ju je namjeravao natjerati da medvjeda udara sve dok ga ne ubije.
Medvjed se povlačio, plašeći se pomalo protivnika koji je bio dvaput veći od njega, izgubivši odjednom samopouzdanje.
Dandi je krenula prema njemu.
— Ne! Prestani! — vikala je.
Umjesto da se bori s medvjedom, borila se sa svojim savjetnikom, mrzeći njegovu mržnju. Mozak joj se iskrivio, njen pomućen um bio je pun toga čeličnog ribljeg uma kad je pokušala spriječiti njegovu odluku.
— Ja sam za mir! — vikala je.
— Onda ubij medvjeda!

— Ja sam za mir, ne za ubijanje!
Ljuljala se amo-tamo, a kad je posrnula, naslonila se na zid koji se potresao i prašina je ispunila staru sobu. Bilo je užasno osjećati mentorov bijes.
— Izlazi, brzo! — naredila je Dandi medvjedu.
Oklijevajući buljio je u nju, a onda se okrenuo i krenuo prema prozoru. Za trenutak je još visio u sobi stražnjim dijelom svoga kuštravog olinjalog tijela. U tom je času vidjela kakav je zapravo bio — stara životinja u starom svijetu, bez vođstva. Skočio je, a koze su uznemireno zameketale kad je izašao.
— Svinjo! — urlao je mentor.
Sulud od frustracije, udarao je s Dandi o dovratak svom snagom svog uma.
Drvo je zaškripalo i raspuklo se. Nadvratnik se srušio uz veliku buku. Cigla i kamen počeše se mrviti, a onda se srušiše. Podigao se oblak prašine i uz veliku buku jedan je zid popustio. Dandi se borila da bi se oslobodila. Njena kuća rušila se oko nje. Nije bilo predviđeno da će ikada nositi toliku težinu, tolika stoljeća.
Stigla je do balkona i nespretno skočila na sigurno baš u času kad se zgrada urušila poput lavine, bacajući veliki oblak prašine, sadre i komadića žbuke na drveće koje ju je nadvisivalo.
Jedan užasno dug trenutak sve je bilo puno prašine, meketanja koza i kreštanje uspaničarenih papigica.
Čvrsto sjedeći na leđima svog baluhiterija, Dandi Lashadusa krenula je natrag u pusto područje Ghinomon. Borila se protiv ogorčenosti, nastojeći da bude ravnodušna.
Sve što je imala bilo je uništeno, pa iako nije jako cijenila osjećaj posjedovanja (bila je to ljudska osobina), više ju je pogodila spoznaju da ju je mentor zauvijek ostavio. Ovaj put učinila je prevelik prijestup da bi joj oprostio.
Odjednom se osjeti usamljenom jer više nije čula njegov škakljiv glas, nije više bilo mudrosti kojom ju je hranio ni mrvica mrtvog znanja koje joj je dobacivao — a čak ni ljubavi koju joj je pružao. Nikad ga nije vidjela, nije ga ni mogli vidjeti, a ipak, dva bića nisu mogla biti prisnija no što je bilo njih dvoje.
Nedostajali su joj i njegovi drugi štićenici koje nikad više neće vidjeti ni na časak — stvorenja poput krtice koja je kopala tunele u

unutrašnjosti Zemlje, obitelj tuljana koja je sa smijehom obitavala na pustoj obali, podjetinjelog gorilu koji je bez prestanka skupljao i slagao pauke, bivola, kojeg je vidjela samo jednom, no ostao joj je nezaboravan: s malim stvorenjima je živio u jednom arktičkom gradu koji im je pomogao izgraditi u ledu.
Bila je izopćena.
Pa dobro, bilo je vrijeme da se promijeni, da se razjedini, da se pretvori u tvorevinu sazdanu ne od mesa, već od muzike. Mentor ju je naučio kako da to postigne, i bar to joj nije mogao oduzeti.
— Dosta je bilo, Lass — reče.
Njena ogromna kobila poslušno stane. S ljubavlju ju je potapšala po vratu. Bila je mlada — neka bude slobodna.
Slijedeći prašnjav trag, Dandi se vraćala sama. Negdje u daljini dozivale su se ptice. Stigavši do gomile kamenja, čučnu između žutilovke čije trnje nije moglo probosti njen debeli stari kaput.
Muzika koju je izabrala već je tekla njenim mislima i činilo se kao da se kemijske granice njenog bića oslobađaju.
A zašto ne bi izabrala staru ljudsku melodiju? Bila je ljubitelj starina. Ono što je prošlo pružalo joj je utjehu za ono što će tek doći.
Na svoj čudan način oduvijek se izdvajala od mentorove apsolutne mržnje prema ljudima. Ono što je trebalo mrziti bila je mržnja. U svojim najsvjetlijim trenucima ljudi su se izdigli iznad mržnje.
Njezin posmrtni poj bio je takav trenutak — mnogostruk trenutak, jer su po njemu prebirali i mijenjali ga kroz stoljeća, kako je i mentor sam tvrdio, ljudi raznih rasa, a svi su posvetili svoje misli ljubavi radije nego mržnji.
Prenoseći se u misaone discipline, Dandi se započe rastvarati.
Čovjeku su bili potrebni strojevi da mu u tome pomognu, da se pretvore u Spiralne. Ona je bila neznatnija životinja — mogla se pretvoriti u skromniji oblik muzičkog stupa. Bilo je to samo pitanje preuređivanja — bez bola je stvorila građevinu koja nije bila dlakavo megaterijansko tijelo... već stup boje indiga, jedva vidljiv...
Lass je još dugo pasla čičak i kaktuse, a onda je otkasala tražeći dlakavo stvorenje koje je nježno — a pomalo i milostivo — smatrala sebi ravnim. Ali ljenčini nije bilo ni traga.
Gotovo jedini vidljivi znak bio je blijedi ljubičasto-modri obris u zraku. Kako se baluhiterij približavao, blaga i draga glazba sve je

više rasla rađajući se iz te boje. Ta muzika bila je gotovo isto toliko stara kao i sam krajolik i sigurno isto toliko proputovana, melodija nekoć znana pod imenom Stoljetna pjesma.
A glasovi su pjevali: »Sva stvorenja što na Zemlji žive...«

Riječ urednika

Dragi čitatelju!

primam mnogo Vaših pisama u kojima naručujete starije brojeve SIRIUSA, kako biste kompletirali svoju zbirku. Na žalost, mnoge Vaše želje ostaju neispunjene iz vrlo jednostavnog razloga: SVI SIR1USI OD BROJA 1 DO BROJA 28 SU RASPRODANI! Prema tome, ostale brojeve možete naručiti (najbolje pouzećem!), a za one između 1. i 28. predlažem da na stranica-ma SIRIUSA otvorimo malu »burzu«: tko želi PRODATI neke (ili sve) od tih brojeva neka mi to napiše (i označi cijenu i svoju adresu), a ja ću to objaviti u SIRIUSU i tako, nadam se, pomoći onima kojima u kompletu nedostaju pojedini brojevi između prvog i dvadeset osmog.
— »Bilo bi zgodno da u svaki SIRIUS stavite i jednu dužu novelu od 50—60 stranica, a ostalo priče«, pišete mi... i ne prepoznajete li u ovom broju ostvarenje svoga pri-jedloga? Dakako, neće biti u svakom broju tako, jer ima i drukčijih Vaših pisama, dragi čitatelju: onih u kojima tražite što više kraćih priča . .
— »Sviđa mi se serija priča E. F. Russella, zaista je odlična; ne biste li to mogli načiniti i s drugim poz-natim autorima kao što su Van Vogt, Niven, Leinster, Pohl«, pitate me. Odgovaram: dakako da se to može, možda u nešto drukčijem obliku nego što je to bila serija Russellovih najboljih priča. Nešto slično je planirano s Bradburryjem, a s Clarkeom nešto sasvim druk-čije, što će Vas, u to ne sumnjam, oduševiti čak i ako niste preveliki ljubitelj toga pisca. Strpite se samo do SIRIUSA 65 ili 66...
— »Zašto u domaćim pričama tako često čitamo strana imena, kao da nemamo lepih naših jugosloven-skih, hrvatskih, srpskihar je zato da bi priča dobila nekakvu 'svetsku umetničku vrednost'? Ne bi li o tome rekli nešto i autori, pa i Pihač, koga najviše cenim?« — Prije Pihača i ostalih domaćih autora, dopustite mi da i ja malo guknem na tu temu. Već sam o tome pisao: koža mi se ježi dok čitam „do-

maće“ priče koje se zbivaju u Ari-zoni, Sibiru ili u Cochabambi — a radnjom bi im jednako dobro pristajala u Deliblatsku peščaru, Kopački rit ili Bosansko Grahovo. Pritom se događaju i komične situacije, pogotovu ako autor nije bio u Arizoni, Sibiru ili Cochabambi; no da mi se ne bi spočitnulo kako pljuckam samo po domoćim auto-rima, navest ću Vam primjer na koji sam naišao u lipanjskom broju vrlo uglednog SIRIUSOVOG mla-đeg (američkog) brata “Isaac Asimov's Magazine“: Steven Go-uld, .izvrstan SF pisac, piše pripo-vijest objavljenu u tom broju na te-mu glazbe, pa opisuje nekog diri-genta, koji je bio tako izvrstan da jc pobrao buran pljesak kad je »Borodina dirigirao u Lenjin-gradu Gershvina u Brooklynu, a Dvoraka u BUDIMPEŠTI.. Daka-ko, naš bijedni Steven doznao je nešto o Dvoraku samo iz starih enciklopedija, u kojima piše da je Dvorak — austrougarski skladatlelj (što je, doduše, u doba KuK bila istina). To da se rodio i umro na Vltavi, u Stevenovim izvorima očito ne piše, pa se on držao onoga što ima: strpao stvaraoce češke glaz-bene škole — među Mađare. Eto, baš tako se doima i DOMAĆA priča koju autor pošto-poto smješta u ambijent koji ne poznaje, pa mu glasoviti krater u Arizoni, prema njegovu opisu, pada baš u samo središte Phoenixa, glavnog grada te američke države Eto, od smijeha sam zamalo zaboravio što sam zapravo htio reći: priče koje su smještene u domaći ambijent (i s domaćim imenima) imaju u SIRIUSU apsolutnu prednost pred jednakovrijednim pričama koje ne ispunjavaju taj uvjet;
Domaći pozdrav, Vaš
Borivoj Jurković

SCAN i OCR: Sekundica
Ispravka: Sekundica
Prelom: MasterYoda
www.sftim.com

e-knjiga:

Chita(m) 2012